

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

πλάξιππον δ' Θήβαν ἔτικτεν, τὰς ἔρατεινὸν ἔδωκε
86 πίομαι, ἀνδράσιω αἰχματαῖσι πλέκων
ποικῖλον ὕμνον, ὄτρυνον νῦν ἑταίρους,
Αἰνέα, πρῶτον μὲν Ἦραν Παρθενίαν κελαδῆσιν
γνώναί τ' ἔπειτ', ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλαθέσιω
90 λόγοις εἰ φεύγομεν, Βοιωτίαν ἔνυ.

ἔσσι γὰρ ἄγγελος ὀρθός,
ἠῦκόμων σκυτάλα Μοισᾶν, γλυκὺς κρα-
τῆρ ἀγαφθέγκτων ἀοιδᾶν·

εἶπον δὲ μὲν ἔσθαι Συρακοσσᾶν τε καὶ Ὀρτυ-
95 τὰν ἄμφω, ἄμφω δὲ ἔπειτα, ἄμφω δὲ ἔπειτα,
ἄρτι μὲν ὄμιλος, ἄρτι μὲν ὄμιλος,
ἀμφότεροι δὲ ἄμφω, ἀμφότεροι δὲ ἄμφω,
καὶ Ζηνὸς Αἰτναίου κράτος. ἀδύλογοι δὲ νιν
λύραι μολπαί τε γινώσκοντι, μὴ θράσ-
σοι χρόνος ὄλβον ἔφέρπων.
σὺν δὲ φιλοφροσύναις εὐηράτοις Ἀ-
γησία δέξαιτο κῶμον

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

πινδάρου ολυμπιονίκοι

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Περιεχόμενα

Η μετάφραση ως άθλημα	9
Εισαγωγή	11
Ολυμπιονίκος I (Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου)	17
Ολυμπιονίκος II (Κ. Χ. Μύρης)	31
Ολυμπιονίκος III (Γιώργος Γεωργούσης)	43
Ολυμπιονίκος IV (Διονύσης Καψάλης)	51
Ολυμπιονίκος V (Νικήτας Παρίσης)	57
Ολυμπιονίκος VI (Γιώργης Γιατρομανωλάκης)	63
Ολυμπιονίκος VII (Τασούλα Καραγεωργίου)	77
Ολυμπιονίκος VIII (Μίμης Σουλιώτης)	89
Ολυμπιονίκος IX (Τάκης Καρβέλης)	99
Ολυμπιονίκος X (Γιάννης Δάλλας)	111
Ολυμπιονίκος XI (Δημήτρης Καλοκύρης)	123
Ολυμπιονίκος XII (Παντελής Μπουκάλας)	127
Ολυμπιονίκος XIII (Κυριάκος Χαραλαμπίδης)	131
Ολυμπιονίκος XIV (Νίκος Γρηγοριάδης)	147

Η μετάφραση ως άθλημα

Η μετάφραση υπήρξε πάντα ένας αποκαλυπτικός παράγοντας της πολιτισμικής στάθμης ενός λαού σε ορισμένο χρόνο. Θυμίζω μόνο πως η πρώτη μετάφραση λογοτεχνικού κειμένου στην Ιστορία του Πολιτισμού ήταν της Παλαιάς Διαθήκης στην Αλεξάνδρεια την εποχή των Πτολεμαίων. Εγινε διότι ο ρέκτης εκείνος βασιλιάς είχε αντιληφθεί πως η πανίσχυρη και πολύτιμη μερίδα του πληθυσμού της μεγάλης εμπορικής και ναυτικής πόλης, οι Εβραίοι, είχαν ξεχάσει τη γλώσσα τους αλλ' όχι και τη θρησκεία τους!

Για την ευρωπαϊκή Αναγέννηση η μετάφραση των αρχαίων ελληνικών και λατινικών κειμένων ήταν ο θεμελιώδης άξονας αξιών και ιδεών του νεωτερισμού. Για την Ελλάδα ο Διαφωτισμός και εν συνεχεία οι πνευματικές ανάγκες του νέου κράτους ώθησαν στην ξαναανακάλυψη του αρχαίου ελληνικού λόγου. Η μετάφραση στα Νέα Ελληνικά των αριστουργημάτων της κλασικής εποχής αποτελεί μια ιδιάζουσα εποποιία. Η εποποιία αυτή, εκτός των άλλων, είναι και ένας δείκτης αντοχής της εκάστοτε γλωσσικής στιγμής στην αναμέτρηση με τα Απόλυτα Κείμενα. Ιδιαίτερα η μετάφραση των ποιητικών έργων ήταν μια δοκιμασία για την επικρατούσα κάθε φορά ποιητική γλώσσα και τους κώδικές της.

Το Δ.Σ. της Εταιρείας Συγγραφέων έκανε δεκτή την πρότασή μου να μεταφραστούν οι Ολυμπιονίκοι του Πινδάρου από τους δόκιμους ποιητές μεταφραστές και φιλόλογους κυρίως συναδέλφους μας επ' ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων του Πεκίνου. Κάθε μεταφραστής μετέχει σ' αυτόν τον «έρανον» με το προσωπικό του μεταφραστικό ιδίωμα, έτσι ώστε το μεταφρασμένο «σώμα» των Ολυμπιονίκων να αποτελεί την αμιλλώμενη για την «δάφνην» ομάδα που προσήλθε στην αφετηρία.

Με δεδομένο ότι η συμμετοχή είναι η μέγιστη τιμή των Αγώνων παραδίδουμε τις μεταφράσεις των πινδαρικών Ολυμπιονίκων στις αρχές του 21ου αιώνα, ελπίζοντας το «άθλημα» να ενταχθεί στο επίσημο πρόγραμμα των πνευματικών αγωνισμάτων κάθε μέλλουσας Ολυμπιάδος.

**Κώστας Γεωργουσόπουλος,
αντιπρόεδρος Δ.Σ. της Εταιρείας Συγγραφέων**

Εισαγωγή

Ο Πίνδαρος είναι αναμφισβήτητα ο λαμπρότερος χορικός λυρικός ποιητής της αρχαιότητας. Γεννήθηκε στις Κυνός Κεφαλές της Βοιωτίας (πολύ κοντά στη Θήβα) το 518 π.Χ., επτά χρόνια περίπου μετά τη γέννηση του Αισχύλου στην Αθήνα. Δεν γνωρίζουμε πολλά για τους γονείς του, αλλά ο ίδιος επιάρεται για την ένδοξη και αριστοκρατική γενιά του, τους Αιγείδες, που πρέπει να είχαν δεσμούς με τη Σπάρτη, τη Θήρα και την Κυρήνη. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν διάφορα ανέκδοτα σχετικά με την ποιητική του μεγαλοφυΐα που εκδηλώθηκε από ενωρίς. Ετσι, λ.χ., σε μια αρχαία βιογραφία του διαβάζουμε πως παιδί ακόμη, καθώς κυνηγούσε στον Ελικώνα, κουράστηκε και έπεσε και αποκοιμήθηκε. Τότε εκεί που κοιμόταν, ένα μελίσι κάθισε στο στόμα του και έφτιαξε μια κερήθρα, ένδειξη πως από το στόμα του Πινδάρου θα ρέει λόγος μελίρρυτος. Πάντως, τα πρώτα ποιητικά μαθήματα τα πήρε από το θείο του τον Σκοπελίνο, αλλά η κύρια εκπαίδευσή του έγινε στην Αθήνα, μια πόλη με την οποία συνδέθηκε πολύ στενά, μολοντί οι σχέσεις των Αθηναίων με τους Θηβαίους δεν ήταν πάντοτε ιδανικές. Σύμφωνα με ένα άλλο ανέκδοτο, οι Θηβαίοι επέβαλαν στον Πίνδαρο ένα αρκετά υψηλό χρηματικό πρόστιμο επειδή συνέθεσε έναν επαινετικό διθύραμβο για την Αθήνα. Ο μηδισμός των Θηβών στα χρόνια των Περσικών Πολέμων πρέπει να υπήρξε οδυνηρό γεγονός για έναν ποιητή που εξεθίαζε σε όλη τη ζωή του την πολεμική αρετή και τις αγωνιστικές και ηρωικές αξίες. Ίσως αυτό να ήταν και η αιτία για την οποία ο ολιγαρχικός Πίνδαρος έζησε κάποιο διάστημα στην αυλή του διάσημου τυράννου των Συρακουσών και μαικήνα της εποχής, Ιέρωνα. Ασχολήθηκε με την ποίηση πάνω από μισόν αιώνα. Η πρώτη ωδή του, ο 10ος Πυθιόνικος, γράφτηκε το 498 π.Χ., όταν ήταν είκοσι χρόνων, και η τελευταία, ο 8ος Πυθιόνικος, το 446 π.Χ. Τις ωραιότερες ωδές του τις συνέθεσε στις δεκαετίες 480-460 π.Χ. Πέθανε στο Αργος σε ηλικία 80 χρόνων.

Η αρχαιότητα είχε κατατάξει το σύνολο του πινδαρικού έργου σε 17 βιβλία, δηλ. σε 17 παπύρινους κυλίνδρους, που περιελάμβαναν όλα σχεδόν τα είδη της χορικής ποιήσεως: ύμνους, παιάνες, διθύραμβους, θρήνους, εγκώμια, παρθένεια (χορικά άσματα για παρθένες, που εκτελούνταν από χορό παρθένων), προσόδια, υπορχήματα και Επίνικους (σε 4 βιβλία). Οι Επίνικοι είναι οι περίφημες ωδές που γράφτηκαν, ύστερα από παραγγελία, για να τιμηθεί η νίκη περιώνυμων αθλητών στους πανελλήνιους αγώνες στην Ολυμπία, στους Δελφούς, στον Ισθμό και τη Νεμέα. Από όλον αυτόν τον όγκο της πινδαρικής παραγωγής διασώζονται ακέραιοι 44 Επίνικοι: 14 Ολυμπιόνικοι, 12 Πυθιόνικοι, 11 Νεμεόνικοι και 7 Ισθμιόνικοι. Από το υπόλοιπο έργο διαθέτουμε μόνο αποσπάσματα. Σώζονται επίσης και αρκετά

Σχόλια στους Επινίκους. Η διάσωση των Επινίκων οφείλεται σε λόγους εκπαιδευτικούς. Κάποια στιγμή (γύρω στο 2^ο μ.Χ. αιώνα) μεταγράφονται τα τέσσερα βιβλία των Επινίκων σε έναν κώδικα για ευκολότερη σχολική χρήση.

Το χορικό λυρικό άσμα -που ο Πίνδαρος υπηρετεί αριστουργηματικά- φτάνει στην ακμή του το πρώτο μισό του 5ου αιώνα. Αντίθετα, το μονωδικό λυρικό άσμα, όπως αναπτύχθηκε από τη Σαπφώ, τον Αλκαίο, τον Ιβυκο κ.ά., ακμάζει μέσα στον 6ο αιώνα. Η μεγάλη ανάπτυξη του χορικού άσματος την εποχή αυτή σχετίζεται προφανώς με τις κοσμοϊστορικές αλλαγές που αρχίζουν να συντελούνται προς το τέλος του 6^{ου} αιώνα. Με την κατίσχυση του θεσμού της πόλης και της δημοκρατίας, με τη συνακόλουθη εκλάμπρυνση των μεγάλων δημόσιων αθηναϊκών εορτών, των Παναθηναίων και των Διονυσίων, με τις πατριωτικές νίκες εναντίον των Περσών, όπως και με την άνοδο ισχυρών αρχόντων στη Σικελία. Υμνοι, παιάνες, διθύραμβοι, παρθένεια εκτελούνταν σε δημόσιες γιορτές, τοπικές ή πανελληνίες, στις αυλές μεγάλων δωρητών, σε οίκους καλλιεργημένων τυράννων που προστάτευαν και ενεθάρρυναν αυτές τις πρωτοβουλίες. Είναι η εποχή κατά την οποία οι πλούσιοι και καλλιεργημένοι προστάτες της ποίησης παραγγέλλουν σε ποιητές εγκώμια, θρήνους, γαμήλια τραγούδια (υμέναιοι) και κυρίως επινίκιες ωδές. Επί πληρωμή, φυσικά. Πολλά λέγονται για τις απολαβές του Πινδάρου και τη φιλαργυρία του. Τα περισσότερα είναι άδικο, όμως δεν πρέπει να μας διαφύγει η φανερή οικονομική συναλλαγή που υπάρχει ανάμεσα στον παραγγελιοδότη μιας εγκωμιαστικής ωδής και στον ποιητή που αναλαμβάνει τη σύνθεση αυτής της ωδής.

Ο ίδιος ο Πίνδαρος ουδέποτε απέκρυψε αυτή τη δραστηριότητα, που προφανώς ήταν κοινωνικά καθιερωμένη και αποδεκτή και από τους πλούσιους παραγγελιοδότες και από τους ποιητές. Όμως, θα ήταν λάθος μας (βαρημένοι από τα ήθη της εποχής μας) να υποπέσουμε στο αμάρτημα της κακογλωσσίας, προβάλλοντας μάλιστα τη δήθεν πνευματική και καλλιτεχνική μας ανιδιοτέλεια. Αμποτες να υπήρχαν και σήμερα τόσο άξιοι δημιουργοί και τόσο ανοιχτόμυαλοι παραγγελιοδότες, ώστε οι πρώτοι να καλλιεργούν με άνεση την τέχνη τους και οι δεύτεροι να την αποτιμούν όσο πρέπει. Η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις σημερινές χορηγίες (ακόμη και όταν η όποια χορηγία είναι καλοπροαίρετη και η επιχορηγούμενη τέχνη άξια) και στη Μούσα του Πινδάρου, που συμφωνεί να δίδει τη φωνή της «με ασημωμένη γλώσσα» (Μοΐσα, το δε τεόν, ει μισθοίο συνέθευ παρέχειν φωνήν υπάργυρον, 11ος Πυθ., 41-2), έγκειται σε ένα απλό γεγονός που συχνά μας διαφεύγει. Η πινδαρική ποιητική «συναλλαγή»

έχει να κάνει με την αξία και τη λειτουργία της ποιήσεως ως αναγνωρισμένου κοινωνικού αγαθού, ως πολύτιμου πνευματικού και κοινωνικού προϊόντος. Η ποίηση δεν είναι ένα περιττό ή άχρηστο προϊόν που παράγεται χωρίς να καταναλώνεται. Έχει ονομαστική αξία, πάνω στην οποία ο παραγγελιοδότης μπορεί να επενδύσει όχι μόνο για τώρα, αλλά κυρίως για το μέλλον. Η άποψη που επικρατεί είναι πως ο πλούτος δεν πρέπει να σωρεύεται, αλλά να επενδύεται στην υστεροφημία. Στον 1^ο Πυθιόνικο ο Πίνδαρος προτρέπει τον Ιέρωνα, που έχει νικήσει στην αρματοδρομία, να δαπανήσει απλόχερα, αν θέλει να διατηρηθούν η φήμη και η δόξα του στο μέλλον (91 κκ.):

*Κράτα γενναιόδωρη τη διάθεσή σου κι, αν θέλεις,
λόγο γλυκό πάντα ν' ακούς, ας μην κουράζεσαι απλόχερα
να δαπανάς.*

*Σαν καπετάνιος άπλωνε στο αγέρι το πανί και, ω φίλε,
μη γελαστείς απ' το εύκολο το κέρδος.*

*Μονάχα η φήμη η λαμπρή που οι θνητοί αφήνουν μετά
το θάνατό τους*

μηνάει για τη ζωή τους σε ποιητές και σε λογίους.¹

Ο Πίνδαρος αναφέρεται επανειλημμένως στην αξία της ποιήσεως του και φαίνεται απόλυτα βέβαιος πως οι άνθρωποι θα τον διαβάσουν εσαεί. Δεν έπεσε έξω. Αυτή όμως η ποιητική αθανασία σημαίνει πως και το κλέος των ανυμνούμενων αθλητών θα μείνει στους αιώνες. Τα αγάλματα χάνονται, τα υλικά μνημεία καταστρέφονται, η ποίηση παραμένει πάντα δραστήρια και ζωντανή. Δεν πίνει από το ποτάμι της Λήθης. Ποιοι νικητές των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων μπορούν άραγε, πέρα από την τυπική καταγραφή των επιδόσεών τους (record), να επαίρονται για αθανασία μνημειωμένη μέσα σε στίχους αθάνατους;

Όμως, για να μνημειωθεί κάθε Επίνικος και μέσα από αυτόν να απαθανατισθεί ο ευγενικός νικητής (στο άρμα, στο δρόμο, στην πάλη, στην πυγμαχία, στο πένταθλον και όπου αλλού), ο ποιητής της ωδής, ο Πίνδαρος εν προκειμένω, πέρα από την αρωγή των Μουσών, θα χρειασθεί να επιστρατεύσει το ποιητικό του δαιμόνιο, τη μεγαλοσύνη του πνεύματός του, όπως λέει ο Λογγίνος, αναφερόμενος στον ποιητή. Προκειμένου λοιπόν να διατηρηθεί ένας Επίνικος στην αιωνιότητα, ο ποιητής πρέπει να ακολουθήσει κάποιους κανόνες που επιβάλλει η παράδοση της τέχνης του. Η αρχαία ελληνική ποίηση, και η αρχαία ελληνική τέχνη γενικότερα, είναι προϊόν ενός συνδυασμού: στηρίζεται σε ένα παραδεδομένο «πρόγραμμα» που ο καλλιτέχνης και ο ποιητής οφείλουν να το ανατρέπουν κάθε στιγμή. Ο

δημιουργός οφείλει να ακολουθεί μια σειρά από παραδοσιακές φόρμες, ταυτόχρονα όμως οφείλει να τις ανατρέπει και να τις υπερβαίνει. Ο Επίνικος, λ.χ., στηρίζεται σε ένα ακατάλυτο σχέδιο, σε ένα βασικό τριμερές σχήμα: αρχίζει με τον έπαινο του νικητή, διαφεύγει στη συνέχεια στο μυθικό παρελθόν, συναφές με την οικογένεια του τιμωμένου, και ύστερα επανέρχεται στο παρόν και επαναλαμβάνει τον έπαινο. Αυτό το σχήμα τώρα-τότε-τώρα, έπαινος-μύθος-έπαινος εμφανίζεται στον Πίνδαρο, αλλά πάντοτε σε ποικιλία παραλλαγών. Μια πινδαρική ωδή είναι σαν μια μουσική συμφωνία, όπου ο συνθέτης ακολουθεί την παραδεδομένη συμφωνική μορφή, αλλά την ίδια στιγμή την εμπλουτίζει με αλλεπάλληλες παραλλαγές.

Αυτή η ιδιάζουσα συσώρευση ποικίλων θεματικών στοιχείων μέσα σε μια πινδαρική ωδή δημιουργεί συχνά προβλήματα ερμηνείας. Το κυριότερο, κάνει την ωδή να φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, πως δεν έχει ενότητα. Ακριβώς αυτή η αναζήτηση ενότητας σε μια πινδαρική ωδή υπήρξε χρόνια το κύριο μέλημα των πινδαριστών. Άλλοι βρίσκουν ενότητα στο περιεχόμενο της ωδής, καθώς διακρίνουν «μια κεντρική ενοποιούσα σκέψη (Grundgedanke) ή μια ιδέα», άλλοι βασίζονται σε εξωτερικά κριτήρια, σε μια σειρά από τυπικές («λογοτυπικές») συμβάσεις που διέπουν μια ωδή. Ωστόσο, «ο πινδαρικός Επίνικος», γράφει ο Charles Segal, ένας από τους ευφυέστερους μελετητές του Πινδάρου, «είναι κάτι παραπάνω από μια προσεκτικά δομημένη αλληλουχία εγκωμιαστικών μοτίβων. Παρόλο που κάνει σαφώς χρήση λογοτυπικών αλληλουχιών και παραδοσιακών θεμάτων και εκφράσεων, η ενότητά του είναι πιο πολύ οργανική παρά μηχανική. Η πρόοδος της σκέψης κι η σημασία σε μια ωδή βασίζονται όχι απλώς στο «οριζόντιο» γραμμικό ξεδίπλωμα μερικών προγραμματικών θεμάτων, αλλά επίσης σε μια «κάθετη», μεταφορική συσχέτιση εικόνων και συμβόλων κι έναν παραλληλισμό μεταξύ μεταφοράς και πραγματικότητας, μύθου και ιστορικού παρόντος»².

Σε τούτο το πυκνούφασμένο κείμενο ενός Επινίκου πολλά και φαινομενικά ετερόκλητα στοιχεία συνείρονται και δημιουργούν το απόλυτο, το ολοκληρωτικό κείμενο. Τίποτε δεν είναι τυχαίο ή περιττό. Ο εγκωμιαζόμενος ήρωας εντάσσεται όχι μόνο στην κοινότητα που τον γέννησε, αλλά και σε ένα μυθικό σύστημα. Δεν εμφανίζεται μόνο ως άτομο αλλά και ως μέλος της τρέχουσας ιστορίας, ζει και στον παρόντα και στον παρελθόντα χρόνο, είναι ο λατρεμένος των θεών, αλλά την ίδια στιγμή αποτελεί στόχο διαβολής και φθόνου. Εν κατακλείδι, όλα αυτά τα στοιχεία που συνιστούν μια πινδαρική ωδή (γλώσσα, μέτρο, εικόνες και μεταφορές, ιδέες, ιστορικές αναφορές, φύση, τέχνη, πολιτισμικά στοιχεία, ανθρώπινος πλούτος και δύναμη πολιτική,

μυθολογία και θεολογία, γνωμική γενίκευση και ειδική λεπτομέρεια κ.λπ.) ορίζουν και προβάλλουν το απόλυτο ιδεώδες. Ωστόσο, πρέπει να τονίσουμε ότι ο Πίνδαρος δεν εξυμνεί μέσα από τους Επινίκους και ειδικότερα μέσα από τους δεκατέσσερις Ολυμπιόνικους ένα αφηρημένο «ιδεώδες». Τουναντίον, με αφορμή κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο συστήνει και προβάλλει την αίσθηση μιας ακατάλυτης ηρωικής ηθικής, την οποία ο τιμώμενος νικητής φέρει ή οφείλει να φέρει.

Μολονότι, όπως αναφέραμε παραπάνω, ο Πίνδαρος διασώθηκε για λόγους σχολικούς, σήμερα ελάχιστα διδάσκεται στα σχολεία μας. Μολονότι ο ποιητής είναι φορτωμένος με τεράστια φήμη, πολύ λίγοι είναι εκείνοι που τον γνωρίζουν όπως θα έπρεπε. Είναι πολύ πιθανόν πως αυτή η άγνοια των Ελλήνων για τον Πίνδαρο οφείλεται στον απρόσιτο, σχεδόν σκοτεινό, ειδικά για τους αμύητους, ποιητικό λόγο του, στην περίτεχνη και πεποικιλμένη σύνθεση των ωδών του και τη βαθύτατη και συνάμα αντισυμβατική σκέψη του. Είναι αλήθεια επίσης ότι, γενικά μιλώντας, ο Πίνδαρος κακοτύχησε στις νεοελληνικές μεταφράσεις του. Ελπίζουμε, συνεπώς, πως η πρωτοβουλία της Εταιρείας Συγγραφέων να παρουσιάσει τους Ολυμπιόνικους σε σύγχρονες μεταφράσεις, και μάλιστα από δεκατέσσερις διαφορετικούς μεταφραστές, θα συντελέσει ώστε ο διάσημος πλην άγνωστος ποιητής να γίνει περισσότερο οικείος στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό.³

ΓΕΝΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Κάθε μεταφραστής στην παρούσα έκδοση των Ολυμπιόνικων είναι υπεύθυνος για τη μετάφρασή του και την ορθογραφία που επιλέγει. Λόγοι εκδοτικοί επέβαλαν τη χρήση του μονοτονικού. Ο επιμελητής ενοποίησε την εκδοτική μορφή των μεταφράσεων χωρίς καμία άλλη επέμβαση εκτός από την (κατά προσέγγιση) αρίθμηση των μεταφρασμένων στίχων. Το πρωτότυπο κείμενο προέρχεται από την έκδοση Pindari Carmina, του C. M. Bowra, Ο. C. T. 1961. Οι ενδεχόμενες αναντιστοιχίες πρωτότυπου και μεταφράσεων οφείλονται στο γεγονός ότι μεταφραστές δεν χρησιμοποίησαν όλοι την ίδια έκδοση.

Γιώργης Γιατρομανωλάκης

Σημειώσεις

1. Πινδάρου Πυθιόνικοι. Μτφ. Γιάννης Οικονομίδης. Εισαγωγή και Σχόλια Δανιήλ Ιακώβ, «Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη», Ηράκλειο, 1994.
2. P. E. Easterling - B. M. W. Knox, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής

Λογοτεχνίας, Παπαδήμας, Μτφ. Ν. Κονομή, Χρ. Γριμπά, Μ. Κονομή, 2η έκδ. 1994, 306.

3. Ένα ενδιαφέρον ζήτημα, που ωστόσο βρίσκεται έξω από τους σκοπούς της παρούσας Εισαγωγής, είναι η πρόσληψη του Πινδάρου από τη νεότερη

λογοτεχνία μας. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει πληροφορίες στην έκδοση της Βικελαίας, ό.π., 4οκκ. Για τη γενικότερη «κληρονομιά του Πινδάρου», βλ. William H. Race, Πίνδαρος, ο Ποιητής και το Έργο του, μτφ. Μαρία Τσάτσου, «Τυπωθήτω», Αθήνα, 2006, 261κκ.

ΙΕΡΩΝΙ ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΙ ΚΕΛΗΤΙ

στρ. α' Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὃ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ
 ἄτε διαπρέπει νυκτὶ μέγανος ἕξοχα πλούτου
 εἰ δ' ἄεθλα γαρύεν
 ἕλδεαι, φίλον ἦτορ,
 5 μηκέθ' ἄλλiou σκόπει
 ἄλλο θαλπνότερον ἐν ἁμέ-
 ρα φαεννὸν ἄστρον ἐρήμας δι' αἰθέρος, 10
 μηδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα φέρτερον αὐδάσομεν
 ὅθεν ὁ πολύφατος ὕμνος ἀμφιβάλλεται
 σοφῶν μητίεσσι, κελαδεῖν
 10 Κρόνου παῖδ' ἐς ἀφνεὰν ἰκομένους
 μάκαιραν Ἰέρωνος ἐστίαν,

ἀντ. α' θεμιστείου δὲ ἀμφέπει σκάπτου ἐν πολυμάλῳ
 Σικελίᾳ, δρέπων μὲν κορυφὰς ἀρετῶν ἀπο πασῶν, 20
 ἀγλαΐζεται δὲ καὶ
 15 μουσικῶς ἐν ἁώτῳ,
 οἷα παίζομεν φίλων
 ἄνδρες ἀμφὶ θαμὰ τράπεζαν.
 ἀλλὰ Δωρίαν ἀπὸ φόρμιγγα πασσάλου
 λάμβαν', εἴ τί τοι Πίσας τε καὶ Φερενίκου χάρις
 νόον ὑπὸ γλυκυτάταις ἔθηκε φροντίσιν, 30
 20 ὅτε παρ' Ἀλφεῶ σῦτο δέμας
 ἀκέντητον ἐν δρόμοισι παρέχων,
 κράτει δὲ προσέμειξε δεσπότην,

Στον Ιέρωνα τον Συρακούσιο, νικητή στους ιππικούς αγώνες (476 π.Χ.)

A Το νερό η τελειότης. Μα ο χρυσός, φλόγα που καίει,
καταυγάζει τη νύχτα τον πλούτο τον μέγα.
Αλλ' αν θέλεις, τρυφερή μου ψυχή,
να υμνήσεις αγώνες,
απ' τον ήλιο μην ψάχνεις λαμπρότερο άστρο τη μέρα
μες στον ολόφωτο αιθέρα και άλλους αγώνες υπέρτερους
από της Ολυμπίας: Πολιορκεί ο πολύσημος ύμνος τους
των ποιητών τη διάνοια και ψάλλουν του Κρόνου το γιο,
όταν φθάνουν στη μακάρια, την πλούσια εστία του Ιέρωνα.

11

Κρατεί αυτός δίκαιο σκήπτρο στη Σικελία την πολύκαρπη
και από το κάθε τι δρέπει της ανδρείας το απάνθισμα
και απολαμβάνει μουσική κορυφαία, που για χάρη του
οι άνδρες παίζουμε συχνά στα δικά του συμπόσια.
Μα ξεκρέμασε τώρα τη Δώρα τη φόρμιγγα,
αν της Πίσας και του Φερενίκου η χάρη κάπως
γλυκά έχει το νου σου διεγείρει, όταν πλάι
στον Αλφειού το ρεύμα αμαστίγωτο το άλογο
κάλπαζε οδηγώντας στη νίκη τον κύρη του,

ἐπ. α' Συρακόσιον ἵπποχάρμαν βασιλῆα· λάμπει δέ οἱ κλέος
 ἐν εὐάνορι Λυδοῦ Πέλοπος ἀποικία·
 25 τοῦ μεγασθενῆς ἐράσσατο Γαίαοχος
 Ποσειδάν, ἐπεὶ νιν καθαροῦ λέβητος ἔξελε Κλωθῶ, 40
 ἑλέφαντι φαίδιμον ὤμον κεκαδμένον.
 ἦ θαυματὰ πολλά, καὶ πού τι καὶ βροτῶν
 28^b φάτιν ὑπὲρ τὸν ἀλαθῆ λόγον
 δεδαίδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις ἔξαπατῶντι μῦθοι.

στρ. β' Χάρις δ', ἅπερ ἅπαντα τεύχει τὰ μέλιχα θνατοῖς,
 31 ἐπιφέροισα τιμὰν καὶ ἄπιστον ἐμήσατο πιστὸν 60
 ἔμμεναι τὸ πολλάκις·
 ἀμέραι δ' ἐπίλοιποι
 μάρτυρες σοφώτατοι.
 35 ἔστι δ' ἀνδρὶ φάμεν ἑοικὸς
 ἀμφὶ δαιμόνων καλά· μείων γὰρ αἰτία.
 νιὲ Ταυτάλον, σὲ δ' ἀντία προτέρων φθέγγομαι,
 ὀπότ' ἐκάλεσε πατὴρ τὸν εὐνομώτατον 60
 ἐς ἔρανον φίλαν τε Σίπυλον,
 ἀμοιβαῖα θεοῖσι δείπνα παρέχων,
 40 τὸτ' Ἀγλαοτρίαων ἀρπάσαι,

ἀντ. β' δαμέντα φρένας ἱμέρω, χρυσέαισιν τ' ἀν' ἵπποις
 ὕπατον εὐρυτίμον ποτὶ δῶμα Διὸς μεταβᾶσαι·
 ἔνθα δευτέρω χρόνῳ
 ἦλθε καὶ Γανυμήδης 70
 45 Ζηνὶ τῶντ' ἐπὶ χρέος.

το βασιλέα των Συρακουσών, το λάτρη των αλόγων, τον πανένδοξο 23
μέσα στην εύανδρη τη χώρα του Λυδού του Πέλοπα.
Ο κραταιός της Γης ο Κύριος Ποσειδών αυτόν αγάπησε,
όταν τον έβγαλε η Κλωθώ από καθαρίο λέβητα
κι άστραφτε ελκυστικός ο ώμος του σαν φίλντισι...
Πλήθος οι θρύλοι μα συχνά των θνητών η επίνοια
πέρα πηγαίνει από την πραγματική αλήθεια
και οι μύθοι με στολίδια μύρια μας πλανεύουν.

- B** Και η Ομορφιά, που μας προσφέρει άπειρη γλύκα, 30
πολλές φορές τα απίστευτα πιστευτά κάνει.
Κι ο χρόνος που έρχεται ο αδιάψευστος μάρτυς.
Το υποστηρίζω, είναι σύνηθες στον άντρα
να επαινείται σαν θεός, αν κι όχι ισάξιος.
Μα εγώ στους θρύλους θ' αντιλέξω, γιε του Τάνταλου:
Όταν προσκάλεσε ο πατέρας σου σε γεύμα 38
επισημότατο στη Σίπυλο, πόλη αγαπημένη,
τους θεούς, ανταποδίδοντας τα θεία δείπνα,
τότε σε άρπαξε της Λαμπρής Τρίαινας ο Άρχων
τρελός από τον πόθο και με άρμα ολόχρυσο
σ' έφερε στα ανάκτορα του Διός του Πανσεβάστου,
όπου την άλλη τη χρονιά και ο Γανυμήδης 45
επίσης οδηγήθηκε, τούτος του Διός δοσμένος.

ὡς δ' ἄφαντος ἔπελες, οὐδὲ
ματρὶ πολλὰ μαιόμενοι φῶτες ἄγαγον,
ἔννεπε κρυφῆ τις αὐτίκα φθοερῶν γειτόνων,
ὔδατος ὅτι τε πυρὶ ζέοισαν εἰς ἀκμὰν
μαχαίρα τάμον κατὰ μέλη,
50 τραπέζαισί τ' ἀμφὶ δεύτατα κρεῶν
σέθεν διεδάσαντο καὶ φάγον.

80

ἐπ. β' ἐμοὶ δ' ἄπορα γαστρίμαργον μακάρων τιν' εἰπεῖν· ἀφίσταμαι·
ἀκέρδεια λέλογχεν θαμινὰ κακαγόρους.
εἰ δὲ δὴ τιν' ἄνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποῖ
55 ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος· ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι
μέγαν ὄλβου οὐκ ἐδυνάσθη, κόρῳ δ' ἔλεν
ἄταν ὑπέροπλον, οἶον πατὴρ ὕπερ
57^b κρέμασε καρτερὸν αὐτῷ λίθου,
τὸν αἰεὶ μενοιῶν κεφαλᾶς βαλεῖν εὐφροσύνας ἀλάται.

90

στρ. γ' ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον τοῦτον ἐμπεδόμοχθου
60 μετὰ τριῶν τέταρτον πόνου, ἀθανάτους ὅτι κλέψαις
ἀλίκεσσι συμπόταις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε
δῶκεν, οἷσιν ἄφθιτον
θῆκαν. εἰ δὲ θεὸν ἀνὴρ τις
ἔλπεται τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει.

100

Κι άφαντος έμενες και δεν μπορούσαν να σε φέρουν
στη μητέρα σου όσοι επίμονα σ' έψαχναν
και τότε γείτονας φθονερός θα διέδωσε
ότι ο Τάνταλος τεμάχισε τα μέλη σου
και τα 'ριξε σε λέβητα, τα έβρασε, τα μοίρασε
ως γεύμα στους θεούς και φάγανε απ' τη σάρκα σου!

Το αρνούμαι! Μου είναι αδύνατο να πω ανθρωποφάγους
μακάριους θεούς! Κακά μιλούνε
συχνά εκείνοι που τους λείπει η κρίση.
Αν θνητόν άντρα τίμησαν ποτέ οι Ολύμπιοι
αυτός ο Τάνταλος υπήρξε. Αλλά ν' αντέξει
την άκρα ευτυχία δεν μπόρεσε. Τον κόρο του έπληξε
η Άτη η πανίσχυρη ως τεράστιος βράχος
που ο Πατέρας τού επεκρέμασε, ώστε να πασχίζει
να σώσει αιώνια το κεφάλι του μέσα στον τρόμο.

52

Γ'

Κι έχει τέτοια ζωή ανυπόφορη, μέσα στο μόχθο,
και με τα βάσανα απανωτά, γιατί έκλειψε
και πρόσφερε σε φίλους του συμπτώτες
αμβροσία και νέκταρ από τους αθανάτους,
που με αυτά του είχαν δώσει αθανασία! Όποιος ελπίζει
να κάνει λάθη που ξεφεύγουν του θεού, αυτός σφάλει.

59

65 τοῦνεκα προῆκαν νίδν ἀθάνατοί οἱ πάλιν
μετὰ τὸ ταχύποτμον αὐτῖς ἀνέρων ἔθνος.
πρὸς εὐάνθεμον δ' ὅτε φυὰν
λάχραι νιν μέλαν γένειον ἔρεφον,
ἑτοῖμον ἀνεφρόντισεν γάμον

116

ἀντ. γ' Πισάτα παρὰ πατρὸς εὐδοξου Ἴπποδάμειαν
71 σχεθέμεν. ἐγγὺς ἔλθων πολιῶς ἀλὸς οἴος ἐν ὄρφνα
ἄπνεν βαρούκτυπον
Εὐτρίαωαν· ὁ δ' αὐτῶ
πὰρ ποδὶ σχεδὸν φάνη.

75 τῶ μὲν εἶπε· “Φίλια δῶρα
Κυπρίας ἄγ' εἴ τι, Ποσειδάου, ἐς χάρι
τέλλεται, πέδασον ἔγχος Οἰνομάου χάλκεον,
ἐμὲ δ' ἐπὶ ταχυτάτων πόρευσον ἀρμάτων
ἐς Ἄλιω, κράτει δὲ πέλασον.
ἐπεὶ τρεῖς τε καὶ δέκ' ἀνδρας ὀλέσαις
80 μναστήρας ἀναβάλλεται γάμον

120

ἐπ. γ' θυγατρός. ὁ μέγας δὲ κίνδυνος ἀναλκιν οὐ φῶτα λαμβάνει.
θανεῖν δ' οἴσιν ἀνάγκα, τά κέ τις ἀνώνημον
γῆρας ἐν σκότῳ καθήμενος ἔψοι μάταν,
ἀπάντων καλῶν ἄμμορος; ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὔτος ἄεθλος
85 ὑποκείσεται· τὴν δὲ πρᾶξιν φίλαν δίδοι.”
ὡς ἐννεπεν· οὐδ' ἀκράντοις ἐφάψατο
86^b ἔπεσι. τὸν μὲν ἀγάλλων θεὸς
ἔδωκεν δίφρον τε χρύσειον πτεροῖσιν τ' ἀκάμαντας ἵππους. 140

132

Γι' αυτό οι θεοί πίσω ξαναέστειλαν το γιο του
μαζί με των θνητών τα πλήθη τ' άλλα, τα λιγόζωα.
Κι όταν πρωτάνθισε στο πρόσωπό του μαύρο γένι,
τότε άρχισε να τον κινεί η έγνοια του γάμου.

68

Θέλησε την περίφημη Ιπποδάμεια, την κόρη,
του βασιλέα της Πίσας, του Οινομάου.
Κι όταν τη νύχτα ζύγωσε στ' άσπρο ακρογιάλι,
κάλεσε τον πολύβουο της Μεγίστης Τρίαινας Κάτοχο
κι αυτός σχεδόν μπροστά του επεφάνη
και του είπε ο Πέλοπας: «Ω, Ποσειδώνα,
εάν μου μέλλονται απ' την Κύπρη δώρα αγάπης,
του Οινομάου εμπόδισε το χάλκινο το δόρυ
και οδήγησέ με με γοργό άρμα στην Άλη,
κι εκεί ας πατήσω κραταιός. Γιατί έχει εκείνος
δεκατρία παλικάρια αφανίσει ήδη, μνηστήρες
της κόρης του. Το γάμο όλο αναβάλλει!

75

Μόνο ο δειλός τον αποφεύγει το μεγάλο κίνδυνο.
Όμως, όσους ο θάνατος έτσι ή αλλιώς τους περιμένει
γιατί άγνωστοι να ζαρώνουν στο σκοτάδι ως τα γεράματα
χωρίς το μερτικό τους στα Ωραία Έργα όλα;
Σε μένα ανήκει αυτός ο άθλος! Βοήθησέ με!»
Έτσι είπε. Και εισακούστηκε αμέσως.
Τον ευλογεί ο Θεός και χρυσό άρμα
με άλογα ακάματα και φτερωτά του δίνει.

81

στρ. δ' ἔλεν δ' Οἰνομάου βίαν παρθένον τε σύνευνον·
ἀ τέκε λαγέτας ἕξ ἀρεταῖσι μεμαότας υἱούς.

90 νῦν δ' ἐν αἵμακουρίαις

ἀγλααῖσι μέμεικται,

Ἄλφειοῦ πόρῳ κλιθεῖς,

τύμβον ἀμφίπολον ἔχων πο-

λυξενωτάτῳ παρὰ βωμῶ· τὸ δὲ κλέος

τηλόθεν δέδορκε τῶν Ὀλυμπιάδων ἐν δρόμοις

95 Πέλοπος, ἵνα ταχυτὰς ποδῶν ἐρίζεται

ἀκμαί τ' ἰσχύος θρασύπουοι·

ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον

ἔχει μελιτόεσσαν εὐδλίαν

153

ἀντ. δ' ἀέθλων γ' ἔνεκεν· τὸ δ' αἰεὶ παράμερον ἔσλόν

100 ὑπατον ἔρχεται παντὶ βροτῶν. ἐμὲ δὲ στεφανῶσαι

κεῖνον ἱππίῳ νόμῳ

Αἰοληΐδι μολπᾷ

χρή· πέποιθα δὲ ξένου

μή τιν' ἀμφότερα καλῶν τε

ἴδριν ἔόντα καὶ δύναμιν κυριώτερον

105 τῶν γε νῦν κλυταῖσι δαιδαλωσέμεν ἕμνων πτυχαῖς.

θεὸς ἐπίτροπος ἔων τεαῖσι μῆδεται

ἔχων τοῦτο κᾶδος, Ἰέρων,

μερίμναισιν· εἰ δὲ μὴ ταχὺ λίποι,

ἔτι γλυκυτέραν τε ἔλπομαι

171

ἐπ. δ' σὺν ἄρματι θεῶν κλεῖξεν ἐπικούρου εὐρῶν ὁδὸν λόγων

111 παρ' εὐδείελον ἔλθων Κρόνιον. ἐμοὶ μὲν ὦν

- Συνέτριψε τον Οινόμαο, πήρε την κόρη του γυναίκα
και έξι γιους πολέμαρχους του έκαμε εκείνη. 88
Και τώρα πια, θαμμένος στου Αλφειού τις όχθες,
σε περίοπτο τάφο πλάι σε βωμό πολυσέβαστο,
τιμάται με λαμπρές ιεροτελεστίες
και τη δόξα από εκεί μακριά αγναντεύει
των Ολυμπιακών των αγώνων στις αρματοδρομίες,
εκεί που η ταχύτητα στο τρέξιμο αμιλλάται 96
με την αλκή που αψηφά τους κόπους
και ο νικητής για την υπόλοιπη ζωή του
την πιο γλυκιά απολαμβάνει ευτυχία,
- τιμή στους άθλους του: Η πέρα από το χρόνο
ύψιστη δόξα στο θνητό! Γι' αυτό εγώ πρέπει
με ύμνο αιολικό να στεφανώσω 102
τον νικητή αρματοδρόμο εκείνον.
Το ξέρω, άλλο θαυμαστότερο δεν έχω,
πιο δυνατό σε σκέψη και σε τέχνη.
Μ' αυτού του ύμνου τις περίτεχνες εκφάνσεις
θα τον λαμπρύνω. Ο θεός, Ιέρων,
σε παραστέκει και τις έγνοιες σου στοχάζεται
και σε φροντίζει κι αν ποτέ δεν σε αφήσει
γλυκύτερους δρόμους θα βρουν οι σίχοι, ελπίζω
τη δόξα να εξάρουν άλλης νίκης σου με το άρμα, 111
όταν ξανάρθεις στον ωραίο Κρόνιο λόφο.

Μοῖσα καρτερώτατον βέλος ἀλκᾷ τρέφει.

120

ἐν ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι τὸ δ' ἔσχατον κορυφούται
βασιλεῦσι. μηκέτι πάπταινε πόρσιον.

115 εἴη σέ τε τοῦτον ὑψοῦ χρόνον πατεῖν,

115^b ἐμέ τε τοσσάδε νικαφόροις

ὀμιλεῖν πρόφαντον σοφία καθ' Ἑλλανας ἐόντα παντᾶ.

Γιατί έχει η Μούσα μου δοξάρι ισχυρότατο.
Άλλοι είναι σ' άλλα δυνατοί. Και απ' όλους
πιο δυνατοί οι βασιλείς. Μην πας πιο πέρα.
Ας είσαι συ στην κορυφή ψηλά για πάντα.
Κι εγώ με τόσους νικητές να ανταμώνω,
στην ποίηση ο κορυφαίος των Ελλήνων.

Σημείωμα της μεταφράστριάς

(Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου)

Ο 1^{ος} Ολυμπιονίκος, αφιερωμένος στον ολυμπιονίκη σε ιππικούς αγώνες («κέλητι») τύραννο των Συρακουσών Ιέρωνα Α' (477-466 π.Χ.), αναπτύσσεται, όπως γενικά οι επινίκιες ωδές του Πινδάρου, γύρω από έναν εύστοχα επιλεγμένο μυθικό άξονα: τη νίκη του Πέλοπα, γιου του ομοτράπεζου των θεών Ταντάλου, κατά του Οινόμαου, του βασιλιά της Πίσας, σε αρματοδρομία με έπαθλο την ωραία Ιπποδάμεια. Ο ιδεολογικός σκοπός προφανής: το μυθικό βάθος προσδίδει στον τιμώμενο «σύγχρονο» ολυμπιονίκη την αίγλη της διαχρονίας της αρετής και της βέβαιης διαιώνισης της φήμης. Εκείνο, όμως, που φρεσκάρει θαυμαστά τη σταθερή αυτή ποιητική μέθοδο στη συγκεκριμένη σύνθεση

είναι ο τρόπος με τον οποίο ο Πίνδαρος παρεμβαίνει ευθέως στο μύθο και μετατρέπει μια ιστορία αγριότητας και κανιβαλισμού σε ιστορία έρωτα. Το τίμημα του έρωτα είναι αναπόφευκτα ο θάνατος και για την ακρίβεια η θνητότητα, παρηγορία δε για τη θνητότητα η δόξα της νίκης. Το μυθικό τότε γίνεται έτσι ολοζώντανο τώρα όχι μέσα από τα καθέκαστα του μύθου αλλά μέσα από την ανθρώπινη συνθήκη που τον γεννά. Εννοείται ότι η μετάφραση προσπάθησε να μην πνιγεί στα φιλολογικά της προαπαιτούμενα αλλά να σώσει κάτι από τη χαρά του πνεύματος του έργου.

1. Σημείωση

Φερένικος: Ονομα αλόγου.

ΘΗΡΩΝΙ ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΙ ΑΡΜΑΤΙ

- στρ. α' Ἀναξιδόρμιγγες ἕμνοι,
 τίνα θεόν, τίν' ἥρωα, τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν;
 ἦτοι Πίσσα μὲν Διός, Ὀλυμπιάδα
 δ' ἔστασεν Ἡρακλῆς
 ἀκρόθινα πολέμου·
- 5 Θήρωνα δὲ τετραορίας ἔνεκα νικαφόρου
 γεγωνητέου, ὅτι δίκαιον ξένων, 10
 ἔρεισμ' Ἀκράγαντος,
 εὐωνύμων τε πατέρων ἄωτου ὀρθόπολι·
- ἀντ. α' καμόντες οἱ πολλὰ θυμῷ
 ἱερὸν ἔσχον οἴκημα ποταμοῦ, Σικελίας τ' ἔσαν
 10 ὀφθαλμός, αἰῶν δ' ἔφεπε μόρσιμος
 πλοῦτόν τε καὶ χάριν ἄγων 20
 γνησίαις ἐπ' ἀρεταῖς.
 ἀλλ' ὦ Κρόνιε παῖ Ῥέας, ἔδος Ὀλύμπου νέμων
 ἀέθλων τε κορυφὰν πόρον τ' Ἀλφειοῦ,
 ἱανθεῖς αἰοδαῖς
 εὐφρων ἄρουραν ἔτι πατρίαν σφίσι·ν κόμισσον
- ἐπ. α' λοιπῷ γένει· τῶν δὲ πεπραγμένων
 16 ἐν δίκῃ τε καὶ παρὰ δίκαν ἀπολήττον οὐδ' ἂν 30
 Χρόνος ὁ πάντων πατήρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος·
 λάθα δὲ πότμῳ σὺν εὐδαίμονι γένοιτ' ἂν.
 ἐσλῶν γὰρ ὑπὸ χαρμάτων πῆμα θνήσκει
 20 παλίγκοτον δαμασθέν,

Ύμνοι, εξάρχοντες του λυρισμού,
για ποιον θεό, για ποιον θνητό,
ποιον ήρωα θα ψάλουμε;
Ο Ζευς είναι κυρίαρχος στην Πίσα
και ο Ηρακλής θεμέλιωσε
τους Ολυμπιακούς αγώνες,
τότε που πρόσφερε τα λάφυρά του
γυρνώντας νικητής από τον πόλεμο.
Μια δυνατή ωδή θα πούμε για το Θήρωνα
που νίκησε το τέθριππο ηνιοχώντας άρμα του,
αυτόν που δίκαια μοιράζεται τα πάντα με τους φίλους,
το τείχος κι οι επάλξεις του Ακράγαντος
της πόλης ο σωτήρας, βλαστάρι
ευκλεών προγόνων.

5

Οι πρόγονοί του την ψυχή τους μάτωσαν
και μόχθησαν και πήρανε την πόλη
κοντά στον ποταμό κι αξιωθήκανε
να γίνουν ο μέγας οφθαλμός της Σικελίας.
Ο βίος τους ευτύχησε
και σώρευσαν και πλούτη και τιμές
αντίχαρη για τις ατόφιες αρετές τους.
Όμως, ω γιε του Κρόνου και της Ρέας,
που κυβερνάς τα δώματα του Ολύμπου
και τις ροές του Αλφειού και τους αγώνες,
εσύ, που χαίρεσαι ν' ακούς τους ύμνους μου
με γενναιόδωρη καρδιά δώσε
την εύνοιά σου στους επίγονους
για να χαρούν τη χώρα των προγόνων.

10

15

Όσα δίκαια έγιναν κι όσα άδικα
ακόμη και ο Χρόνος, ο ποιητής του σύμπαντος,
δεν θα μπορούσε να τα σβήσει
ούτε να ξεριζώσει ό,τι φύτρωσε κάποτε.
Μόνον η ευτυχία χαρίζει
της λήθης το προνόμιο.
Της συμφοράς καταδαμάζονται τα έργα
και ξεχειλίζουν οι χαρές,
όταν τα έργα τα λαμπρά πανηγυρίζουν,

στρ. β' ὅταν θεοῦ μοῖρα πέμπη
ἀνεκὰς ὄλβον ὑψηλόν. ἔπεται δὲ λόγος εὐθρόνοις
Κάδμοιο κούραις, ἔπαθον αἰ μεγάλα·
πένθος δὲ πίπτει βαρὺ
κρεσσόνων πρὸς ἀγαθῶν.

25 ζῶει μὲν ἐν Ὀλυμπίοις ἀποθανοῖσα βρόμφ
κεραυνοῦ τανυέθειρα Σεμέλα, φιλεῖ
δέ νιν Παλλὰς αἰεὶ
καὶ Ζεὺς πατήρ, μάλα φιλεῖ δὲ παῖς ὁ κισσοφόρος·

ἀντ. β' λέγοντι δ' ἐν καὶ θαλάσση
μετὰ κόραισι Νηρηῆος ἀλλαις βλοτον ἄφθιτον
30 Ἴνοϊ τετάχθαι τὸν ὄλον ἀμφὶ χρόνον.
ἦτοι βροτῶν γε κέκριται
πεῖρας οὐ τι θανάτου,
οὐδ' ἠσύχιμον ἀμέραν ὁπότε παῖδ' ἀλίου
ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῶ τελευτάσομεν·
ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι
εὐθυμῶν τε μέτα καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

ἐπ. β' οὕτω δὲ Μοῖρ', αἶ τε πατρώϊον
36 τῶνδ' ἔχει τὸν εὐφρονα πότμον, θεόρτῳ σὺν ὄλβῳ
ἐπὶ τι καὶ πῆμ' ἄγει, παλιωτράπελον ἄλλῳ χρόνῳ·
ἐξ οὐπερ ἔκτεινε Λᾶον μόρμιμος υἱὸς

κι υψώνεται με συγκατάθεση θεού
μεγάλη ευτυχία στους ανθρώπους.

Το ἔφερε ο λόγος για να θυμηθῶ
του Κάδμου τις βασιλοκόρες
που τις γονάτισαν μεγάλες συμφορές.
Μα τα βαριά δεινά τα ρήμαξαν
οι πιο τρανές ευδαιμονίες.
Ἡ Σεμέλη, με την πλούσια κόμη,
που την κεραυνοβόλησεν ἡ θεϊκὴ βροντή,
τώρα στον Ὀλυμπο ζει,
με την αγάπη πάντα της Παλλάδος,
με του Διὸς πατέρα την αγάπη
καὶ με του γιου της του κισσοφόρου
τη στοργή.

25

Ὁ μύθος λέει για την Ἰνώ
πως αξιώθηκε στα πέλαγα να ζει
ζωὴν ἀθάνατη κι αἰώνια
με τις θαλασσοκόρες του Νηρέα.
Μα ποιος θνητός γνωρίζει
την ὥρα της θανῆς;
Γνωρίζουμε, ἀν κάποια μέρα,
ὅταν φωτίζει ὁ ἥλιος,
θα την περάσουμε εἰρηνικά
κι ἀνώδυνα ὥσπου να δύσει;
Τὰ πράγματα μεταμορφώνονται
κι ἀλλάζουν συνεχῶς
ἄλλοτε φέρνουν στους θνητούς
χαρά κι ἄλλοτε θλίψη.

30

35

Ἔτσι κι ἡ μοῖρα του Θήρωνος
που κληρονόμησε προγονικὴν ευδαιμονία
ἀπ' τῶν θεῶν την εὐνοία·
στον μέλλοντα καιρὸ μπορεί
να βυθιστεῖ στη δυστυχία.
Ἔτσι δὲν σκότωσε τον Λαῖο
στο τρίστρατο που τον συνάντησε

ο μοιραίος του γιος ώστε να πληρωθεί
ο παλιός χρησμός του πυθικού
μαντείου;

Ακοίμητη τα πάντα εποπτεύει Ερινύα
και του ξεκλήρισε το γένος
με των πολεμιστών του τέκνων
την αλληλοσφαγή.

Ο γιος του νεκρού Πολυνείκη
ο Θέρσανδρος, μοναδικό βλαστάρι του,
δοξάστηκε σ' εφηβικούς αγώνες,
τιμήθηκε σε μάχες και σε πόλεμο
και του Αδράστου' το παλάτι
το στέριωσε με νέο κίονα.

Από τη ρίζα του κρατεί
κι ο σπόρος του Αινησιδάμου²
γι' αυτό κι ας αρχινήσουν τα παινήματα
κι ας συνοδεύει το τραγούδι μας η λύρα.

Στην Ολυμπία πήρε το βραβείο
και στους Δελφούς και στον Ισθμό
μαζί με τον αδελφό του τον ομογάλακτο
τον Ξενοκράτη³

νικήσαν τρέχοντας τις δώδεκα
στροφές μ' άρματα τέθριππα⁴
και από τις Χάριτες
κερδίσαν το στεφάνι.

Όταν μοχθείς για το σκοπό σου
η νίκη λησμονεί τον κάματο.

Όταν ντυθεί τις αρετές ο πλούτος
θα 'ρθεί στην ώρα του το κέρδος
και για τούτο και για τ' άλλο
διώχνοντας τις άγρυπνες μέριμνες
όπως διώχνει το σκότος
αστέρι πάμφωτο κι άδοδο φως.

Όποιος κατέχει τον πλούτο
κι όποιος προβλέπει το μέλλον
ξέρει πως οι αμαρτωλές ψυχές
των πεθαμένων

ποιῶς ἔτεισαν, τὰ δ' ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχῇ
ἀλιτρά κατὰ γᾶς δικάζει τις ἐχθρῇ
60 λόγον φράσαις ἀνάγκη·

στρ. δ' ἴσαις δὲ νύκτεσσιν αἰεὶ,
ἴσον ἐν ἡμέραις ἄλιον ἔχοντες, ἀπονέστερον 110
ἐσλοὶ δέκονται βίσιον, οὐ χθόνα τα-
ράσσοντες ἐν χερσὶ ἀκμῇ
οὐδὲ πόντιον ὕδωρ

65 κενεᾶν παρὰ δίαιταν, ἀλλὰ παρὰ μὲν τιμίσι
θεῶν οἴτινες ἔχαιρον εὐορκίαις
ἄδακρυν νέμονται 120
αἰῶνα, τοὶ δ' ἀπροσόρατον ὀκχέοντι πόνον.

ἀντ. δ' ὅσοι δ' ἐτόλμασαν ἐστρίς
ἐκατέρωθι μείναντες ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχειν
70 ψυχάν, ἔτειλαν Διὸς ὁδὸν παρὰ Κρό-
νου τύρσι· ἔνθα μακάρων
νᾶσον ὠκεανίδες
αὔραι περιπνέουσιν· ἄνθεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει, 130
τὰ μὲν χερσὸθεν ἀπ' ἀγλαῶν δενδρέων,
ἕδωρ δ' ἄλλα φέρβει,
ὄρμοισι τῶν χέρας ἀναπλέκοντι καὶ στεφάνους

ἐπ. δ' βουλαῖς ἐν ὀρθαῖσι Ῥαδαμάνθυος,
76 ὃν πατὴρ ἔχει μέγας ἐτοῖμον αὐτῷ πάρεδρον,
πόσις ὁ πάντων Ῥέας ὑπέρτατον ἐχοίσας θρόνον. 140
Πηλεύς τε καὶ Κάδμος ἐν τοῖσι ἀλέγονται·

πληρώνουν για τις αμαρτίες τους.
Όσοι αδίκησαν εδώ, στη γη,
και στου Διός την επικράτεια,
κάποιος άλλος στη χώρα του Χάρου
θα τους δικάσει.
Είναι σκληρός κι ανελέητος
κι αμετάκλητα κρίνει.

60

Ομοίμορφες μέρες και νύχτες περνούν
θωρώντας τον αβασίλευτο ήλιο
κι αμέριμνα ζουν οι καλοί,
δίχως το μόχθο της γης
φυτεύοντας και σκάβοντας, δίχως να σκίζουμε τα κύματα
κυνηγώντας τον επιούσιον άρτο.
Όσοι πιστά τον όρκο τους κρατούν
θ' αξιωθούν αδάκρυτη ζωή
πλάι στους τιμημένους θρόνους των θεών.
Τους άλλους – πώς να σας το πω;-
ασήκωτα τα πάθη και τα βάσανα
τους περιμένουν.

66

Όσοι κατέβηκαν στον Άδη τρεις φορές
κι όσοι ανέβηκαν στον Πάνω Κόσμο άλλες τόσες
και δεν μαυρίσαν την ψυχή τους στ' άδικο
πήραν το δρόμο του Διός
και φτάσανε στου Κρόνου το παλάτι,
στα νησιά των Μακάρων.
Εκεί φυσούν παντοτινά οι αύρες του ωκεανού,
εκεί λαμπρύνονται στο φως
χρυσίζοντας λουλούδια,
άλλα στα φεγγοβόλα δέντρα της στεριάς
κι άλλα φυτρώνοντας απ' των νερών τα βάθη
για να γενούν πλεχτά βραχιόλια των χειρών
και για τις κεφαλές στεφάνια.

68

74

Εκεί νομοθετεί δικαιοκρίτης ο Ραδάμανθυσ⁵
ο πρόθυμος ο πάρεδρος
του μεγάλου πατέρα των όλων⁶
που με τη γυναίκα του Ρέα
κυβερνούν απ' τον ουράνιο θρόνο τους.
Εκεί, ανάμεσά τους ο Κάδμος

- Ἀχιλλέα τ' ἔνεικ', ἐπεὶ Ζηνὸς ἦτορ
 80 λιταῖς ἔπεισε, μάτηρ.
- στρ. ε' ὃς Ἐκτορα σφάλε, Τροίας
 ἄμαχον ἀστραβῆ κίονα, Κύκνον τε θανάτῳ πόρευ,
 Ἄους τε παῖδ' Αἰθίοπα. πολλά μοι ὑπ'
 ἀγκῶνος ὠκέα βέλη 150
 ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
- 85 φωνάεντα συνετοῖσιν· ἐς δὲ τὸ πᾶν ἔρμανέων
 χατίζει. σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾶ·
 μαθόντες δὲ λάβροι
 παγγλωσσίᾳ κόρακες ὡς ἄκραντα γαρύετον
- ἀντ. ε' Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον·
 ἔπεχε νῦν σκοπῷ τόξον, ἄγε θυμέ· τίνα βάλλομεν 160
 90 ἐκ μαλθακᾶς αὐτε φρενὸς εὐκλέας ὁ-
 ἴστους ἰέντες; ἐπὶ τοι
 Ἀκράγαντι ταυύσαις
 αὐδάσομαι ἐνόρκιον λόγον ἀλαθεῖ νόῳ,
 τεκεῖν μὴ τιν' ἑκατόν γε ἐτέων πόλιω
 φίλοις ἄνδρα μᾶλλον 170
 εὐεργέταν πραπίσιν ἀφθονέστερόν τε χέρα
- ἐπ. ε' Θῆρωνος. ἀλλ' αἶνον ἐπέβα κόρος,
 96 οὐ δίκᾳ συνναντόμενος ἀλλὰ μάργων ὑπ' ἀνδρῶν,
 τὸ λαλαγήσαι θέλων κρυφὸν τιθέμεν ἐσλῶν καλοῖς
 ἔργοις· ἐπεὶ ψάμμος ἀριθμὸν περιπέφευγεν,
 καὶ κείνος ὅσα χάρματ' ἄλλοις ἔθηκεν, 180
 100 τίς ἂν φράσαι δύναίτο;

κι ο Πηλεύς, εκεί κι ο Αχιλλεύς
αφότου η Θέτις, η μάνα του,
ικέτευσε τον Δία και την καρδιά του λύγισε.

80

Είχε σκοτώσει ο Αχιλλεύς τον ανίκητον Έκτορα,
της Τροίας την ατράνταχτη κολόνα·
Είχε σκοτώσει τον Κύκνο⁷
και τον γιο της Αυγής, τον Αιθίοπα.⁸
Έχω κρεμάσει στον ώμο μου
τη φαρέτρα με τα γρήγορα βέλη
που συζητούν με τους σοφούς.
Οι άσοφοι απορούν και ρωτούν.
Κάθε σοφός γεννήθηκε σοφός.
Όσοι μαθαίνουν ρωτώντας
ας κρώζουν στον αέρα και στο βρόντο
σαν τα κοράκια που λιμάζουν
τα ψοφίμια
σου Διός αντικρύ τον θεϊκό Γυπαετό.

86

88

Έλα, ψυχή μου, και σημάδεψε, τέντωσε το δοξάρι.
Ποιον βάλαμε στο στόχο,
σε ποιον θα ρίξουμε νηφάλια τη σαϊτιά της φήμης;
Στοχεύω τον Ακράγαντα
με καθαρή καρδιά, φωνάζω και τ' ορκίζομαι
πως μέσα σε χρόνους εκατό
δεν εγεννήθη μες στην πόλη
άλλος κανείς ωσάν τον Θήρωνα,
πιο φίλος ανοιχτόκαρδος κι ανοιχτοχέρης.

95

Όμως ο φθόνος συντροφεύει τον έπαινο,
έτσι που δεν ζευγαρώνει ποτέ με το δίκιο.
Κακόλαλοι θνητοί ρητορεύουν⁹ ανόητα
και θολώνουν τη φήμη
των όμορφων έργων.

Μπορεί να μετρήσει κανείς
της θαλάσσης την άμμο;
Τόσες χαρές ο Θήρων δώρισε
στους άλλους.
Θ' αξιωθεί ποτέ κανείς
να τις ανιστορήσει;

100

Σημείωμα του μεταφραστή

(Κ. Χ. Μύρης)

Η ωδή εξυμνεί τη νίκη του Θήρωνος, γιου του Αινησίδαμου, στην 76^η Ολυμπιάδα του 476 π.Χ. Στην ίδια Ολυμπιάδα νίκησε και ο Ιέρων που εξυμνείται στον 1^ο Ολυμπιονίκο.

Σημειώσεις

1. Ο Πολυνείκης είχε παντρευτεί την κόρη του Αδράστου Αργεία. Γιος τους ήταν ο Θέρσανδρος, νέος κίονας στον οίκο του Αδράστου.
2. Το οικογενειακό δέντρο του Θήρωνος ήταν: Κάδμος–Πολύδωρος–Λάβδακος–Λάιος–Οιδίπους–Πολυνείκης–Θέρσανδρος–Τισαμενός–Αυτησίων–Θήρας–Σάμος–Χαλκοπεύς–Εμμενίδης–Αινησίδαμος–Θήρων.
3. Ο Θήρων με τον αδελφό του Ξενοκράτη εξυμνήθηκαν στον 6^ο Πυθιονίκο και στον 2^ο Ισθμιόνικο, όπου νίκησαν και οι δύο.
4. Οι αρματοδρομίες με τέθριππο άρμα λέγονταν δωδεκάδρομοι, διότι διένυαν δώδεκα φορές το στίβο του ιπποδρόμου.
5. Ο Ραδάμανθς ήταν Κρητικός ήρωας, γιος του Διός και της Ευρώπης. Αδελφός του Μίνωος και του Σαρπηδόνας. Με τον Μίνωα και τον Αιακό δίκαζαν τις ψυχές στον Άδη (ψυχοστασία).
6. Πρόκειται προφανώς για τον Κρόνο.
7. Γιος του Ποσειδώνος και ηγεμών των Κολωνών της Τρωάδος. Στον Τρωικό πόλεμο φονεύτηκε από τον Αχιλλέα.
8. Πρόκειται για τον Μέμνονα, τον ηγεμόνα των Αιθιοπών. Στον Τρωικό πόλεμο φονεύτηκε από τον Αχιλλέα, ο οποίος τον τιμώρησε για το θάνατο του Αντιλόχου. Ο Μέμνων είναι το κεντρικό μοτίβο της Αιθιοπίδος, του Αρητίνου του Μελησιού.
9. Υπαιγιγμός για τους συγγενείς του Θήρωνος, Κάπο και Ιπποκράτη, που από φθόνο για τη δόξα του συμάχησαν με τον Ιέρωνα.

- στρ. α' Τυνδαρίδαις τε φιλοξείνοις ἀδεῖν καλλιπλοκάμφθ' Ἑλέγα
 κλεινὰν Ἀκράγαντα γεραίρων εὐχομαι,
 Θήρωνος Ὀλυμπιονίκαν ἕμνον ὀρ-
 θώσαις, ἀκαμαντοπόδων
 ἵππων ἄωτον. Μοῖσα δ' οὕτω ποι παρέ-
 στα μοι νεοσίγαλον εὐρόντι τρόπον
 5 Δωρίφ φωνὰν ἐναρμόξαι πεδίλῳ
- ἀντ. α' ἀγλαόκωμον· ἐπεὶ χαιταῖσι μὲν ζευχθέντες ἐπι στέφαιοι 13
 πρᾶσσοντί με τοῦτο θεόδματον χρέος,
 φόρμιγγά τε ποικιλόγαρυν καὶ βοὰν
 αὐλῶν ἐπέων τε θέσιω
 Αἰησιδάμου παιδί συμμείξαι πρεπόν-
 τως, ἃ τε Πίσσα με γεγωνεῖν τὰς ἄπο
 10 θεόμοροι νίσοντ' ἐπ' ἀνθρώπους ἀοιδαί,
- ἐπ. α' ᾧ τι κραινῶν ἐφετμὰς Ἡρακλέος προτέρας 20
 ἀτρεκῆς Ἑλλαοδίκας γλεφάρων Αἰ-
 τωλὸς ἀνὴρ ὑψόθεν
 13 ἀμφὶ κόμαισι βάλῃ
 γλαυκόχροα κόσμον ἐλαίας, τὰν ποτε
 14 Ἴστρου ἀπὸ σκιαρᾶν
 παγᾶν ἐνεικεν Ἀμφιτρωνιάδας,
 15 μνᾶμα τῶν Ὀλυμπία κάλλιστον ἀέθλων,
- στρ. β' δᾶμον Ὑπερβορέων πείσαις Ἀπόλλωνος θεράποντα λόγῳ
 πιστὰ φρονέων Διὸς αἵτει πανδόκῳ 23

Στον Θήρωνα τον Ακραγαντίνο, νικητή στο τέθριππο άρμα
(476 π.Χ.). Εγκώμιο για την εορτή των Θεοξενίων

A. Όλο το γένος των Τυνδαριδών¹ και την καλλίκομη Ελένη
εύχομαι να ευφράνω,
καθώς θα εγκωμιάζω τον ξακουστό Ακράγαντα,
υψώνοντας τον ύμνο για τον Θήρωνα, τον Ολυμπιονίκη,
μέγα εγκώμιο γι' αυτόν και τους ταχείς του ίππους.
Έτσι και μένα μου παραστάθηκε η Μούσα,
να βρω καινούργιο τρόπο για να πω λαμπρό δοξαστικό τραγούδι,
εναρμονίζοντάς το σε δωρικό σκοπό.

5

Γιατί από μένα απαιτούν αυτό το θείο χρέος
τα στέφανα της νίκης που την κόμη του στόλισαν,
να συνταιριάξω τη λύρα την πολύφωνη
και των αυλών την ηχηρή βουή
με τους στίχους που αρμόζει στου Αινησίδημου² τον γιο.
Μα κι η Πίσα³ με καλεί να ανυμνήσω,
που απ' αυτήν ξεκινούν τα δοξαστικά άσματα
τα σταλμένα απ' τους θεούς,
και απευθύνονται σ' αυτούς
που πάνω απ' τα βλέφαρα και γύρω στα μαλλιά τους
ένα στεφάνι αγρελιάς στο χώμα του γλαυκού
θα βάλει για βραβείο
Ελλανοδίκης δίκαιος, άντρας της Αιτωλίας⁴
του Ηρακλή τους νόμους από παλιά τηρώντας.
Αυτή την ελιά που κάποτε ο γιος του Αμφιτρώνα⁵
την έφερε απ' τις πηγές του Ίστρου⁶,
κόσμημα μέγα για της Ολυμπίας τους άθλους.

12

15

B. Κι έπεισε τον δήμο των Υπερβορείων,⁷
που τον Απόλλωνα λατρεύει,
απ' αυτούς να την πάρει σαν φίλος γυρεύοντας να την φυτέψει
στο άλσος του Δία, που 'ναι για όλους φιλόξενο,

ἄλσει σκιάρων τε φύτευμα ξυδὸν ἀν-
θρώποις στέφανόν τ' ἀρετῶν.
ἦδη γὰρ αὐτῷ, πατρὶ μὲν βωμῶν ἀγι-
σθέντων, διχόμηνης ὄλον χρυσάρματος
20 ἐσπέρας ὀφθαλμὸν ἀντέφλεξε Μῆνα,

ἀντ. β' καὶ μεγάλων ἀέθλων ἀγνῶν κρίσει καὶ πενταετηρίδ' ἀμᾶ
θῆκε ζαθέοις ἐπὶ κρημνοῖς Ἀλφεοῦ·
ἀλλ' οὐ καλὰ δένδρε' ἔθαλλεν χώρος ἐν
βάσσαις Κρονίου Πέλοπος.
τούτων ἔδοξεν γυμνὸς αὐτῷ κᾶπος ὀ-
ξείαις ὑπακουέμεν αὐγαῖς ἀλίου.

25 δὴ τότε' ἐς γαίαν πορεύεν θυμὸς ὄρμα

ἐπ. β' Ἴστρίαν νῦν· ἐνθα Λατοῦς ἵπποσόα θυγάτηρ
δέξασθ' ἐλθόντ' Ἀρκαδίας ἀπὸ δειρῶν
καὶ πολυγνάμπτων μυχῶν,

28 εὔτε νῦν ἀγγελίαις

Εὐρυσθέος ἐντὺ' ἀνάγκα πατρόθεν

29 χρυσόκερων ἔλαφον

θήλειαν ἄξουθ', ἂν ποτε Ταῦγέτα

30 ἀντιθεῖσ' Ὀρθωσίας ἔγραψεν ἱεράν.

στρ. γ' τὰν μεθέπων ἴδε καὶ κείναν χθόνα πνοιαῖς ὄπιθεν Βορέα
ψυχροῦ· τόθι δένδρεα θάμβαινε σταθεῖς.
τῶν νῦν γλυκὺς ἡμερὸς ἔσχεν δωδεκά-
γναμπτου περὶ τέρμα δρόμου
ἵππων φιτεῦσαι. καὶ νῦν ἐς ταύταν ἕορ-
τὰν Ἴλαος ἀντιθέοισιν νίσεται
35 σὺν βαθυζώνου διδύμοις παισὶ Λήδας.

-δέντρο ισκιερό και αρετής στεφάνι
για όλους τους ανθρώπους.
Είχε αφιερώσει κιόλας τους βωμούς στον πατέρα του
κι η Σελήνη με το χρυσό το άρμα της,
του σκοταδιού το πάμφωτο μάτι,
ήτανε στη μέση του κύκλου της,⁸
όταν με δίκαιη κρίση θεμέλιωσε τους μεγάλους αγώνες 21
κάθε τέσσερα χρόνια
στου Αλφειού τις όχθες
Μα στις πεδιάδες του Πέλοπα και τον Κρόνιο λόφο
δεν ανθίζανε τότε τα δέντρα.
Κατάξερος του φάνηκε ο κήπος και γυμνός,
κάτω απ' τις καυτερές ακτίνες του ήλιου. 24

Και τότε της καρδιάς του ένα κίνημα τον οδήγησε
στη χώρα του Ίστρου,
όπου τον δέχτηκε η Άρτεμη, η θυγατέρα της Λητώς
με τα όμορφα άλογα,
σαν έφτασε εκεί αφήνοντας πίσω του
τις κορφές και τα στρυφνά της Αρκαδίας φαράγγια.
Γιατί προσταγή είχε πάρει από τον πατέρα του
να εκτελέσει του Ευρυσθέα⁹ τις εντολές
κι έπρεπε να φέρει από κει
την ελαφίνα την χρυσοκέρατο
που η Ταυγέτη¹⁰ κάποτε είχε τάξει
στην Ορθωσία την Άρτεμη. 30

Γ. Γυρεύοντας, λοιπόν, αυτή την ελαφίνα έφτασε στη χώρα,
που 'ναι πίσω απ' του βοριά την παγωμένη ανάσα.
Κι εκεί εστάθηκε κι εθαύμαζε εκστατικός τα λιόδεντρα.
Κι εκεί τον συνεπήρε μια γλυκιά λαχτάρα
να φυτέψει τέτοια δέντρα,
εκεί που τερματίζουνε τα άλογα,
σαν κάνουν πρώτα δώδεκα φορές τη διαδρομή.¹¹
Κι έρχεται τώρα σε τούτη τη γιορτή
μαζί με τους δυο δίδυμους γιους¹²
της βαθύζωνης Λήδας. 36

ἀντ. γ' τοῖς γὰρ ἐπέτραπεν Οὐλυμπόνδ' ἰὼν θαητὸν ἀγῶνα νέμειν
ἀνδρῶν τ' ἀρετᾶς πέρι καὶ ῥιμφοαρμάτου
διφρηλασίας. ἐμὲ δ' ὦν πα θυμὸς ὀ-
τρύνει φάμεν Ἑμμενίδαις
Θήρωνί τ' ἔλθειν κῦδος εὐίππων διδόν-
των Τυνδαριδᾶν, ὅτι πλείσταισι βροτῶν
40 ξεινίαις αὐτοὺς ἐποίχονται τραπέζαις,

79

ἐπ. γ' εὐσεβεῖ γνώμα φυλάσσουντες μακάρων τελετάς.
εἰ δ' ἀριστεύει μὲν ὕδωρ, κτεάνων δὲ
χρυσὸς αἰδοιέστατος,
43 νῦν δὲ πρὸς ἐσχατιᾶν
Θήρων ἀρεταῖσιω ἰκάνων ἄπτεται
44 οἴκοθεν Ἑρακλέος
σταλᾶν. τὸ πόρσω δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
45 κάσόφοις. οὐ νιν διώξω. κεινὸς εἶην.

80

Κι όταν αυτός, λοιπόν, ο Ηρακλής, ανέβηκε στον Όλυμπο,
όρισε ετούτοι να επιστατούν
για των ανδρών την αρετή
και το θαυμαστό αγώνισμα της αρματοδρομίας.
Κι εμένα τώρα η καρδιά μου με σπρώχνει να επαινέσω
όλο το γένος των Εμμενιδών¹³ και τον Θήρωνα τον ίδιο,
πως ήρθε η νίκη σαν σταλμένη από τους Τυνδαρίδες
με τα όμορφα τα άλογα,
γιατί απ' όλους τους θνητούς, αυτοί, οι Εμμενίδες,
τους τιμούν περισσότερο απ' όλους
με φιλόξενα συμπόσια

40

και με φρόνημα ευσέβειας κρατάνε τις τελετές τις θεϊκές.
Κι αν είναι το νερό μέγα καλό και πρώτο
κι αν είναι το χρυσάφι απ' τα πιο πολύτιμα,
τότε ο Θήρωνας, με τις λαμπρές του νίκες,
από τη γη του φεύγοντας
έφτασε στις στήλες του Ηρακλέους¹⁴, στα πέρατα του κόσμου.
Για τα πιο πέρα δεν έχει δρόμο
να διαβούν μήτε οι σοφοί, μήτε κι οι άσοφοι.
Ούτε κι εγώ θα το τολμούσα.
Δεν θα 'μουν γνωστικός αν το 'κανα.

45

Σημείωμα του μεταφραστή

(Γιώργος Γεωργούσης)

Ο τρίτος Ολυμπιόνικος γράφτηκε από τον Πίνδαρο το 476 π.Χ., ταυτόχρονα με τον δεύτερο και για τον ίδιο σκοπό: για να εξυμνήσει τη νίκη του Θήρωνα, από τον Ακράγαντα της Σικελίας, που νίκησε με το τέθριππο άρμα του στην αρματοδρομία της 76^{ης} Ολυμπιάδας, που έγινε το καλοκαίρι της ίδιας εκείνης χρονιάς του 476 π.Χ.

Φαίνεται ότι ο δεύτερος ολυμπιόνικος προοριζόταν για τον εορτασμό της νίκης στο ανάκτορο του Θήρωνα στον Ακράγαντα. Ενώ ο τρίτος μάλλον προοριζόταν για τον εορτασμό κατά τη διάρκεια των λατρευτικών τελετών των Θεοξενίων, όπου τιμώνταν οι δύο δίδυμοι Διόσκουροι, προστάτες ημίθεοι του Ακράγαντα. Ο Θήρων είναι ο γνωστός από την ιστορία απόλυτος άρχων («τύραννος»), που κυβέρνησε (488-472 π.Χ.) τον Ακράγαντα, γιος του Αινισήδαμου, από το γένος των Εμμενιδών. Επί των ημερών του ο Ακράγας γνώρισε μεγάλη ακμή.

Σημειώσεις

1. Τυνδαρίδες: το γένος του Τυνδάρεω, μυθικού βασιλιά της Σπάρτης, που ήταν σύζυγος της Λήδας, πατέρας της ωραίας Ελένης και της Κλυταιμνήστρας και θνητός πατέρας των διδύμων Διοσκούρων (Κάστωρ και Πολυδεύκης).
2. του Αινησιδήμου τον γιο: εννοεί, όπως ήδη είπαμε στην εισαγωγή, τον εγκωμιαζόμενο Θήρωνα.
3. Πίσα: πόλη κοντά στην Ολυμπία, μυθική κοιτίδα της Πελοποννήσου, όταν πρωτοήρθε σ' αυτή ο Πέλοπας, γιος του Τάνταλου.
4. άντρας της Αιτωλίας: οι Ελλαοδικές, κριτές των αγώνων, ήταν, βέβαια, ντόπιοι, Ηλείοι. Όμως η απωτέρα καταγωγή των Ηλείων ανάγεται στον Αιτωλό Όξυλο, που οδήγησε τους Ηρακλείδες στην Πελοπόννησο.
5. γιος του Αμφιτρύωνα: εννοεί τον Ηρακλή. Αμφιτρύων: ο μυθικός βασιλιάς της Τίρυνθας, σύζυγος της Αλκμήνης, με την οποία ο Δίας, εξαπατώντας την (λαμβάνοντας τη μορφή του Αμφιτρύωνα), έκανε τον Ηρακλή.
6. Ίστρος: η αρχαία ονομασία του Δούναβη. Κατά τη μυθολογία, πηγάζει από τη χώρα των Υπερβορείων.
7. Υπερβόρειοι: ο μυθικός λαός που κατοικούσε στη χώρα του έσχατου Βορρά, όπου ο Απόλλωνας ζούσε κατά τους χειμερινούς μήνες.
8. σελήνη στη μέση του κύκλου της: Οι Ολυμπιακοί αγώνες, διάρκειας τριών ημερών, άρχιζαν στην πανσέληνο, μετά το θερινό ηλιοστάσιο, κατά τη μέση του Παρθενίου μήνα.
9. Ευρυσθέας: μυθικός βασιλιάς των Μυκηνών, που επέβαλε στον Ηρακλή τη δοκιμασία των δώδεκα άθλων. Η αναφορά εδώ γίνεται στον τέταρτο άθλο της σύλληψης της χρυσοκέρατης ελαφίνας («κερυνίτις έλαφος») της Άρτεμης, που της την είχε αφιερώσει η Ταυγέτη.
10. Ταυγέτη: κόρη του Άτλαντα, μία από τις επτά Πλειάδες. Μητέρα του ποταμού Ευρώτα, έδωσε το όνομά της στο όρος Ταυγετο. Για να αποφύγει το βιασμό της από τον Δία, μεταμορφώθηκε από την Άρτεμη σε ελάφι.
11. δώδεκα στροφές: Η αρματοδρομία με τέθριππον άρμα εκάλυπτε την απόσταση ίση με δώδεκα φορές το μήκος της διαδρομής (περίπου 385 μέτρα) του ιπποδρομίου. Απόσταση περίπου 4.600 μέτρα.
12. δίδυμους γιους της Λήδας: εννοεί τους Διόσκουρους Κάστορα και Πολυδεύκη.
13. γένος Εμμενιδών: Εμμενίδης ο γενάρχης, πατέρας του Αινησιδήμου, δηλαδή ο παππούς του υμνούμενου Θήρωνα.
14. στήλες του Ηρακλέους: κατά τους αρχαίους, το πέρας της οικουμένης (το σημερινό στενό του Γιβραλτάρ). Ο Πίνδαρος συνδέει έτσι το γεωγραφικό όρο με την προηγηθείσα εξύμνηση του μυθικού ήρωα.

ΨΑΥΜΙΔΙ ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΩΙ

- στρ. Ἐλατῆρ ὑπέρτατε βροντᾶς ἀκαμαντόποδος
 Ζεῦ· τεαὶ γὰρ ὦραι
 ὑπὸ ποικιλοφόρμιγγος αἰοιδᾶς
 ἐλισσόμεναί μ' ἔπεμψαν
 5 ὑψηλοτάτων μάρτυρ' ἀέθλων.
 ξείνων δ' εὖ πρασσόντων ἔσαναν ἀντίκ' ἀγγελίαν
 ποτὶ γλυκεῖαν ἔσλοι.
 ἀλλ', ὦ Κρόνου παῖ, ὅς Αἴτναν ἔχεις 10
 ἵπον ἀνεμόεσσαν ἑκατογκεφάλα Τυφῶνος ὀβρίμου,
 10 Ὀλυμπιονίκαν
 δέξαι Χαρίτων θ' ἕκατι τόνδε κῶμον,
- ἀντ. χρονιώτατον φάος εὐρυσθενέων ἀρετῶν.
 Ψαύμιος γὰρ ἵκει
 ὀχέων, ὃς ἐλαίᾳ στεφανωθείς
 15 Πισάτιδι, κῦδος ὄρσαι 20
 σπεύδει Καμαρίνῃ. θεὸς εὐφρων
 εἶη λοιπαῖς εὐχαῖς· ἐπεὶ νῦν αἰνέω, μάλα μὲν
 τροφαῖς ἐτοῖμον ἵππων,
 χαίρουτά τε ξενίαις πανδόκοις,
 20 καὶ πρὸς Ἡσυχίαν φιλόπολιν καθαρᾷ γνώμα τετραμμένον.
 οὐ ψεύδει τέγγω
 λόγον· διάπειρά τοι βροτῶν ἔλεγχος· 30
- ἐπ. ἄπερ Κλυμένοιο παῖδα
 Λαμνιάδων γυναικῶν
 25 ἔλυσεν ἐξ ἀτιμίας.

Δία υπέρτατε, αρματηλάτη
της ακατάβλητης βροντής, δικές σου
οι Ώρες κι οι Καιροί που στροβιλίζονται
στης λύρας τα γυρίσματα και μ' έστειλαν
μάρτυρα εδώ υπέροχων αγώνων·
στην είδηση του φίλου που νικά
σκιρτούν γλυκά και χαίρονται οι καλοί.
Όμως εσύ, του Κρόνου γιε, που ορίζεις
το βάρος το ανεμόδαρτο της Αίτνας
που πλάκωσε τον εκατοντακέφαλο
τον κραταιό Τυφώνα, δέξου εσύ
τον Ολυμπιονίκη, δέξου
τον ύμνο αυτό για χάρη των Χαρίτων,

6

αιώνιο φως στους άθλους της ανδρείας.
Είναι ο χορός κι ήρθε για να τιμήσει
το άρμα του Ψαύμη, που στεφανωμένος
με κλάδο ελιάς από την Πίσα βιάζεται
να πάει να δοξάσει την Καμάρινα.

10

Είθε ο καλός θεός να ευνοήσει
τους πόθους του· εγώ τον επαινώ
γιατί φροντίζει πάντα τ' άλογά του
κι είναι φιλόξενος μ' όλον τον κόσμο
κι άλλο στο νου δεν έχει παρά μόνο
την Ησυχία, το καλό της πόλης.
Την καθαρή αλήθεια λέω·
στην πράξη δοκιμάζονται οι θνητοί.

15

Έτσι έγινε και γλίτωσε απ' τη χλεύη
των γυναικών της Λήμνου ο γιος του Κλύμενου

20

χαλκίοισι δ' ἐν ἔντεσι νικῶν δρόμον
ἔειπεν Ὑψιπυλεία μετὰ στέφανον ἰών·
“ οἶπος ἐγὼ ταχυτάτι·
χεῖρες δὲ καὶ ἦτορ ἴσον.

30 φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσιν πολιαὶ
θαμάκι παρὰ τὸν ἀλικίας ἔοικότα χρόνον.”

40

πηγαίνοντας να πάρει το στεφάνι
του νικητή στην οπλιτοδρομία,
στην Υψιπύλη γύρισε και είπε:
Ιδού ποιος είμαι εγώ στη γρηγοράδα,
ίδιος στα χέρια, ίδιος στην καρδιά·
άσπρα μαλλιά βγάζουν κι οι νέοι
συχνά πριν έρθει η ώρα και γεράσουν.

27

Σημείωμα του μεταφραστή

(Διονύσης Καψάλης)

Ο τέταρτος Ολυμπιόνικος υμνεί τον Ψαύμη από την Καμάρινα της Σικελίας, νικήτή στο αγώνισμα της αρματοδρομίας (και όχι της απήνης, όπως εσφαλμένα παραδίδουν κάποιοι σχολιαστές) στην 82^η Ολυμπιάδα το 452 π.Χ. Ο «γιος του Κλύμενου» στην επωδό είναι ο Αργοναύτης Εργίνος. Σύμφωνα με το μύθο, κατά την παραμονή τους στη Λήμνο οι Αργοναύτες μετέχουν σε αθλητικούς αγώνες προς τιμήν του βασιλέα Θόαντος, πατέρα της Υψιπύλης, όπου ο Εργίνος πρωτεύει στην οπλιτοδρομία και γλιτώνει έτσι από τη χλεύη των Λήμνιων γυναικών που τον κοροΐδευαν για τα ψαρά του μαλλιά. «Πολιός» θα πρέπει λοιπόν να ήταν και ο Ψαύμις, που κερδίζοντας το στέφανο του ολυμπιονίκη επαλήθευσε κι αυτός τη γνωμική ρήση του στ. 20: «διάπειρά τοι βροτών έλεγχος».

ΨΑΤΜΙΔΙ ΚΑΜΑΡΙΝΑΙΩΙ ΑΠΗΝΗΗ

- στρ. α' Ὑψηλᾶν ἀρετᾶν καὶ στεφάνων ἄωτον γλυκὴν
τῶν Ὀλυμπία, Ὀκεανοῦ θυγάτηρ, καρδίᾳ γελανεῖ
ἀκαμαντόποδός τ' ἀπήνας δέκευ Ψαύμιός τε δῶρα·
- ἀντ. α' ὃς τὰν σὰν πόλιν αὖξων, Καμάρινα, λαοτρόφον,
5 βωμοὺς ἔξ διδύμους ἐγέραρεν ἑορταῖς θεῶν μεγίσταις 10
ὑπὸ βουθυσίαις ἀέθλων τε πεμπαμέροις ἀμίλλαις,
- ἐπ. α' ἵπποις ἡμιόνοις τε μοναμπυκία τε. τὴν δὲ κῦδος ἄβρον
νικάσαις ἀνέθηκε, καὶ
ὄν πατέρ' Ἀκρων' ἐκάρυξε καὶ τὰν νέοικον ἔδραν.
- στρ. β' Ἴκων δ' Οἰνομάου καὶ Πέλοπος παρ' εὐηράτων 20
11 σταθμῶν, ᾧ πολιόχοι Παλλάς, αἰεῖδει μὲν ἄλσος ἄγρον·
τὸ τεὸν ποταμόν τε Ὀανιν ἐγχωρίαν τε λίμναν
- ἀντ. β' καὶ σεμνοὺς ὀχετούς, Ἴππαρις οἷσιν ἄρδει στρατὸν
κολλᾶ τε σταδίων θαλάμων ταχέως ὑψίγυιον ἄλσος, 30
15 ἀπ' ἀμαχανίας ἄγων ἐς φάος τόνδε δᾶμον ἀστῶν·
- ἐπ. β' αἰεὶ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνη τε μάρναται πρὸς ἔργον
κινδύνῳ κεκαλυμμένον·
εὐ δὲ τυχόντες σοφοὶ καὶ πόλιταις ἔδοξαν ἔμμεν.

Για τον Ψαύμη από την Καμάρινα, νικητή σε αγώνα αμαξοδρομίας (448 π.Χ.)

Κόρη του Ωκεανού¹, πρόσχαρη δέξου τώρα
το πιο ωραίο, το γλυκό βραβείο για τους μεγάλους άθλους και για τα
στεφάνια
που στην Ολυμπία κερδήθηκαν, δώρα του Ψαύμη και του αμαξιού που
κούραση δεν ξέρει.

Την πόλη σου, τη λαοτρόφο Καμάρινα², ο Ψαύμης³ τη δόξασε
και τους δώδεκα βωμούς⁴ τίμησε, στις πιο λαμπρές γιορτές των θεών, 5
με θυσίες βοδιών και με αγώνες που πέντε μέρες κράτησαν

αγώνες με άρματα, με αμάξια και σ' άλλους μ' ένα άλογο.
Νικητής αναδείχτηκε και δόξα λαμπρή σου χάρισε·
τον πατέρα του τον Ακρωνα τον δόξασε και την πόλη τη νιόχτιστη.

Απ' τ' αγαπημένα μέρη του Οινόμαου και του Πέλοπα μας ήρθε
κι αυτός, Παλλάδα, της πόλης μας προστάτισσα,
τραγουδάει για τον ιερό σου τόπο 10
και μαζί για τον ποταμό Ωανό και για τη λίμνη τη δικιά σου·

και τα νερά τα άγια τραγουδάει του ποταμού του Ιππαρη που τον κόσμο
ξεδιψάει
και κορμούς φέροντας απ' το ψηλό το δάσος γρήγορα χτίζει τα σπίτια
τα γερά·
κι αυτήν εδώ την πόλη στο φως τη βγάζει λυτρώνοντάς την απ' τα
δύσκολα.

Πάντα ο μόχθος και το ξόδεμα παλεύουν με τον κίνδυνο 15
για νίκες και πρωτιές που όποιος τις πετύχει
σοφός λογίζεται απ' τους δικούς του συμπολίτες.

- στρ. γ' Σωτήρ ὑψιφεφές Ζεῦ, Κρόνιον τε ναίων λόφον 40
20 τιμῶν τ' Ἄλφεον εὐρὸν ῥέοντα Ἰοαῖον τε σεμνὸν ἄντρον,
ἰκέτας σέθεν ἔρχομαι Λυδίοις ἀπύων ἐν αὐλοῖς,
- ἀντ. γ' αἰτήσων πόλιω εὐανορίαῖσι τάνδε κλυταῖς
δαιδάλλειω, σέ τ', Ὀλυμπιόνικε, Ποσειδανίοισιν ἵπποις 50
ἐπιτερπόμενον φέρειω γῆρας εὐθυμον ἐς τελευτάν,
- ἐπ. γ' νιῶν, Ψαῦμι, παρισταμένων. ὑγιέντα δ' εἴ τις ὄλβον ἄρδει,
26 ἐξαρκέων κτεάτεσσι καὶ
εὐλογίαν προστιθείς, μὴ ματεύσῃ θεὸς γενέσθαι.

Δία, λυτρωτή μας, που στα ψηλά τα νέφη κατοικείς και στο λόφο
του Κρόνου βασιλεύεις
και του Αλφειού το ρέμα το πλατύ τιμάς και το ιερό το σπήλαιο της
Ιδης,
ικέτης τώρα σε σένα προσπέφτω, καλώντας σε με τον ήχο λυδικών
αυλών·

Να σου ζητήσω θέλω την πόλη ετούτη να στολίζεις
με ξακουστά ανδραγαθήματα
και για σένα, Ολυμπιονίκη Ψαύμη, να ζητήσω θέλω
να 'χεις γλυκά γεράματα και στο τέλος το στερνό να φτάσεις

20

με τα δικά σου τα παιδιά στο πλάι σου· όταν κανείς τον πλούτο του καλά
τον κυβερνά
και στα δικά του τ' αγαθά αρκείται,
τη δόξα πάνω απ' όλα βάζοντας, ας μη γυρεύει και θεός να γίνει.

Σημείωμα του μεταφραστή

(Νικήτας Παρίσης)

Aπό το έργο του Πινδάρου σώζονται μόνο οι Επίνικοί Υμνοι, χωρισμένοι από τους γραμματικούς της Αλεξάνδρειας σε τέσσερα βιβλία. Από αυτούς όσοι αναφέρονται σε νικητή στους πανελλήνιους αγώνες της Ολυμπίας ονομάζονται Ολυμπιονίκοι. Ο παρών Ολυμπιονίκος του Πινδάρου γράφτηκε για τον Ψαύμη, Καμαριναίο στην καταγωγή, που νίκησε σε αγώνα αμαξοδρομίας στην Ολυμπία το 448 π.Χ.

Σημειώσεις

1. Κόρη του Ωκεανού: πόλη της Καμάρινας.
2. Καμάρινα: πόλη της Σικελίας, στη νότια πλευρά του μεγάλου νησιού. Απ' αυτή την πόλη καταγόταν ο Ολυμπιονίκης Ψάυμης. Ας ληφθεί υπόψη ότι για ένα διάστημα ο ποιητής Πίνδαρος έζησε στη Σικελία.
3. Ψάυμης: στον ίδιο Ολυμπιονίκη αναφέρεται και ο 4ος Ολυμπιονίκος του Πινδάρου.
4. Τους δώδεκα βωμούς: οι βωμοί αυτοί βρίσκονταν στην Ολυμπία. Ήσαν αφιερωμένοι, ανά δύο, σε ένα συγκεκριμένο ζευγάρι θεών (π.χ. στον Δία και τον Ποσειδώνα ή στον Ερμή και τον Απόλλωνα κ.λπ.).

ΑΓΗΣΙΑΙ ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΙ ΑΠΗΝΗΗ

στρ. α' Χρυσέας ὑποστάσαντες εὔτειχί προθύρῳ θαλάμου
 κίονας ὡς ὅτε θαητὸν μέγαρον
 πάξομεν· ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον
 χρῆ θέμεν τηλαυγές. εἰ δ' εἴη μὲν Ὀλυμπιονίκας,
 5 βωμῷ τε μαντείῳ ταμίᾳ Διὸς ἐν Πίσᾳ,
 συνοικιστήρ τε τᾶν κλειῶν Συρακοσ-
 σᾶν, τίνα κεν φύγοι ὕμνον
 κείνος ἀνὴρ, ἐπικύρσαις ἀφθόνων ἀ-
 στῶν ἐν ἡμερταῖς ἀοιδαῖς; 10

ἀντ. α' ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων
 Σωστράτου υἱός. ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ
 10 οὔτε παρ' ἀνδράσιω οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις
 τίμια· πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἶ τι ποιηθῆ.
 Ἀγησία, τιν' δ' αἶνος ἐτοιμός, ὃν ἐν δίκᾳ
 ἀπὸ γλώσσης Ἄδραστος μάντιν Οἰκλεί-
 δαν ποτ' ἐς Ἀμφιάρηον 20
 φθέγγατ', ἐπεὶ κατὰ γαῖ' αὐτὸν τέ νῦ καὶ
 φαιδίμας ἵππους ἔμαρψεν.

ἐπ. α' ἐπτά δ' ἔπειτα πυρᾶν νεκρῶν τελεσθεισᾶν Ταλαίουϊδας
 16 εἶπεν ἐν Θήβαισι τοιοῦτόν τι ἔπος· “Ποθέω
 στρατιᾶς ὀφθαλμὸν ἐμᾶς
 ἀμφότερον μάντιν τ' ἀγαθὸν καὶ δουρὶ μάρνασθαι”. τὸ καὶ
 ἀνδρὶ κώμου δεσπότη παρῆστι Συρακοσίῳ. 30

- Α'** Ας ανυψώσουμε τις χρυσές τις κολόνες
στο καλόκτιστο πρόθυρο του θαλάμου
ως όταν θαυμαστό στερεώνουμε παλάτι.
Το πρόσωπο του αρχόμενου έργου
χρεία να κάνουμε από μακριά να εξαστράφτει.
Αν μάλιστα κάποιος είναι ολυμπιονίκης,
λειτουργός στο μαντικό βωμό του Δία στην Πίσσα
και των Συρακουσών συνοικιστής των ενδόξων,¹ 5
ποιον ύμνον θα απέφευγε ο άνδρας εκείνος
σαν εύρει συμπολίτες που φθόνο δεν έχουν
για τις ωδές τις εράσμιες;
- Ας γνωρίζει καλά ο υιός του Σωστράτου
πως σε τούτο το πέδιλο έχει το θεϊκό του ποδάρι.
Κατορθώματ' ακίνδυνα τιμές δεν κερδίζουν
ούτε αν γίνουν από άνδρες ή από κοίλα καράβια. 10
Πολλοί ωστόσο θυμούνται τον ωραίο τον άθλο
αν σ' αυτόν εδόθη κόπος μεγάλος.
Αγησία, ιδού, σου αρμόζει ο έπαινος εκείνος
που δικαίως παλιά εξεστόμισε του Αδράστου² η γλώσσα
για τον μάντη Αμφιάραο, τον υιό του Οιλέως,
όταν άνοιξ' η γη και κατάπιε τον ίδιο
και τις φοράδες τις φωτεινότετες.³
- Όταν οι πυρές των επτά νεκρών τελειώσαν, 15
ο υιός του Ταλαού⁴ μέσα στις Θήβες
αυτόν ομίλησε και είπε τον λόγο
«Τον οφθαλμό ποθώ της στρατιάς μου
τον ομοίως εξαίρετο και μάντη
και μαχητή λογχοφόρο». Αρμόζει
ο ίδιος ύμνος και στο Συρακούσιο άνδρα
των πανηγύρεων το δεσπότη.

οὔτε δύσηρις ἐὼν οὔτ' ὦν φιλόνομος ἄγαν,
20 καὶ μέγαν ὄρκον ὁμόσσαις τοῦτό γέ οἱ σαφέως
μαρτυρήσω· μελίφθογγοὶ δ' ἐπιτρέφοντι Μοῖσαι.

στρ. β' ὦ Φίντις, ἀλλὰ ζεῦξον ἤδη μοι σθένος ἡμιόνων,
ἢ τάχος, ὄφρα κελεύθῳ τ' ἐν καθαρᾷ
βάσομεν ὄκχον, ἴκωμαι τε πρὸς ἀνδρῶν
25 καὶ γένος· κείναι γὰρ ἐξ ἁλλᾶν ὁδὸν ἀγεμονεῦσαι
ταύταν ἐπίστανται, στεφάνους ἐν Ὀλυμπίᾳ
ἐπεὶ δέξαντο· χρῆ τοίνυν πύλας ὕ-
μων ἀναπιτυνάμεν αὐταῖς
πρὸς Πιτάναν δὲ παρ' Εὐρώτα πόρον δεῖ
σάμερον (μ') ἐλθεῖν ἐν ὄρα·

ἀντ. β' ἦ τοι Ποσειδάωνι μειχθείσα Κρονίῳ λέγεται
30 παῖδα ἰόπλοκον Εὐάδναν τεκέμεν.
κρύψε δὲ παρθενίαν ὠδίνα κόλποις·
κυρίῳ δ' ἐν μηνὶ πέμποισ' ἀμφιπόλους ἐκέλευσεν
ἥρωι πορσαίνειν δόμεν Εἰλατίδα βρέφος,
ὅς ἀνδρῶν Ἀρκάδων ἀνασσε Φαισά-
να, λάχε τ' Ἀλφεὸν οἰκίην·
35 ἐνθα τραφεῖς ὑπ' Ἀπόλλωνι γλυκείας
πρώτου ἔψανσ' Ἀφροδίτας.

ἐπ. β' οὐδ' ἔλαθ' Αἴπυτον ἐν παντὶ χρόνῳ κλέπτουσα θεοῖο γόνου·
ἀλλ' ὁ μὲν Πυθῶνάδ', ἐν θυμῷ πῖσαις χόλου οὐ
φατὸν ὀξείᾳ μελέτῃ,
ᾗχετ' ἰὼν μαντευσόμενος ταύτας περ' ἀτλάτου πάθας.
ἃ δὲ φοινικόκροκον ζῶνα καταθηκαμένα

Ούτε φιλόνομος είμαι ούτε αντίμαχος τόσο
πλην παίρνοντας όρκο μεγάλο 20
αληθή για αυτόν μαρτυρία θα δώσω.
Οι μούσες θα συνδράμουν οι μελίφθογγες.

Β' Ω Φίντη! Εμπρός τώρα για χάρη μου ζέψε
ταχύτατα τις γεμάτες σθένος φοράδες
σε ανεμπόδιστο δρόμο να ανεβάσουμε το άρμα
στο ίδιο το γένος του άνδρα να φθάσω.
Γνωρίζουν από άλλες καλύτερα εκείνες 25
ηγήτορες σ' αυτόν το δρόμο να είναι
καθώς στην Ολυμπία αξιωθήκαν στεφάνους.
Σ' αυτές λοιπόν έχουμε χρέος
διάπλατες ν' ανοίξουμε τις πύλες των ύμνων.
Σήμερα στην Πιτάνη απ' του Ευρώτα πλάι το ρεύμα
πρέπει εγκαίρως να έλθουμε.

Η Πιτάνη, ως λέγουν, συνευρέθη
με τον υιό του Κρόνου τον Ποσειδώνα
κι εγέννησε την ιοπλόκαμη κόρη Ευάδνη. 30
Εκρυσσε η παρθένα τις ωδίνες της γέννας
στις πτυχώσεις των ενδυμάτων
και όταν ο μήνας έφθασε ο ορισμένος
στέλνει τις δούλες και ορίζει το βρέφος στη φροντίδα
να είναι του γενναίου υιού του Ελάτου.⁵
Στη Φαισάνη αυτός διαφέντευε άνδρες Αρκάδες
κληρωμένος τον Αλφειό κατοικία να έχει.
Εδώ ανετράφη η κόρη και τη γλυκιά Αφροδίτη 35
πρωτογεύτηκε με τον Απόλλωνα.

Από τον Αίγυπτο αδυνατούσε να κρύβει
τη θεία σπορά στο σύμπαντα χρόνο.
Στους Δελφούς ήρθε εκείνος στην καρδιά κρατώντας
την άφατη οργή πιεσμένη με δεινή πειθαρχία,
μαντεία να λάβει για την αφόρητη βλάβη.
Εκείνη ακούμπησε χάμω τη ζώνη τη βαμμένη με κρόκο

40 κάλπιδά τ' ἀργυρέαν λόχμας ὑπὸ κυανέας
τίκτε θεόφρονα κοῦρον. τῆ μὲν ὁ χρυσοκόμας 70
πραῦμητνί τ' Ἐλείθυιαν παρέστασέν τε Μοίρας·

στρ. γ' ἦλθεν δ' ὑπὸ σπλάγχμων ὑπ' ὠδίνος τ' ἐρατᾶς Ἴαμος
ἐς φάος αὐτίκα. τὸν μὲν κνιζομένα

45 λείπε χαμαί· δύο δὲ γλαυκῶπες αὐτὸν
δαιμόνων βουλαῖσιν ἐθρέψαντο δράκοντες ἀμμφεῖ
ἰῶ μελισσᾶν καδόμενοι. βασιλεὺς δ' ἐπέι 80
πετραέσσας ἐλαύνων ἴκετ' ἐκ Πνυ-
θῶνος, ἅπαντας ἐν οἴκῳ
εἶρετο παῖδα, τὸν Εὐάδνα τέκοι· Φοί-
βου γὰρ αὐτὸν φᾶ γεγάκει

ἀντ. γ' πατρός, περὶ θνατῶν δ' ἔσεσθαι μάντιν ἐπιχθονίοις

51 ἔξοχον, οὐδέ ποτ' ἐκλείψειν γενεάν.
ὧς ἄρα μάντις. τοὶ δ' οὔτ' ὦν ἀκούσαι
οὔτ' ἰδεῖν εὔχοντο πεμπταῖον γεγενημένον. ἀλλ' ἐν
κέκρυπτο γὰρ σχοίνῳ βατιᾷ τ' ἐν ἀπειρίτῳ, 90

55 ἴων ξανθαῖσι καὶ παμπορφύροις ἀ-
κτίσι βεβρεγμένος ἄβρὸν
σῶμα· τὸ καὶ κατεφάμιξεν καλεῖσθαι
νιν χρόνῳ σύμπαντι μάτηρ

ἐπ. γ' τοῦτ' ὄνυμ' ἀθάνατον. τερπνᾶς δ' ἐπεὶ χρυσοστεφάνοιο λάβει
καρπὸν Ἥβας, Ἀλφεῶ μέσσω καταβᾶς ἐκάλεσ-
σε Ποσειδᾶν' εὐρυβίαν,
ὃν πρόγονον, καὶ τοξοφόρον Δάλου θεοδμάτας σκοπόν, 100

και μαζί το ασημένιο λαγήνι
και αρχίζει να γεννά το θεόφρονα κούρο
βαθιά στις κατασκότεινες μέσα τις λόχμες.
Της πέμπει βοηθούς ο χρυσοκόμης τις Μοίρες
και την Ειλείθια την πραϋνουσα.⁶

40

Γ' Από τα σπλάχνα της, μέσ' απ' τους πόνους
της ποθούμενης γέννας ανέβη
οΐαμος γοργά εις το φως, πλην βαρημένη εκείνη
τον άφησε χάμω. Με βουλές θεϊκές όφεις δύο
με μάτια λαμπρά τον φροντίζουν και τον εθρέφαν
με το αθώ των μελισσών το φαρμάκι.
Αλλ' όταν απ' τους Δελφούς τους πετρώδεις
ήλθε οδηγώντας ο βασιλέας στο σπίτι, όλους
ερώτα για τον υιό της Ευάδνης τον τόκο.
Ότι πατέρα είχε τον Απόλλωνα.

45

Ότι ο εξοχότερος όλων θα είναι ο μάντης
των θνητών των ανθρώπων και το γένος εκείνου
ουδέποτε θέλει εκλείψει.
Αυτά διαλαλούσε. Πλην όλοι ομώναν
πως ούτε ακούσαν εκείνον, πως ούτε τον είδαν
κί ας ήταν πέντε ημερών γεννημένος.
Ήταν αλήθεια κρυμμένος εκείνος
σε βούρλα μέσα δασιά και απέραστους βάτους
με το τρυφερό του το σώμα λουσιμένο
απ' τις ξανθές και καταπόρφυρες ακτίνες των ίων.
Κι η μάνα του αγγελία έδωσε τότε
στο χρόνο το σύμπαντα

50

55

με αυτό το θάνατο όνομα να αποκαλείται.
Κι όταν της τερπνής χρυσοστέφανης Ηβης
τον καρπό αξιώθη στου Αλφειού τη μέση κατέβη
κι επικαλείται τον Ποσειδώνα τον πρόγονό του,
τον παντοδύναμο και τον τοξοφόρο
το σκοπό της θεόδμητης Δήλου.

60 αἰτέων λαοτρόφον τιμάν τιν' ἔα κεφαλᾷ,
νυκτὸς ὑπαίθριος. ἀντεφθέγγετο δ' ἀρτιεπῆς
πατρία ὄσσα, μεταύδασέν τέ νιν· “Ὀρσο, τέκος,
δεῦρο πάγκοινων ἐς χώραν ἴμεν φάμας ὀπισθεν.”

στρ. δ' ἴκοντο δ' ὑψηλοῖο πέτραν ἀλίβατον Κρονίου·

110

65 ἔνθα οἱ ὤπασε θησαυρὸν δίδυμον
μαντοσύνας, τόκα μὲν φωνὰν ἀκούει
ψευδέων ἄγνωτον, εὐτ' ἂν δὲ θρασυμάχανος ἔλθων
Ἑρακλῆς, σεμνὸν θάλος Ἑλκαϊδᾶν, πατρί
ἑορτάν τε κτίση πλειστόμβροτον τε-
θμόν τε μέγιστον ἀέθλων,

70 Ζηνὸς ἐπ' ἀκροτάτῳ βωμῷ τότε αὖ χρη-
στήριον θέσθαι κέλευσεν.

ἀντ. δ' ἐξ οὗ πολὺ κλείτον καθ' Ἑλλανας γένος Ἰαμιδᾶν

120

ὄλβος ἅμ' ἔσπετο· τιμῶντες δ' ἀρετὰς
ἐς φανεράν οὐδὸν ἔρχονται· τεκμαίρει
χρήμ' ἕκαστον· μῶμος ἐξ ἄλλων κρέματα φθονεόντων

75 τοῖς, οἷς ποτε πρώτοις περὶ δωδέκατον δρόμον
ἐλαυνόντεσσι αἰδοία ποτιστά-
ξη Χάρις εὐκλέα μορφάν.

εἰ δ' ἐτύμως ὑπὸ Κυλλάνας ὄροις, Ἀ-
γησία, μάτρωες ἄνδρες

130

ἐπ. δ' ναιετάοντες ἐδώρησαν θεῶν κάρυκα λιταῖς θυσίαις
πολλὰ δὴ πολλαῖσι Ἑρμῶν εὐσεβέως, ὃς ἀγῶ-
νας ἔχει μοῖραν τ' ἀέθλων,

- Ζητεί για τον ίδιο μες στην υπαίθρια νύχτα
κάποια εξουσία για το λαό του σωτήρια.
Αντήχησε ο αψευδής του πατρός του ο λόγος
τον προσηγόρευσε κι είπε «Τέκνο, εγείρου
και τη φωνή μου ακολουθώντας στη χώρα
φθάσε των ανθρώπων την πάγκοινη». 60
- Δ' Ηρθαν στου υψηλού Κρονίου λόφου
την απόκρημνη πέτρα
όπου διπλό θησαυρό μαντοσύνης 65
εις εκείνον προσφέρει. Το πρώτον
τη φωνή να ακούει όπου ψεύδος δεν ξεύρει.
Μετά ως θα ερχόταν ο θρασύς μηχανών εφευρέτης
ο Ηρακλής, το σεμνό των Αλκαϊδών το βλαστάρι,
να συστήσει την εορτή του πατρός όπου πλήθη
συνάγονται και το μέγιστο θεσμό των αγώνων,
το μαντείο να ιδρύσει τον πρόσταξε πάνω 70
στο βωμό του Διός τον ακρότατο.
- Πολυδόξαστο έκτοτε στους Ελληνες μέσα
των Ιαμιδών είναι το γένος.
Τους ακολούθησαν πλούτη. Σεβόμενοι τις ενάρτετες πράξεις
πορεύονται πάνω σε περίβλεπτο δρόμο.
Κάθε έργο τεκμήριο. Των φθονούντων ο ψόγος
επικρέμεται επάνω σε όσους πρώτοι διατρέχουν
τους δώδεκα γύρους των ίππων και σε όσους 75
η σειπτή Χάρη περιχύνει το ένδοξο κάλλος.
Αγησία, αν όντως οι κατοικούντες υπό το Κυλλήνιον όρος,
άνδρες απ' τη γενιά της μητέρας σου,
- άφθονα έδωσαν δώρα ευσεβέστατοι πάντα
στον Ερμή με παρακλήσεις πολλές και θυσίες,
στον κήρυκα των θεών, όπου κρατεί τους αγώνες,

- 80 Ἄρκαδιαν τ' εὐάνορα τιμᾶ· κείνος, ὦ παῖ Σωστράτου,
 σὺν βαρυγδοῦπῃ πατρὶ κραίνει σέθεν εὐτυχίαν.
 δόξαν ἔχω τιν' ἐπὶ γλώσσῃ λιγυρᾶς ἀκόνας, 160
 καὶ μ' ἐθέλοντα προσέλκει καλλιρόοισι πνοαῖς
 ματρομάτων ἐμὰ Στυμφαλῖς, εὐανθῆς Μετώπα,
- στρ. ε' πλάξιππον ἃ Θήβαν ἔτικτεν, τὰς ἐρατεινὸν ὕδωρ
 86 πίομαι, ἀνδράσω αἰχματαῖσι πλέκων
 ποικίλον ὕμνον. ὄτρυνον νῦν ἑταίρους,
 Αἰνέα, πρῶτον μὲν Ἦραν Παρθενίαν κελαῆσαι, 180
 γυνῶναι τ' ἔπειτ', ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλαθέσιω
 90 λόγοις εἰ φεύγομεν, Βοιωτίαν ἴν.
 ἔσσι γὰρ ἄγγελος ὀρθός,
 ἦυκόμων σκντάλα Μοισᾶν, γλυκὺς κρα-
 τῆρ ἀγαφθέγκτων αἰοιδᾶν
- ἀντ. ε' εἶπον δὲ μεμνᾶσθαι Συρακοσσᾶν τε καὶ Ὀρτυγίας·
 τὰν Ἰέρων καθαρῷ σκάπτῃ διέπων,
 ἄρτια μηδόμενος, φοινικόπεζαν
 95 ἀμφέπει Δάματρα λευκίππου τε θυγατρὸς ἑορτάν, 160
 καὶ Ζηνὸς Αἰτναίου κράτος. ἀδύλογοι δέ νιν
 λύραι μολπαί τε γινώσκοντι. μὴ θράσ-
 σοι χρόνος ὄλβον ἐφέρπων.
 σὺν δὲ φιλοφροσύναις εὐηράτοις Ἀ-
 γησία δέξαιτο κῶμον
- ἐπ. ε' οἴκοθεν οἰκαδ' ἀπὸ Στυμφαλίων τειχέων ποτιωισόμενον,
 100 ματέρ' εὐμήλοιο λείποντ' Ἄρκαδίας. ἀγαθαὶ
 δὲ πέλουτ' ἐν χειμερία 170

- έχει στα βραβεία μερίδα και τιμά στην εύανδρη Αρκαδία, 80
 εκείνος, ω υιέ του Σωστράτου, σου παρέχει
 με το βροντώδη πατέρα μαζί την επιτυχία.
 Αισθάνομαι τη μελίφθογη ακόνη πάνω στη γλώσσα
 όχι άθελά μου σε ωδές καλλίρροες να με συνεπαίρνει.
 Στυμφαλίσ ήταν η ευανθής Μετώπη,
 η μητέρα της μάνας μου,
- Ε' αυτή γέννησε τη Θήβα των γρήγορων ίππων,
 κι εγώ το ερατεινό της ύδωρ θα πίνω,
 ως των λογχοφόρων θα πλέκω πολυποίκιλον ύμνον. 86
 Παρότρυνε τώρα τους συντρόφους, Αινεία,⁷
 την Ήρα την Παρθενία να δοξάσουμε πρώτα,
 να μάθουμε ύστερα αν μας έχει φύγει
 το όνειδος το αρχαίο «Βοιωτοί χοίροι»⁸ 90
 με των λόγων μας την αληθοσύνη.
 Είσαι σωστός μηνυτής, των Μουσών σκυτάλη⁹
 των καλλίκομων, γλυκός κρατήρας
 ασμάτων μεγαλόφωνων.
- Ειπέ τους τις Συρακούσες να ενθυμούνται
 και την Ορτυγία, αυτήν ο Ιέρων
 διοικεί με άμεμπτο σκήπτρο
 στοχαζόμενος τέλεια, αφιερωμένος 95
 στη Δήμητρα με τα ερυθρά τα ποδάρια
 και στην πανήγυρη της λευκίππου της κόρης
 και του κραταιού Διός του Αιτναίου. Τον γνωρίζουν
 οι μολπές οι γλυκύφθογγες και οι λύρες.
 Ας μην τaráξει τον όλβο του ο επερχόμενος χρόνος
 πλην με αξιέραστες φιλοφροσύνες του Αγησία
 ας δεχθεί των κωμαστών τον όμιλο
- ως από τη μία πατρίδα θα πηγαίνει στην άλλη,
 αφήνοντας τα τείχη της πόλεως των Στυμφαλίων
 τη μητέρα Αρκαδία με τα πλούσια κοπάδια. 100

νυκτὶ θεῶς ἐκ ναδὸς ἀπεσκήμφθαι δὴ ἄγκυραι. θεὸς
τῶν τε κείνων τε κλυτὰν αἴσαν παρέχοι φιλέων.
δέσποτα ποντομέδων, εὐθὺν δὲ πλόον καμάτων
ἐκτὸς ἔόντα δίδοι, χρυσαλακάτοιο πόσις
105 Ἄμφιτρίτας, ἐμῶν δ' ὕμνων ἄεξ' εὐτερπὲς ἄνθος.

100

Καλό είναι σε νύκτα πολλής τρικυμίας
άγκυρες δύο να ρίχνουν από το γοργό το καράβι.
Είθε ο θεός και σ' αυτούς και σ' εκείνους
με αγάπη ένδοξη μοίρα να τους χαρίζει.
Δέσποτα, κυβερνήτη του πόντου, δώσε
ίσια πορεία, έξω απ' τη γραμμή των καμάτων,
άνδρα της Αμφιτρίτης με τη χρυσή ηλακάτη,
κάνε το άνθος των δικών μου ύμνων
να ανθίσει τερπινότατο.

Σημείωμα του μεταφραστή

(Γιώργης Γιατρομανωλάκης)

Ο Αγησίας, γιος του Σώστρατου, ήταν φίλος του Ιέρωνα, του γνωστού τυράννου των Συρακουσών. Η οικογένειά του καταγόταν από τη Στύμφαλο της Αρκαδίας και ίσως εκεί να εκτελέστηκε για πρώτη φορά η παρούσα ωδή. Ο Πίνδαρος ακολουθεί και εδώ το γνωστό τρόπο με τον οποίο συνθέτει τις επινίκιες ωδές του: στην αρχή παρουσιάζει εγκωμιαστικά το νικητή, μετά αναζητεί τη μυθική γενεαλογία του και επανέρχεται στο ένδοξο παρόν. Ειδικότερα ο 6ος Ολυμπιόνικος διαιρείται σε πέντε μέρη, όπου το παρόν εναλλάσσεται με το παρελθόν του νικητή. Α. (Παρόν) 1-17: Ανυψώνουμε τον ύμνο μας σαν παλάτι για τον Αγησία, τον ολυμπιονίκη, το λειτουργό στο μαντικό βωμό της Ολυμπίας, τον οικιστή των Συρακουσών. Β. (Παρελθόν) 18-23: Ο Αγησίας είναι όμοιος με το μυθικό ήρωα των Θηβών Αμφιάραο. Γ. (Παρόν) 24-45: Ο ποιητής ζητεί από τον ηνίοχο Φίντη να ζέψει τις νικηφόρες φοράδες στο άρμα του

Σημειώσεις

1. Σύμφωνα με τα Σχόλια, οι Ιαμίδες, οι πρόγονοι του Αγησία, ήταν οι οικιστές των Συρακουσών.
2. Ένας από τους επτά στρατηγούς στην πολιορκία των Θηβών.
3. Άλλος ένας από τους επτά στρατηγούς που πολέμησαν στη Θήβα. Λέγεται πως μετά την ήττα σκίστηκε η γη και τον κατάπιε μαζί με το τέθριππό του. Γαμπρός και συμπολεμιστής του Αδράστου.
4. Ο Άδραστος.
5. Ο Αίπυτος, ο άρχοντας της αρκαδικής Φαισάνης.
6. Θεά του τοκετού.
7. Ο χοροδιδάσκαλος του χορού που εκτελεί την παρούσα ωδή.
8. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο (περί σαρκοφαγίας 995e 5), οι Αθηναίοι θεωρούσαν τους Βοιωτούς παχείς, αναισθητους και ηλίθιους, πβ. Πλάτωνα Συμπόσιον 182b.
9. Σπαρτιατικός τρόπος μεταφοράς μηνύματος.

ύμνου για να μπορέσει να φτάσει πίσω στη γενιά του Αγησία στη λακωνική Πιτάνη. 4. (Παρελθόν) 46-136: Η νύμφη Πιτάνη γέννησε με τον Ποσειδώνα την Ευάδνη, η Ευάδνη γέννησε με τον Απόλλωνα τον Ίαμο (ία), από όπου η γενιά του Αγησία, οι Ιαμίδες. Ο Απόλλωνας προσφέρει στον Ίαμο το αγαθό της μαντείας. Του προσφέρει επίσης και το αξίωμα της ιεροσύνης στο βωμό του Κρόνιου Δία, την εποχή που ο Ηρακλής ιδρύει τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Η μητέρα του Αγησία, από τη Στυμφαλία της Αρκαδίας, του εξασφαλίζει πολεμικές και αθλητικές επιτυχίες. Ε. (Παρόν) 140-τέλος: Κι εγώ ο Πίνδαρος έχω ρίζα αρκαδική, από τη μάνα μου. Ζω στις Θήβες και με τους ύμνους μου θα δείξω πως οι κατηγορίες εναντίον των Βοιωτών είναι άδικες. Τώρα ας ευχηθούμε στον Αγησία καλό ταξίδι πίσω στη Σικελία και ο Ιέρωνας ας τον δεχθεί με τιμές. Όσο για μένα, είτε οι ύμνοι μου πάντα να ανθίζουν.

ΔΙΑΓΟΡΑΙ ΡΟΔΙΩΙ ΠΥΚΤΗΙ

- στρ. α' Φιάλαν ὡς εἴ τις ἀφνεῦās ἀπὸ χειρὸς ἑλὼν
 ἔνδον ἀμπέλου καχλάζοισαν δρόσῳ
 δωρήσεται
 νεανία γαμβρῷ προπίνων οἴκοθεν οἴκαδε, πάγ-
 χρυσον κορυφὰν κτεάνων
- 5 συμποσίου τε χάριν, κᾶδός τε τιμά-
 σαις ἑόν, ἐν δὲ φίλων
 παρεόντων θῆκέ νιν ζαλωτὸν ὁμόφρονος εὐνᾶς. 10
- ἀντ. α' καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτόν, Μοισᾶν δόσω, ἀεθλοφόροις
 ἀνδράσιν πέμπων, γλυκὴν καρπὸν φρενός,
 ἰλάσκομαι,
- 10 Ὀλυμπία Πυθοῖ τε νικῶντεσσι· ὁ δ' ὄλβιος, δν
 φᾶμαι κατέχοντ' ἀγαθαί.
 ἄλλοτε δ' ἄλλον ἐποπτεύει Χάρις ζω-
 θάλμιος ἀδυμελεῖ 20
 θαμὰ μὲν φόρμιγγι παμφάνοισί τ' ἐν ἔντεσι αὐλῶν.
- ἐπ. α' καὶ νυν ὑπ' ἀμφοτέρων σὺν Διαγόρᾳ κατέβαν, τὰν ποντίαν
 ὑμνέων, παῖδ' Ἀφροδίτας
 Ἄελιό τε νύμφαν, Ῥόδου,
 15 εὐθυμάχαν ὄφρα πελώριον ἄνδρα παρ' Ἀλφε-
 ῶ στεφανωσάμενον
 αἰνέσω πνυγῆς ἄποινα 30
 καὶ παρὰ Κασταλία, πατέρα τε Δαμά-
 γητον ἀδόντα Δίκα,
 Ἀσίας εὐρυχόρου τρίπολι νᾶσον πέλας
 ἐμβόλῳ ναίουτας Ἀργεῖα σὺν αἰχμῇ.

Σαν κι αυτόν που δωρίζει
-μ' αρχοντιά το ποτήρι υψώνοντας-
στον νεαρό τον γαμπρό του τ' ολόχρυσο κύπελλο
ως επάνω γεμάτο δροσιά της αμπέλου
και προσφέρει -στην υγεία του προπίνοντας-
τ' ανεκτίμητο δώρο σαν δέσιμο
του παλιού σπιτικού με το νέο
και τιμά το γαμήλιο συμπόσιο, αλλά
και τον νέο εξυψώνει στους φίλους ανάμεσα
για του γάμου το επίζηλο ταίριασμα.

5

Όμοια τώρα κι εγώ
τον γλυκό τον καρπό της ψυχής μου,
που 'ναι νέκταρ αγνό κι είναι δώρο Μουσών,
σ' αθλοφόρους χαρίζοντας άντρες
την καρδιά ιλαρώνω αυτών
που στα Ολύμπια και Πύθια νικούνε.
Κι είν' αλήθεια μακάριος αυτός
που η φήμη η αγαθή τον τυλίγει.

10

Μα η ζείδωρος Χάρη
άλλον κάθε φορά συνοδεύει
με γλυκόχη λύρα και μ' αυλούς πολυφώνους.
Με τα όργανα αυτά συνοδεΐα, εδώ
έχω έρθει κι εγώ μαζί με τον Διαγόρα
τη θαλάσσια υμνώντας

κόρη της Αφροδίτης
του Ηλίου τη νύφη, την Ρόδο
για να είναι ο ύμνος μου έπαινος
στον πελώριο αγέρωχο άντρα,
στον πυγμαχό που κέρδισε στέφανο νίκης
πλάι στην όχθη τ' Αλφειού ποταμού
και πλάι στην Κασταλία

15

αλλά και στον πατέρα εκείνου, Δαμάγητο,
που της Δίκης το καύχημα είναι
και οι δυο, με γενναίους Αργίτες μαζί, κατοικούνε
στην τρίπολη νήσο,
αντικρύ στις μεγάλης Ασίας τη σφήνα.

- στρ. β' ἐβελήσω τοῖσιν ἐξ ἀρχᾶς ἀπὸ Τλαπολέμου
 21 ξυνὸν ἀγγέλλων διορθῶσαι λόγον,
 ἼΗρακλέος
 εὐρυσθενεὶ γέννα. τὸ μὲν γὰρ πατρόθεν ἐκ Διὸς εὐ- 40
 χονται· τὸ δ' Ἄμυντορίδαι
 ματρόθεν Ἀστυδαμείας. ἀμφὶ δ' ἀνθρώ-
 πων φρασὶν ἀμπλακίαι
 25 ἀναρίθμητοι κρέμανται· τοῦτο δ' ἀμάχανον εὐρεῖν,
- ἀντ. β' ὁ τι νῦν ἐν καὶ τελευτῇ φέρτατον ἀνδρὶ τυχεῖν.
 καὶ γὰρ Ἄλκμάνας κασίγνητον νόθον
 σκάπτῳ θενῶν 50
 σκληρᾶς ἐλαίας ἔκτανεν Τίρυνθι Λικύμνιον ἐλ-
 θόντ' ἐκ θαλάμων Μιδέας
 30 τᾶσδέ ποτε χθονὸς οἰκιστὴρ χολωθεῖς.
 αἱ δὲ φρενῶν ταραχαὶ
 παρέπλαγξαν καὶ σοφόν. μαντεύσατο δ' ἐς θεὸν ἐλθῶν.
- ἐπ. β' τῷ μὲν ὁ χρυσοκόμας εὐώδεις ἐξ ἀδύτου ναῶν πλόον
 εἶπε Λερναίας ἀπ' ἀκτᾶς 60
 εὐθὺν ἐς ἀμφιθάλασσον νομόν,
 ἔνθα ποτὲ βρέχε θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας χρυ-
 σέαις νιφάδεσσι πόλιν,
 35 ἀνίχ' Ἄφαιστου τέχναισιν
 χαλκελάτῳ πελέκει πατέρος Ἀθανά-
 α κορυφᾶν κατ' ἄκραν
 ἀνορούσαισ' ἀλάλαξεν ὑπερμάκει βοᾶ·
 Οὐρανὸς δ' ἔφριξέ νιν καὶ Γαῖα μήτηρ. 70

Πρώτα θέλω γι' αυτούς με σειρά
 -ξεκινώντας από τον Τληπόλεμο- 20
 εξ αρχής να ιστορήσω
 την κοινή της γενιάς τους παράδοση
 που κρατά απ' το γένος
 το τρανό του Ηρακλέους·
 γιατί λένε πως απ' τον πατέρα,
 του Δία είν' απόγονοι
 κι απ' τη μάνα, Αστυδάμεια,
 Αμυντορίδες καυχιούνται πως είναι.
 Όμως πλάνες αμέτρητες κρέμονται 25
 στων ανθρώπων τη σκέψη τριγύρω.
 Και κανείς δεν γνωρίζει
 ποιο θα είναι γι' αυτόν το καλύτερο σήμερα
 κι αν θα είναι το ίδιο στης ζωής του το τέλος.
 Γιατί της Αλκμήνης τον νόθο αδελφό, τον Λικύμνιο,
 -που από της Μιδέας είχε 'ρθεί το παλάτι στην Τίρυνθα-
 στον θυμό του επάνω, της χώρας αυτής ο οικιστής τον σκοτώνει. 30
 Του μυαλού ή παραζάλη και σοφό να τυφλώσει μπορεί.
 Στους Δελφούς πήγε τότε [ο Τληπόλεμος]
 κι ο θεός, ο χρυσόμαλλος,
 απ' το ευώδες του άντρο,
 τον πρόσταξε ευθύς να κινήσει με πλοία
 κι απ' της Λέρνης τη χώρα να πλεύσει
 στ' αμφιθάλασσο μέρος,
 στο νησί, που την πόλη του κάποτε ο μέγας
 των θεών βασιλιάς με νιφάδες χρυσές είχε βρέξει.
 Ήταν τότε που του Ηφαίστου ο χάλκινος πέλεκυς 35
 το κεφάλι του Δία
 μ' ένα χτύπημα σχίζει
 κι από μέσα ξεχύνεται
 φοβερά η Αθηνά αλαλάζοντας
 με βοή υπερμήκη.
 Και στον ήχο της έφριξαν ο Ουρανός και η μάνα μας γη.

στρ. γ' τότε καὶ φανσίμβροτος δαίμων Ὑπεριονίδας
40 μέλλον ἐντειλεν φυλάσασθαι χρέος
    παισὶν φίλοις,
    ὡς ἂν θεῶ πρώτοι κτίσαιεν βώμῳ ἐναργέα, καὶ
    σεμνὰν θυσίαν θέμενοι
πατρὶ τε θυμὸν ἰάσαιεν κόρη τ' ἔγ-
    χειβρόμφ. ἐν δ' ἀρετὰν
ἔβαλεν καὶ χάρματ' ἀνθρώποισι προμαθέος αἰδώς. 80

ἀντ. γ' ἐπὶ μὰν βαίνει τι καὶ λάθας ἀτέκμαρτα νέφος,
46 καὶ παρέλκει πραγμάτων ὄρθαν ὀδὸν
    ἔξω φρενῶν.
    καὶ τοὶ γὰρ αἰθοίσας ἔχοντες σπέρμ' ἀνέβαν φλογὸς οὐ.
    τεῦξαν δ' ἀπύροις ἱεροῖς
    ἄλσος ἐν ἀκροπόλει. κείνοισι μὲν ξαν-
    θὰν ἀγαγὼν νεφέλαι
50 πολὺν ὕσε χρυσόν· αὐτὰ δέ σφισιν ὤπασε τέχνην

ἐπ. γ' πᾶσαν ἐπιχθονίων Γλαυκῶπις ἀριστοπόνους χερσὶ κρατεῖν.
ἔργα δὲ ζωῖσιν ἐρπόν-
    τεσσὶ θ' ὁμοῖα κέλευθοι φέρον·
ἦν δὲ κλέος βαθύ. δαέντι δὲ καὶ σοφία μεί-
    ζων ἄδολος τελέθει.
φαντὶ δ' ἀνθρώπων παλαιαὶ
55 ῥήσιες, οὐπω, ὅτε χθόνα δατέοντο
    Ζεὺς τε καὶ ἀθάνατοι,
    φανερὰν ἐν πελάγει Ῥόδον ἔμμεν ποντίῳ,
    ἀλμυροῖς δ' ἐν βένθεσιν νᾶσον κεκρύφθαι. 100

Κι ο θεός, που χαρίζει το φως στους ανθρώπους,
 ο γιος του Υπερίονος,
 στ' ακριβά του παιδιά, τους Ροδίους, παράγγελλε
 τα μελλούμενα να 'χουν στον νου τους 40
 και να χτίσουνε πρώτοι βωμό στη θεά, όλο λάμπος
 και σεμνή να προσφέρουν αμέσως θυσία
 την ψυχή του πατέρα και της πολεμόχαρης κόρης γλυκαίνοντας.
 Προκοπή και χαρά στους ανθρώπους η πρόνοια χαρίζει.
 Μα συμβαίνει, αναπάντεχα κάποτε, 45
 να κατέβει της λήθης το σύννεφο
 και να βγάλει απ' τον ίσιο τον δρόμο τη σκέψη.
 Κι ανεβήκαν αυτοί στην Ακρόπολη
 μα ξέχασαν να πάρουν μαζί τους της φλόγας το σπέρμα
 κι έτσι ιδρύσαν εκεί ιερό για θυσίες με δίχως πυρά. Τότε ο Δίας
 τις ξανθές τις νεφέλες συνάζει
 και στην πόλη, χρυσή για χατίρι τους στέλνει βροχή. 50
 Μα κι η ίδια η θεά, η Γλαυκώπις,
 τους ορίζει να είναι οι πρώτοι σε όλες τις τέχνες
 και κανείς να μη φτάνει
 των χειρών τους την άπιαστη χάρη.
 Κι έτσι οι δρόμοι γεμίσαν παντού
 από έργα δικά τους, που μοιάζαν
 σαν να είχαν ζωή και σαν
 να σαλεύαν.
 Και μεγάλη απλώθηκε η δόξα τους.
 Γιατί η γνώση την έμφυτη αυξάνει σοφία.
 Ιστορούν οι παλιοί των ανθρώπων οι μύθοι, 55
 πως τη γη σαν μοιράζαν
 οι θεοί μεταξύ τους
 το νησί δεν φαινόταν ακόμα στου πελάγους τα μάκρη
 μα σε βάθη όλο αλμύρα κρυβόταν η Ρόδος.

- στρ. δ' ἀπεόντος δ' οὔτις ἔνδειξεν λάχος Ἄελίου
καί ῥά νιν χώρας ἀκλάρωτον λίπου,
60 ἀγνὸν θεόν.
μνασθέντι δὲ Ζεὺς ἄμπαλον μέλλεν θέμεν. ἀλλὰ νιν οὐκ 110
εἶασεν· ἐπεὶ πολιᾶς
εἶπέ τιν' αὐτὸς ὄρῶν ἔνδον θαλάσσας
αὐξομέναν πεδόθεν
πολύβοσκον γαίαν ἀνθρώποισι καὶ εὐφρονα μῆλοισι.
- ἀντ. δ' ἐκέλευσεν δ' αὐτίκα χρυσάμπυκα μὲν Ἰαχεσιω
65 χεῖρας ἀντείπει, θεῶν δ' ὄρκον μέγαν
μὴ παρφάμεν, 120
ἀλλὰ Κρόνου σὺν παιδὶ νεύσαι, φραυνδὸν ἐς αἰθέρα νιν
πεμφθεῖσαν ἔῃ κεφαλᾷ
ἐξοπίσω γέρας ἔσσεσθαι. τελεύτα-
θεν δὲ λόγων κορυφαὶ
ἐν ἀλαθείᾳ πετοῖσαι· βλάσπε μὲν ἐξ ἁλὸς ὑγρᾶς
- ἐπ. δ' νᾶσος, ἔχει τέ νιν ὀξειᾶν ὁ γενέθλιος ἀκτίων πατήρ,
71 πῦρ πνεόντων ἀρχὸς ἵππων·
ἐνθα Ῥόδῳ ποτὲ μειχθεὶς τέκεν
ἑπτὰ σοφώτατα νοήματ' ἐπὶ προτέρων ἀν- 132
δρῶν παραδεξαμένους
παῖδας, ὧν εἷς μὲν Κάμιρον
πρεσβύτατόν τε Ἰάλυσον ἔτεκεν Λίν-
δου τ'. ἀπάτερθε δ' ἔχον
75 διὰ γαίαν τρίχα δασσάμενοι πατρῶϊαν
ἀστέων μοίρας, κέκληνται δέ σφιν ἔδραι. 140

- Και καθώς λησμονήσαν να βάλουνε κλήρο
για τον Ηλιο που τύχαινε τότε να λείπει
τον θεό, παραλίγο, τον άμωμο, θ' άφηναν δίχως μερίδιο 60
τους το θύμισε όμως εκείνος·
και θα όριζε ο Δίας καινούργια απ' αρχής μοιρασιά,
μα ο Ηλιος αρνήθηκε·
γιατί είπε πως βλέπει απ' τα βάθη της θάλασσας
στον ολόλευκο αφρό ν' ανεβαίνει ολοένα μια χώρα
που ο πλούτος της μέλλει κοπάδια κι ανθρώπους να θρέψει.
- Κι απ' τη μοίρα τη Λάχεση, με τ' ολόχρυσο χτένι, 65
να σηκώσει τα χέρια ζητά και τον όρκο
των θεών να σφραγίσει
συμφωνώντας μαζί με του Κρόνου τον γιο,
πως η νήσος αυτή στο αιθέριο το φως σαν βρεθεί,
το δικό του να είναι μερίδιο για πάντα.
Και τα λόγια αυτά πληρωθήκαν και αλήθεψαν όλα.
το νησί απ' την άρμη της θάλασσας βλάστησε 70
κι από τότε δικό του το έχει ο πατέρας,
των οξειών ηλιαχτίδων ο άρχοντας
των πυρίπνων ίππων ο αφέντης.
Με τη Ρόδο ενώθηκε εδώ και παιδιά γεννηθήκαν εφτά
προικισμένα με όλη την πρότερη γνώση.
Και ο ένας από τους εφτά, τον πρεσβύτερο γέννησε Κάμιρο, 75
τον Ιάλυσο έπειτα, τρίτο τον Λίνδο·
Και στα τρία μοιράσαν αυτοί την πατρώα τους γη,
χωριστά ο καθένας τους να 'χει μια πόλη δικιά του
και σ' αυτήν τ' όνομά του να δώσει.

- στρ. ε' τόθι λύτρον συμφορᾶς οἰκτρᾶς γλυκὴν Τλαπολέμφ
 ἴσονται Τιρυνθίων ἀρχαγέτα,
 ὡσπερ θεῶ,
 80 μῆλων τε κνισάεσσα πομπὰ καὶ κρίσις ἀμφ' ἀέθλοις.
 τῶν ἄνθεσι Διαγόρας
 ἐστεφανώσατο δῖς, κλειῶ τ' ἐν Ἴσθμῶ
 τετράκις εὐτυχέων,
 Νεμέα τ' ἄλλαν ἐπ' ἄλλα, καὶ κρανααῖς ἐν Ἀθήναις. 150
- ἀντ. ε' ὃ τ' ἐν Ἄργει χαλκὸς ἔγνω νιν, τά τ' ἐν Ἀρκαδίᾳ
 ἔργα καὶ Θήβαις, ἀγῶνές τ' ἔννομοι
 85 Βοιωτίων,
 Πέλλανά τ'. Αἰγίνα τε νικῶνθ' ἐξάκις, ἐν Μεγάροι-
 σίν τ' οὐχ ἕτερον λιθίνα
 ψᾶφος ἔχει λόγον. ἀλλ' ὦ Ζεῦ πάτερ, νώ- 160
 τοισιν Ἀταβυρίου
 μεδέων, τίμα μὲν ἕμνον τεθμὸν Ὀλυμπιονίκαν,
- ἐπ. ε' ἄνδρα τε πύξ ἀρετὰν εὐρόντα, δίδοι τέ οἱ αἰδοίαν χάρι
 90 καὶ ποτ' ἀστῶν καὶ ποτὶ ξεί-
 νων. ἐπεὶ ὕβριος ἐχθρὰν ὁδὸν
 εὐθυπορεῖ, σάφα δαεῖς ἄ τε οἱ πατέρων ὀρ-
 θαὶ φρένες ἐξ ἀγαθῶν
 ἔχρουν. μὴ κρύπτε κοινὸν 170
 σπέρμ' ἀπὸ Καλλιάνακτος· Ἐρατιδᾶν τοι
 σὺν χαρίτεσσιν ἔχει
 θαλίας καὶ πόλις· ἐν δὲ μιᾷ μοῖρα χρόνου
 95 ἄλλοτ' ἄλλοῖαι διαιθύσσοισιν αὔραι.

Εδώ λύτρωση βρήκε γλυκιά
στην πικρή συμφορά του ό Τληπόλεμος,
των Τιρύνθιων ό άρχοντας,
και σα να 'ναι θεός τον τιμούνε
με πομπές και με κνίσες θυσιών και μ' αγώνες επάθλων. 80
Κι ο Διαγόρας με τ' άνθη αυτών των αγώνων
δυο φορές στεφανώθηκε· τέσσερις πάλι
στου ενδόξου Ισθμού τ' αγωνίσματα πρώτευσε
Στη Νεμέα ξανά και ξανά και ακόμα
στης Αθήνας τη γη τη βραχώδη.
Ο χαλκός τον γνωρίζει του Αργους,
των Θηβών και Αρκάδων τα έπαθλα,
των Βοιωτών οι αγώνες οι εύτακτοι 85
τον γνωρίζει ακόμα η Πελλήνη·
και η Αίγινα έξι φορές νικητή τον ετίμησε
και τα ίδια γι' αυτόν ιστορεί των Μεγάρων η λίθινη στήλη.

Αλλά, Δία πατέρα, εσύ,
που τον θρόνο σου έχεις επάνω
στην κορφή του Αταβύρου,
τώρα ετούτο τον ύμνο μου, τον ολυμπιόνικο δέξου
και τίμα τον άντρα που με την πυγμή του
τη δόξα της νίκης κερδίζει· και κάνε 90
σεβαστός να τιμάται από όλους -πολίτες και ξένους
γιατί εκείνος στον ίσιο τον δρόμο,
που η ύβρις εχθρεύεται, πάντα βαδίζει·
αφού ξέρει καλά στην ψυχή του να κλείνει
διδαχές, που του έμαθε η φρόνηση
των ενδόξων προγόνων.
Στην αφάνεια ποτέ μην αφήσεις
το τρανό της γενιάς του Καλλιάνακτα σπέρμα.
Με των Ερατιδών τις χαρές ξεφαντώνει κι η πόλη
ολάκερη τώρα.
Μα αρκεί μια του χρόνου μονάχα στιγμή
και γι' αλλού να φυσήξουν μπορεί 95
οι πνοές των ανέμων.

Σημείωμα της μεταφράστριάς

(Τασούλα Καραγεωργίου)

Ο έβδομος Ολυμπιόνικος, για πολλούς ένας από τους ωραιότερους πινδαρικούς Επίνικους, είναι ύμνος στον Ρόδιο Διαγόρα, τον περιώνυμο πύκτη, για τη νίκη που κέρδισε στον ιερό χώρο της Ολυμπίας κατά την Ολυμπιάδα του 464 π.Χ. και έπαινος στον πατέρα του Δαμάγητο, όπως και σε όλο το γένος των προγόνων του Ερατιδών. Στο κύριό της μέρος όμως η ωδή - με την παράθεση των ποικίλων όσο και γοητευτικών μύθων της δημιουργίας και του οικισμού της νήσου - μετατρέπεται σε μια νέα, υμνητικού χαρακτήρα, ροδιακή μυθολογία διαφορετική εν πολλοίς εκείνης την οποία παραδίδει το ομηρικό έπος.

Αναλυτικότερα, το περιεχόμενο της ωδής έχει ως εξής: Μετά το έξοχο προοίμιο στο οποίο ο ύμνος παρομοιάζεται με τη χρυσή κούπα που χαρίζει ο πεθερός στο νεαρό γαμπρό του, γίνεται έμμεση αναφορά στο δωρικό αποικισμό της Ρόδου μέσα από την ιστορία του Τηρόνθιου Τληπόλεμου, πρώτου, σύμφωνα με την αρχαία παράδοση, οικιστή του νησιού. Στη συνέχεια παρεμβάλλονται - με τη γνώριμη στους Επίνικους

ανάδρομη μυθολογική αφήγηση- δύο παλαιότεροι περί Ρόδου μύθοι. Σύμφωνα με τον πρώτο, οι Ρόδιοι καθιέρωσαν άπυρα ιερά προς τιμήν της θεάς Αθηνάς και δέχτηκαν έτσι από τον Δία χρυσή βροχή και από την Αθηνά το χάρισμα να είναι οι άριστοι τεχνίτες. Σύμφωνα με τον δεύτερο, η Ρόδος δόθηκε εξ αρχής ως κλήρος στο θεό Ήλιο, που έσμιξε ερωτικά μαζί της κι απέκτησε τέκνα από τα οποία κατάγεται όλο το ροδιακό γένος. Ο Ολυμπιόνικος κλείνει με την υμνητική παράθεση των πολλαπλών νικών του Διαγόρα και με ευχές υπέρ του γένους των Ερατιδών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με μαρτυρία των αρχαίων σχολίων, η ωδή αυτή είχε χαραχθεί με χρυσά γράμματα στο ναό της Λινδίας Αθηνάς στη Ρόδο. Η μετάφραση είναι όλη στιχουργημένη σε ανισοσύλλαβους αναπαιστικούς στίχους. Ο θριαμβικός νεοελληνικός ανάπαιστος, αν και ανήκει σε μια περισσότερο παραδοσιακή μεταφραστική ανάγνωση, αρμόζει, κατά την άποψή μου, ίσως, στο μεγαλοπρεπές ήθος ενός πινδαρικού Επίνικου. Για τις διορθώσεις σε μετρικά μου ατοπήματα ευχαριστώ τον Χρίστο Δάλκο.

ΑΛΚΙΜΕΔΟΝΤΙ (ΑΙΓΙΝΗΤΗ) ΠΑΙΔΙ ΠΑΛΑΙΣΤΗ

στρ. α' Μᾶτερ ὦ χρυσοστεφάνων ἀέθλων, Ὀλυμπία,
 δέσποι' ἀλαθείας, ἵνα μάντιες ἄνδρες
 ἐμπύροις τεκμαιρόμενοι παραπειρῶν-
 ται Διὸς ἀργικεραύνου,
 εἴ τιw' ἔχει λόγον ἀνθρώπων πέρι

5 μαιομένων μεγάλαν
 ἀρετὰν θυμῷ λαβεῖν,
 τῶν δὲ μόχθων ἀμπνοάν

ἀντ. α' ἀνεταὶ δὲ πρὸς χάριw εὐσεβίας ἀνδρῶν λιταῖς·
 ἀλλ' ὦ Πίσας εὐδενδρον ἐπ' Ἀλφεῷ ἄλσος,

10

10 τόνδε κῶμον καὶ στεφαναφορίαν δέ-
 ξαι. μέγα τοι κλέος αἰεί,

ᾗτιw σὸν γέρας ἔσπετ' ἀγλαόν.

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον ἔβαν

ἀγαθῶν, πολλαὶ δ' ὁδοὶ

σὺν θεοῖς εὐπραγίας.

ἐπ. α' Τιμόσθενες, ὑμμε δ' ἐκλάρωσεν πότμος

16 Ζηνὶ γενεθλίw· ὃς σὲ μὲν Νεμέα πρόφατον,

20

Ἄλκιμέδοντα δὲ παρ Κρόνου λόφw

θῆκεν Ὀλυμπιονίκαν.

ἦν δ' ἔσορᾶν καλός, ἔργw τ' οὐ κατὰ εἶδος ἐλέγχων

20 ἐξένεπε κρατέων πάλα δολιχήρετμον Αἴγιωαν πάτραν·

ἔνθα Σώτειρα Διὸς ξενίου

πάρεδρος ἀσκεῖται Θέμις

- Α' Ω μητέρα των χρυσοστέφανων αγώνων, Ολυμπία,
Κυρά της αλήθειας! Οι μάντηδες γυρεύουν στα σφάγια
να μάθουν μήπως ο λαμπροκεραύνιος Δίας
στέλνει μήνυμα στους ανθρώπους 5
που η καρδιά τους λαχταράει τη μεγάλη νίκη,
να πάρουν μian ανάσα από τα βάσανα.
- Οι δεήσεις των ευσεβών εισακούονται:
Άλσος της Πίσας, με τα όμορφα δέντρα σου πλάι στον Αλφειό,
καλωσόρισε τη θριαμβική πομπή τη στεφανωμένη 10
γιατί η δόξα είναι μεγάλη και παντοτινή
για εκείνον που παίρνει το λαμπρό σου έπαθλο!
- Στον ένα τυχαίνουν αυτά τα καλά, στον άλλον τα άλλα:
δρόμοι της ευτυχίας υπάρχουν πολλοί, με την θεϊκή εύνοια.
Τιμοσθένη, η γενιά σου έλαχε να κρατά από τον Δία 15
που εσένα σε γέμισε με δόξα στη Νεμέα, και τον Αλκιμέδοντα
τον έστεψε ολυμπιονίκη στο λοφάκι του Κρόνου.
Ήταν ωραίος στην όψη και με έργα εφάμιλλα,
έχει βγει νικητής στην πάλη και δόξασε την πατρίδα, τη μακρύκωπη
Αίγινα,
όπου η Θέμις έχει τιμητική θέση πλάι στον Ξένιο Δία. 20

- στρ. β' ἕξοχ' ἀνθρώπων. ὃ τι γὰρ πολὺ καὶ πολλῶν ῥέπη, 80
 ὀρθῶ διακρίνειω φρενὶ μὴ παρὰ καιρὸν
 25 δυσπαλές· τεθμὸς δέ τις ἀθανάτων καὶ
 τάνδ' ἀλιερκέα χώραν
 παντοδαποῖσιν ὑπέστασε ξένοις
 κίονα δαιμονίαν—
 ὃ δ' ἔπαντέλλων χρόνος
 τοῦτο πράσσω μὴ κάμοι—
- ἀντ. β' Δωριεὶ λαῶ ταμιευομένην ἐξ Αἰακοῦ 40
 31 τὸν παῖς ὁ Λατοῦς εὐρυμέδων τε Πασειδᾶν,
 Ἴλιφ μέλλοντες ἐπὶ στέφανον τευ-
 ξαι, καλέσαντο συνεργὸν
 τείχεος, ἦν ὅτι νῦ πεπρωμένον
 ὀρνυμένων πολέμων
 35 πτολιπόρθοις ἐν μάχαις
 λάβρον ἀμπνεῦσαι καπνόν.
- ἐπ. β' γλαυκοὶ δὲ δράκοντες, ἐπεὶ κτίσθη νέον, 50
 πύργον ἐσαλλόμενοι τρεῖς, οἱ δύο μὲν κάπετον,
 αὐθι δ' ἀτυζόμενοι ψυχὰς βάλον,
 40 εἷς δ' ἀνόρουσε βοάσαις.
 ἔννεπε δ' ἀντίον ὀρμαίνων τέρας εὐθὺς Ἀπόλλων·
 “ Πέργαμος ἀμφὶ τεαῖς, ἦρως, χερὸς ἐργασίαις ἀλίσκεται·
 ὧς ἐμοὶ φάσμα λέγει Κρονίδα
 πεμφθὲν βαρυγδούπου Διός·
- στρ. γ' οὐκ ἄτερ παιδῶν σέθεν, ἀλλ' ἅμα πρώτοις ῥήξεται 60
 46 καὶ τερτάτοις.” ὧς ἦρα θεὸς σάφα εἶπαις

Η Θέμις σώζει, αφού για όσα είναι βαριά κι αμφίρροπα
και παίζουν στη ζυγαριά, η λογική και δίκαιη κρίση βγαίνει δύσκολα.

Β' Την θαλασσόβρεχτη χώρα, ωστόσο, το θέλημα των Αθανάτων
την έχει στήσει σαν κολόνα θεοτική, καταφύγιο για τον κάθε ξένο- 25
που αυτό μακάρι και στο μέλλον να ισχύει για πάντα.
Μετά την εποχή του Αιακού την κατοικούν οι Δωριείς
ο γιος της Λητώς και ο τρανός Ποσειδών
τότε που έφτιαχναν τις πολεμίστρες σαν διάδημα της Τροίας
εκείνον κάλεσαν να τους βοηθήσει στο τείχος, που είταν γραφτό
μες στις ολέθριες μάχες του πολέμου
να χαλαστεί μέσα σε στρόβιλους καπνού.

Πάνω που αποτελειωναν το χτίσιμο, τρεις δράκοι πρασινομάτηδες
χυμήξαν κατεπάνω στον πύργο· οι δύο γκρεμοσακίστηκαν 40
και με το πέσιμο βγήκε η ψυχή τους τρομαγμένη·
ο τρίτος όμως σκαρφάλωσε ξεφυσώντας με σφυρίγματα
και τότε ο Απόλλων εξήγησε το δυσοίωνο θέαμα:
«Ηρωά μου, η Πέργαμος θα αλωθεί
από τη μεριά που τη χτίσαν τα χέρια σου, όπως φανερώνει το σημάδι
που έστειλε ο Δίας, ο γιος του Κρόνου-
θα είναι και τα παιδιά σου μαζί. Η άλωση θ' αρχίσει στην
πρώτη γενιά σου 46
και θα συντελεστεί στην τέταρτη». Τα ξεκαθάρισε ο θεός

Ξάνθου ἤπειγεν καὶ Ἀμαζόνας εὐίπ-
πους καὶ ἐς Ἴστρον ἐλαύνων.

Ὀρσοτρίαίνα δ' ἐπ' Ἴσθμῷ ποντία
ἄρμα θοδὸν τάνυεν,

50 ἀποπέμπων Αἰακὸν
δεῦρ' ἄν' ἵπποις χρυσέαις

ἀντ. γ' καὶ Κορίνθου δειράδ' ἐποψόμενος δαιτικλυτάν.
τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν.

εἰ δ' ἐγὼ Μελησία ἐξ ἀγενεῖων
κῦδος ἀνέδραμον ὕμνῳ,

55 μὴ βαλέτω με λίθῳ τραχεῖ φθόνος·
καὶ Νεμέα γὰρ ὁμῶς
ἔρέω ταύταν χάριν,
τὰν δ' ἔπειτ' ἀνδρῶν μάχας

ἐπ. γ' ἐκ παγκρατίου. τὸ διδάσθαι δέ τοι

60 εἰδῶτι ῥάπερον· ἄγνωμον δὲ τὸ μὴ προμαθεῖν·
κουφότεραι γὰρ ἀπειράτων φρένες.

κεῖνα δὲ κείνος ἂν εἴποι

ἔργα περαιότερον ἄλλων, τίς τρόπος ἄνδρα προβάσει
ἐξ ἱερῶν ἀέθλων μέλλοντα ποθεινοτάταν δόξαν φέρειω.

65 νῦν μὲν αὐτῷ γέρας Ἀλκιμέδων
νίκαν τριακοστὰν ἐλών·

στρ. δ' ὅς τύχα μὲν δαίμονος, ἀνορέας δ' οὐκ ἀμπλακῶν,

ἐν τέτρασιω παίδων ἀπεθήκατο γυίοις
νόστον ἔχθιστον καὶ ἀτιμοτέραν γλῶσ-
σαν καὶ ἐπικρυφον οἶμον,

70 πατρὶ δὲ πατρὸς ἐνέπνευσεν μένος
γήραος ἀντίπαλον·

70

80

90

και κίνησε γοργά για τον Ξάνθο και τις Αμαζόνες
που ιππεύουν καλά, και στον Ίστρο πέρα,
ενώ ο Κύριος με την Τρίαίνα οδηγούσε το ταχύ του άρμα 50
με τα χρυσά άλογα προς τον Ισθμό, στη θάλασσα,
για να φέρει τον Αιακό
να δει τις απότομες ακτές και την Κόρινθο
όπου τελούνται οι φημισμένες γιορτές και τα τραπεζώματα-
πάντως, τίποτα δεν αρέσει το ίδιο σε όλους.

Κι αν ανατρέξω στη δόξα του Μελησία
που του τη χάρισαν αμούστακα παλικάρια, 55
ας μη με πετροβολήσει ο φθόνος
έλαβε την ίδια χαρά και στη Νεμέα
και σε αγώνες παγκρατίου υστερότερα.
Ο γνώστης διδάσκει τα σωστά, και είναι ανοησία
να μη ξεκινήσεις μαθαίνοντας
γιατί οι άπειροι είναι οι πιο ελαφρόμυαλοι.
Ο έμπειρος ξέρει καλύτερα απ' όλους
να δείξει το δρόμο, να διδάξει τον άντρα που θέλει
να κατακτήσει την ποθητή δόξα στους ιερούς αγώνες— 65
και να, ο Αλκιμέδων φέρνει στον Μελησία την τριακοστή του νίκη:

Δ' Αυτός με την εύνοια του θεού μα και με το θάρρος του κατόρθωσε
να ξαποστείλει τέσσερα νεανικά κορμιά στον πιο μισητό γυρισμό,
όπου πασχίζαν να ξεγλιστρήσουν απαρατήρητοι
ανάμεσα σε πειράγματα και καταφρόνια— 70
και έτσι έδωσε κουράγιο στον πατέρα του
ν' αντιπαλέψει τα γεράματα·

Ἄϊδα τοι λάθεται
ἄρμενα πράξαις ἀνὴρ.

ἀντ. δ' ἄλλ' ἐμὲ χρὴ μναμοσύναν ἀνεγείρουτα φράσαι

75 χειρῶν ἄωτον Βλεψιάδαις ἐπίνικον,
ἔκτος οἷς ἤδη στέφανος περίκειται
φυλλοφόρων ἀπ' ἀγώνων.

100

ἔστι δὲ καὶ τι θανόντεσσιν μέρος
κὰν νόμον ἐρδομένων·
κατακρύπτει δ' οὐ κόνις

80 συγγόνων κεδνὰν χάριν.

ἐπ. δ' Ἐρμῆ δὲ θυγατρὸς ἀκούσαις Ἰφίων
Ἄγγελίας ἐνέποι κεν Καλλιμάχῳ λιπαρὸν
κόσμον Ὀλυμπία, ὃν σφι Ζεὺς γένει
ᾤπασεν. ἔσλὰ δ' ἐπ' ἔσλοῖς

110

85 ἔργα θέλοι δόμεν, ὄξειας δὲ νόσους ἀπαλάλκοι.
εὐχομαι ἀμφὶ καλῶν μοῖρα νέμεσιν διχόβουλον μὴ θέμει·
ἄλλ' ἀπήμαντον ἄγων βίοτον
αὐτούς τ' ἀέξοι καὶ πόλι.

όταν είμαστε ευτυχισμένοι ξεχνούμε τον Άδη.

Χρωστώ όμως να ξυπνήσω μνήμες και να διαλαλήσω 75
την απaráμιλλη νίκη που πέτυχε η γενιά του Βλεψία
με τα γερά της μπράτσα
και στέφεται για έκτη φορά σε αγώνες με έπαθλο, στεφάνι.

Στις τιμητικές μας τελετές έχουν και οι νεκροί το μερτικό τους, 80
η σκόνη του τάφου δεν τους στερεί
από τη γλυκιά δόξα των απογόνων - κι έτσι
από την θυγατέρα του Ερμή, την Αγγελία,
θα το μάθει ο Ιφίων και θα πει του Καλλίμαχου
τι στολίδι λαμπρό έχει χαρίσει στη γενιά του ο Δίας
εκεί στην Ολυμπία, στον απάνω κόσμο·
που νίκες απανωτές ας τους χαρίζει, 85
ας κρατά τις βαριές αρρώστιες μακριά τους
και για όσα τους τύχαν καλά εύχομαι η Νέμεση
να μη τους φθονήσει,
και ο Δίας να τους δίνει ζωή χωρίς συμφορές, 88
προκοπή για τους ίδιους και για τη χώρα.

Σημείωμα του μεταφραστή

(Μίμης Σουλιώτης)

Σημειώσεις

1. Ο Αλκιμέδων νίκησε στην Ολυμπιάδα του 46ο π.Χ. στην πάλη
2. Αγγελία: προσωποποιημένη έννοια, θυγατέρα του (αγγελιαφόρου) Ερμή.— Αιακός: μυθικό πρόσωπο της Αίγινας, Αχαιός, που έλκει την καταγωγή του από τον Δία.— Αίγινα: Νησί φημισμένο για την αφοσίωσή του στη δικαιοσύνη και στο εμπόριο, γι' αυτό και η Θέμις έχει εδώ την τιμητική της.— Αλκιμέδων: ο κεντρικός ολυμπιονίκης του ύμνου κατάγεται από τη γενιά του Βλεψία (των Βλεψιαδών) η οποία έλκει από τον Αιακό.— Βλεψίας: πρόγονος του Αλκιμέδοντα• οι Βλεψιάδες κατάγονται από τον Αιακό.— Γιος της Λητώ: ο θεός Απόλλων.— Δωριείς: οι Δωριείς της Πελοποννήσου εποίκισαν την Αίγινα μετά την εποχή του (Αχαιού) Αιακού.— Θέμις: βλ. Αίγινα.— Ιφίων: πιθανώς ο πεθαμένος πατέρας του Αλκιμέδοντα (ενώ ο παππούς ζει).— Καλλίμαχος: πιθανός συγγενής του Αλκιμέδοντα στον Άδη, «peut-etre un oncle»

(Pindare, Olympiques, τ. Ι, [...] par Aimé Puech, Παρίσι 1922, σ. 110.).— Μελησίας: ο Αθηναίος προπονητής του Αλκιμέδοντα.— Ξάνθος: ποταμός της Λυκίας κανονικά, αλλά πιθανώς κάποιος άλλος Ξάνθος ποταμός, κοντά στην Τροία.— Ολυμπία: προσφωνείται «Κυρά της αλήθειας» επειδή η κρίση για τον νικητή στους αγώνες της ήταν αδέκαστη.— Πέργαμος, Ίλιον: η Τροία.— Τέσσερα νεανικά κορμιά: ο παλαιστής έπρεπε, καθώς φαίνεται, να νικήσει τέσσερις αντιπάλους στη σειρά για να φτάσει στη νίκη.— Τιμοσθένης: αδελφός του Αλκιμέδοντα.

3. δράκοι πρασινομάτηδες (αρχ. «γλαυκοί δράκοντες»): άλλοι μεταφραστές αποδίδουν με «δρακοντόφιδα» και οι άλλοι με «φίδια/serpents». Ο Λεκατσάς γράφει πως τα δύο φίδια συμβολίζουν τον Αχιλλέα και τον Αίαντα, που δεν κατάφεραν να πάρουν την Τροία, ενώ το τρίτο τον Νεοπτόλεμο, τον γιο του Αχιλλέα, που την άλωσε (Πίνδαρος, Δίφρος 1958, σ. 101).

ΕΦΑΡΜΟΣΤΩΙ ΟΠΟΥΝΤΙΩΙ ΠΑΛΑΙΣΤΗΙ

- στρ. α' Τὸ μὲν Ἀρχιλόχου μέλος
 φωνᾶεν Ὀλυμπία,
     καλλίνικος δ' τριπλὸς κεχλαδῶς,
 ἄρκεσε Κρόνιον παρ' ὄχθον ἀγεμονεῦσαι
 κομᾶζοντι φίλοις Ἐφαρμόστῳ σὺν ἑταίροις·
 5 ἀλλὰ νῦν ἑκαταβόλων Μοισᾶν ἀπὸ τόξων
 Δία τε φοινικοστερόπαν σεμνόν τ' ἐπίνειμαι 30
 ἀκρωτήριον Ἄλιδος
 τοιοῖσδε βέλεσσι,
 τὸ δὴ ποτε Λυδὸς ἦρωσ Πέλοψ
 10 ἐξάρατο κάλλιστον ἔδνον Ἴπποδαμείας·
- ἀντ. α' πτερόεντα δ' ἴει γλυκὺν
 Πυθῶνάδ' οἰστόν· οὔ-
     τοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψαι,
 ἀνδρὸς ἀμφὶ παλαίσμασι φόρμιγγ' ἐλελίξων 20
 κλειῶς ἐξ Ὀπόεντος, αἰνήσαις ἔκαλ υἱόν,
 15 ἄν Θέμις θυγάτηρ τέ οἱ σῴτειρα λέλογχεν
 μεγαλόδοξος Εὐνομία. θάλλει δ' ἀρεταῖσι
 σόν τε, Κασταλία, πάρα
 Ἄλφειόν τε βέεθρον·
 ὄθεν στεφάνων ἄωτοι κλυτὰν 30
 20 Λοκρῶν ἐπαείρουσι ματέρ' ἀγλαόδενδρον.
- ἐπ. α' ἐγὼ δέ τοι φίλαν πόλιν
 μαλεραῖς ἐπιφλέγων αἰοδαῖς,

Στον Οπούντιο Εφάρμοστο, νικητή στην πάλη (468 π.Χ.)

- Α'** Του Αρχίλοχου το άσμα
που στην Ολυμπία ψάλλουν,
αυτός ο νικητήριος ύμνος από τρεις παραφουσκωμένους επωδούς¹, 1
άρκεσε στον Εφάρμοστο κοντά στον Κρόνιο λόφο να οδηγήσει
τους γκαρδιακούς συντρόφους του άδοντας και χοροπηδώντας
μα εγώ τώρα, με των Μουσών τα μακροβόλα τόξα 5
στον αστραποβόλο Δία και της Ηλιδας
τα ίδια βέλη ρίχνω
το σεπτό ακρωτήριο,
αυτό που κάποτε ο Λυδός ήρωας Πέλοπας
προίκα της Ιπποδάμειας διαλεχτήν εκέρδισε² 10
- γλυκό και φτερωτό
ρίξε βέλος στους Δελφούς³ όμως
μην πιάσεις λόγια που ανώφελα πέφτουν στη γη,
χτυπώντας τις χορδές της λύρας για τα παλαιστικά
τεχνάσματα της ξακουστής Οπούντας του παλικαριού·
παίνεσε το γιο⁴ κι αυτήν, που η Θέμιδα κι η κόρη της 15
η΄σώτειρα τρισένδοξη Ευνομία πήραν με κλήρο. Θάλλει
απ' τα μεγάλα κατορθώματα, Κασταλία, το δικό σου
και του Αλφειού το ρέμα·
από εκεί που τα εκλεκτά στεφάνια την ξακουστή
ομορφόδεντρη μητέρα μεγαλύνουν των Λοκρών. 20
- ΕΠ. Α'** Μα εγώ την τρισαγαπημένη πόλη
με άσματα φλογερά δοξολογώντας,

καὶ ἀγάνορος ἵππου
θάσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου παντᾶ

- 25 ἀγγελίαν πέμψω
ταύταν, εἰ σὺν τινι μοιριδίῳ παλάμα
ἐξαιρετον Χαρίτων νέμομαι κᾶπον·
κείναι γὰρ ὤπασαν τὰ τέρπν'. ἀγαθοὶ
δὲ καὶ σοφοὶ κατὰ δαίμον' ἄνδρες

40

στρ. β' ἐγένοντ'. ἐπεὶ ἀντίον

- 30 πῶς ἂν τριόδοντος Ἡ-

ρακλέης σκύταλον τίναξε χερσίν,
ἀνὶκ' ἀμφὶ Πύλον σταθεὶς ἤρειδε Ποσειδάν,
ἤρειδεν δὲ νιν ἀργυρέῳ τόξῳ πελεμίζων
Φοῖβος, οὐδ' Ἀΐδας ἀκινήταν ἔχε ῥάβδον,

50

- 35 θνασκόντων ; ἀπό μοι λόγον

τοῦτον, στόμα, ῥῖψον·

ἐπεὶ τό γε λαιδορῆσαι θεοὺς

ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν

ἀντ. β' μανίαισιν ὑποκρέκει.

- 40 μὴ νῦν λαλάγει τὰ τοι-

αὐτ'· ἕα πόλεμον μάχαν τε πᾶσαν
χωρὶς ἀθανάτων· φέροις δὲ Πρωτογενείας
ἄστει γλώσσαν, ἴν' αἰολοβρόντα Διὸς αἴσα
Πύρρα Δευκαλίων τε Παρνασσοῦ καταβάντε
δόμον ἔθεντο πρῶτον, ἄτερ δ' εὐνᾶς ὁμόδαμον

60

- 45 κτισσάσθαι λίθινον γόνον·

λαοὶ δ' ὀνύμασθεν.

70

και από άλογο βαρβάτο
και πλοίο φτερωτό θα ξαποστείλω
πιο γοργά αυτό το μήνυμα 25
αν με την όποια τέχνη μου όρισεν η μοίρα
έχω κι εγώ το μερτικό μου στον εξαίσιο κήπο των Χαρίτων·
αυτές μας δίνουν τις χαρές· γενναίοι και σοφοί οι άντρες

Β' ΣΤΡ. Β' γίνονται καθώς ορίζει ο θεός· γιατί πώς
με τα χέρια του ο Ηρακλής θα τίναζε 30
το ρόπαλο ενάντια στην τρίαινα,
όταν ο Ποσειδώνας στάθηκε μπροστά στην Πύλο και τον ζόριζε,⁵
τον ζόριζε κι ο Φοίβος πολεμώντας τον με τ' αργυρό του τόξο,
ούτε κι ο Άδης κράταγε το σκήπτρο του ακίνητο
που τα θνητά κορμιά μ' αυτό στο βαθουλό
κατεβάζει μονοπάτι των νεκρών· στόμα μου, από με 35
αυτό το λόγο πέταξε·
γιατί εξυπνάδα μισητή είναι τους θεούς να λοιδορείς
κι η καυχησιά η παράκαιρη

ΑΝΤ. Β' συνάδει με την τρέλα.

Άλλο μην φλυαρείς
γι' αυτά· άσε τον πόλεμο και κάθε μάχη 40
απ' τους αθάνατους μακριά· φέρε τα λόγια σου
στης Πρωτογένειας την πόλη⁶, εκεί που με του αστραποβόλου Δία
την εντολή ο Δευκαλίωνας κι η Πύρρα από τον Παρνασσό
κατέβηκαν και στήσανε το πρώτο σπίτι και χωρίς
να ζευγαρώσουν πέτρινο γόνο ομόφυλο έπλασαν· 45
κι αυτοί άνθρωποι ονομάστηκαν

ἔχειρ' ἐπέων σφιν οἶμον λιγύν,
αἶνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων

ἐπ. β' νεωτέρων. λέγοντι μὰν
50 χθόνα μὲν κατακλύσαι μέλαιναν
ὑδάτος σθένος, ἀλλὰ
Ζητὸς τέχναις ἀνάπτωτιν ἐξαιίφνας
ἄντλον ἐλεῖν. κείνων
ἔσαν χαλκάσπιδες ὑμέτεροι πρόγονοι
55 ἀρχᾶθεν, Ἰαπετιονίδος φύτλας
κούροι κοράν καὶ φερτάτων Κρονιδᾶν,
ἐγχώριοι βασιλῆες αἰεὶ,

20

στρ. γ' πρὶν Ὀλύμπιος ἀγεμῶν
θύγατρ' ἀπὸ γᾶς Ἐπει-
ῶν Ὀπόεντος ἀναρπάσαις, ἔκαλος
μείχθη Μαιναλῆισιν ἐν δειραῖς, καὶ ἔνεικεν
60 Λοκρῶ, μὴ καθέλοι νιν αἰὼν πότμον ἐφάψαις
ὄρφανὸν γενεᾶς. ἔχεν δὲ σπέρμα μέγιστον
ἄλοχος, εὐφράνθη τε ἰδὼν ἥρωσ θετὸν υἱόν,
μάτρως δ' ἐκάλεσσε νιν
ἰσώνυμον ἔμμεν,
65 ὑπέρφατον ἄνδρα μορφῆ τε καὶ
ἔργοισι. πόλιν δ' ὤπασεν λαόν τε διαίταν.

20

100

ἄντ. γ' ἀφίκοντο δὲ οἱ ξένοι
ἐκ τ' Ἄργεος ἐκ τε Θη-
βᾶν, οἱ δ' Ἀρκάδες, οἱ δὲ καὶ Πισάται·
υἱὸν δ' Ἄκτορος ἐξόχως τίμασεν ἐποίκων

δυνάμωσε για χάρη τους την καλλικέλαδη των λόγων μελωδία,
παίνεσε το παλιό κρασί, αλλά και τον αθέρα των καινούριων

- ΕΠ. Β'** ύμνων· κατά πως λέν'
του νερού η ορμή κατασκέπασε 50
τη μαύρη γη, αλλά με τα τεχνάσματα
του Δία μια ξαφνική φυρονεριά
ρούφηξε το θαλασσινό νερό. Από κείνους
από παλιά κρατάν οι πρόγονοί σας με τις χάλκινες ασπίδες,
παιδιά των θυγατέρων από του Ιαπετού⁷ τη φύτρα 55
και των αντρειωμένων γιων του Κρόνου,
ντόπιοι βασιλιάδες πάντα,
- Γ' ΣΤΡ. Γ'** ωσότου του Ολύμπου ο αφέντης
απ' των Επειών τη χώρα⁸
την κόρην άρπαξε του Οπούντα και αμέριμος
στις βουνοκορφές του Μαίναλου έσμιξε μαζί της 60
και την επήγε στο Λοκρό για να μη σβήσει ο χρόνος της ζωής του
κι η μοίρα τον αφήσει άκληρο. Κι είχε η γυναίκα του
σπέρμα τρανό, και το θετό του γιο σαν είδε
ο ήρωας καταχάρηκε και τ' όνομα του έδωσε
του πατέρα⁹ της μητέρας του, 65
κι άντρας στην ομορφιά ασύγκριτος
έγινε και στα έργα. Και την πόλη τού όρισε και το λαό να κυβερνά.
- ΑΝΤ. Γ'** Κι ήρθαν σ' αυτόν ξένοι
κι απ' το Αργος κι απ' τη Θήβα
κι ήσαν άλλοι Αρκάδες κι άλλοι τους Πισάτες
και το γιο του Ακτορα τίμησε ξεχωριστά απ' τους ξένους

70 Αλίνας τε Μενοίτιον. τοῦ παῖς ἄμ' Ἀτρείδαις
Τεύθραντος πεδίου μολῶν ἕστα σὺν Ἀχιλλεῖ
μόνος, ὅτ' ἀλκᾶντας Δαναοὺς τρέψαις ἀλίσαισι
πρύμναις Τήλεφος ἔμβαλεν·
ὥστ' ἔμφροσι δεῖξαι

116

75 μαθεῖν Πατρόκλου βιατὰν νόον·
ἐξ οὗ Θέτιος γόνος οὐλίῳ νιν ἐν Ἄρει

ἐπ. γ' παραγορεῖτο μή ποτε
σφετέρως ἄτερθε ταξιοῦσθαι
δαμασιμβρότου αἰχμᾶς.

80 εἶην εὐρησιεπῆς ἀναγεῖσθαι
πρόσφορος ἐν Μοισᾶν
δίφρω· τόλμα δὲ καὶ ἀμφιλαφῆς δύναμις
ἔποιτο· προξενία δ' ἀρετᾶ τ' ἦλθον
τιμᾶρος Ἰσθμίοισι Λαμπρομάχου
μίτραις, ὅτ' ἀμφότεροι κράτησαν

120

στρ. δ' μίαν ἔργον ἂν' ἀμέραν.

86 ἄλλαι δὲ δὺ' ἐν Κορίν-
θου πύλαις ἐγένοντ' ἔπειτα χάρμαι,
ταὶ δὲ καὶ Νεμέας Ἐφαρμόστῳ κατὰ κόλπον·
Ἄργεϊ τ' ἔσχεθε κῦδος ἀνδρῶν, παῖς δ' ἐν Ἀθήναις,
οἶον δ' ἐν Μαραθῶνι συλαθεῖς ἀγενείων

130

90 μένεν ἀγῶνα πρεσβυτέρων ἀμφ' ἀργυρίδεσσιν·
φῶτας δ' ὄξυρεπεῖ δόλῳ
ἀπτῶτὶ δαμάσσαις
διήρχετο κύκλον ὄσσα βοᾶ,
ὠραῖος ἔων καὶ καλὸς κάλλιστά τε ρέξαις.

140

- και της Αίγινας, τον Μενοίτιο· τούτου ο γιος¹⁰ 70
 στου Τεύθραντα¹¹ μαζί με τους Ατρείδες φτάνοντας τον κάμπο
 μόνος εστάθηκε με τον Αχιλλέα μαζί, όταν ο Τήλεφος
 τους αντρείους νικώντας Δαναούς στις θαλασσοπόρες πρύμες
 στρίμωξε·
 του Πάτροκλου τη δυνατή ψυχή
 έδειξε έτσι ο κάθε συνετός να νιώσει· 75
 από τότε της Θέτιδας ο γιος¹² στην ολέθρια μάχη
- ΕΠ. Γ'** τον συμβούλευε ποτέ
 να μη σταθεί μακριά
 απ' το φονικό του δόρυ.
 Μακάρι να 'μουν ευρηματικός στα λόγια κι ο πιο 80
 επιδέξιος για να οδηγώ το άρμα των Μουσών·
 τόλμη και δύναμη περίσσεια ας με ακολουθούν.
 Για χάρη της φιλίας του ξένου και της αξιοσύνης του
 ήρθα για να τιμήσω στα Ισθμια της νίκης του Λαμπρόμαχου¹³
 τα στέφανα όταν κι οι δυο μαζί¹⁴ πέτυχαν
- ΣΤΡ. Δ'** τη νίκη σε μια μέρα.
 Κι άλλες δυο στης Κορίνθου τον Ισθμό 86
 για τον Εφάρμοστο χαρές ύστερα ακολούθησαν
 κι άλλες στην κοιλάδα της Νεμέας·
 και στο Αργος ανάμεσα δοξάστηκε στους άντρες, στην Αθήνα σαν
 παιδί,
 και στον Μαραθώνα όταν απ' τ' αμούστακα τον έβγαλαν αγόρια¹⁵
 στον αγώνα έμεινε με τους μεγαλύτερους για τ' ασημένια κύπελλα· 90
 με κόλπα ακόμη έξυπνα
 χωρίς να πέσει δάμασε τους άντρες
 κι έφερνε γύρω την παλαιίστρα μέσα σε ιαχές
 ακμαίος όντας κι όμορφος κατορθώματα πετυχαίνοντας λαμπρά.

ἀντ. δ' τὰ δὲ Παρρασίῳ στρατῶ

96 θαυμαστός ἐὼν φάνη

Ζηνὸς ἀμφὶ πανάγυριν Λυκαίου,
καὶ ψυχρᾶν ὀπότη' εὐδιανὸν φάρμακον αὐρᾶν
Πελλάνα φέρε· σύνδικος δ' αὐτῶ Ἴολάου
τύμβος ἐνναλία τ' Ἐλευσίς ἀγλαταίσιω.

150

100 τὸ δὲ φυᾷ κράτιστον ἅπαν· πολλοὶ δὲ διδασκαίς
ἀνθρώπων ἀρεταῖς κλέος
ᾤρουσαν ἀρέσθαι·
ἄνευ δὲ θεοῦ σεσιγαμένου
οὐ σκαιότερον χρήμ' ἕκαστον· ἐντὶ γὰρ ἄλλαι

ἐπ. δ' ὀδῶν ὀδοὶ περαίτεραι,

106 μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει

160

μελέτα· σοφίαι μὲν
αἰπειναί· τοῦτο δὲ προσφέρων ἄεθλον,
ὄρθιον ᾤρυσαι

110 θαρσέων, τόνδ' ἀνέρα δαιμονία γεγάμεν
εὐχειρα, δεξιόγυιου, ὄρωντ' ἄλκάν,
Αἴαν, τεόν τ' ἐν δαιτί, Ἰλιάδα,
νικῶν ἐπεστεφάνωσε βωμόν.

- ΑΝΤ. Δ'** Στο λαό της Παρρασίας έπειτα
 φάνταξε υπέροχος 96
 στη γιορτή του Λύκαιου Δία¹⁶
 κι όταν στην Πελλήνη έφερε το ζεστό των
 ψυχρών ανέμων φάρμακο.¹⁷ του Ιόλαου μάρτυρας
 των θριάμβων του ο τύμβος κι η θαλασσινή Ελευσίνα.
 Τα φυσικά του σώματος χαρίσματα είναι το παν·
 απ' τους ανθρώπους 100
 πολλοί ξεκίνησαν τη δόξα να κερδίσουν
 με τρόπους που διδάσκονται·
 χωρίς όμως το θεό ό,τι μένει στη σιωπή
 χειρότερο δεν γίνεται· κι άλλοι δρόμοι
- ΕΠ. Δ'** που μακριά οδηγούν υπάρχουν,
 η ίδια φροντίδα όμως δε θα μας συντρέξει 106
 όλους· τα μυστικά της τέχνης είναι
 απρόσιτα· όμως προσφέροντας τούτο το έπαθλο
 ούρλιαξε θαρρετά με φωνή στριγγή
 πως αυτός ο άντρας με βοήθεια θεϊκή έγινε 110
 επιδέξιος στα χέρια, σβέλτος στο κορμί, με το βλέμμα
 στην ανδρεία· στη γιορτή, γιε του Οϊλέα¹⁸, του Αίαντα
 με στεφάνι εκόσμησε νικώντας το βωμό σου¹⁹.

Σημείωμα του μεταφραστή

(Τάκης Καρβέλης)

Η Οπούς ήταν πόλη της βόρειας Βοιωτίας. Ο Εφάρμοστος, στον οποίο αφιερώνεται ο 9ος Ολυμπιόνικος, νίκησε στο αγώνισμα της πάλης κατά την 78η Ολυμπιάδα του 468 π.Χ. Με αυτή τη νίκη έγινε περιοδιονίκης, τίτλος που απονεμόταν σε όποιον νικούσε και στα τέσσερα αγώνισματα.

Η ωδή αρχίζει με τον ύμνο του Αρχίλοχου, που τον έψαλλαν οι φίλοι του Εφάρμοστου στην Ολυμπία. Έτσι προκύπτει η αντιπαράθεση ανάμεσα στην αυθόρμητη αυτή ψαλμωδία και την εμπνευσμένη από τις Μούσες και πιο φροντισμένη σύνθεση του Πινδάρου, που αρχίζει με επαίνους για το νικητή και την Οπούντα, καθώς και για τις επιτυχίες του στους Δελφούς και την Ολυμπία (στ. 1-20). Στη συνέχεια ο ποιητής, θέλοντας να περιγράψει την πρώιμη ιστορία της περιοχής, αρχίζει με την περιγραφή του μεγάλου κατακλυσμού, ανατρέχοντας έτσι στους παλαιότερους προγόνους του νικητή, που είλκυαν την καταγωγή τους από την Πρωτογένεια, κόρη της Πύρρας, και περιγράφει τις διάφορες νίκες του. Στη συνέχεια, καταλήγει με την άποψη πως οι φυσικές ικανότητες είναι ανώτερες από τις επίκτητες.

Ο ύμνος εκτελέστηκε στα Αιάντεια, στη γιορτή των Λοκρών προς τιμήν του Αίαντα του Οϊλέως, εθνικού τους ήρωα, στο βωμό του οποίου αφιέρωσε το στεφάνι του ο Εφάρμοστος.

Σημειώσεις

1. Ο ύμνος αυτός, που αποδίδεται στον Αρχίλοχο, ψαλλόταν προς τιμήν του Ηρακλή ύστερα από κάθε νίκη και περιελάμβανε την επωδό τήνελλα καλλίνικε απευθυνόμενη στο νικητή, η οποία επαναλαμβανόταν τρεις φορές, όπου η πρώτη λέξη μιμούσαν τον ήχο της χορδής μιας λύρας. Ο ύμνος συνεχιζόταν ως εξής: Χαίρε άναξ Ηράκλεις, / αυτός τε και Ιόλαος, αιχημητά δύο.
2. Κόρη του βασιλιά της Πίσας Οινόμαου.
3. Αυτό σημαίνει πως ο Εφάρμοστος έχει κερδίσει αγώνες και στα Πύθια, όπου βρίσκεται η πηγή Κασταλία. Ο συνδυασμός και του Αλφειού επισημαίνει και τη συμμετοχή του στα Ολύμπια.
4. Εννοεί τον Εφάρμοστο.
5. Ο Ηρακλής πολέμησε στην Πύλο με τον Ποσειδώνα, επειδή ο Νηλεΐς, ο γιος του Ποσειδώνα, αρνήθηκε να τον εξαγνίσει από το φόνο του Ιφίτου.
6. Εννοεί την Οπούντα.
7. Ο Τίταν Ιαπετός ήταν παππούς του Δευκαλίωνα.

8. Οι αρχικοί κάτοικοι της Ηλίδας.
9. Οπούς.
10. Ο Πάτροκλος.
11. Μυθικός βασιλιάς της Μυσίας. Διάδοχός του ήταν ο Τήλεφος, γιος του Ηρακλή, που αντιμετώπισε τους Έλληνες όταν εκστρατεύσανε κατά της Τροίας.
12. Ο Αχιλλεύς.
13. Είχε φιλικό δεσμό με τον Εφάρμοστο.
14. Ο Εφάρμοστος και ο Λαμπρόμαχος.
15. Υπήρχαν κριτές οι οποίοι έκριναν αν οι αθλητές θα αγωνίζονταν με τους παιδες ή τους άνδρες.
16. Στην Αρκαδία.
17. Στην Αχαΐα. Το έπαθλο ήταν ένα μάλλινο πανωφόρι.
18. Κατά τα Ιολαία στη Θήβα.
19. Γνωστός ως μικρός Αίας. Ήταν γιος του Οϊλέα, βασιλιά των Λοκρών. Ονομάστηκε Αίας ο μικρός, σε αντίθεση με το μεγάλο, τον Αίαντα τον Τελαμώνιο.

στρ. α' Τὸν Ὀλυμπιονίκαν ἀνάγνωτέ μοι
 Ἄρχεστράτου παῖδα, πόθι φρενὸς
 ἐμᾶς γέγραπται· γλυκὴ γὰρ αὐτῷ μέλος ὀφείλων
 ἐπιέλαθ'· ὦ Μοῖσ', ἀλλὰ σὺ καὶ θυγάτηρ
 Ἀλάθεια Διός, ὀρθῆ χερὶ

5 ἐρύκετον ψευδέων
 ἐνιπὰν ἀλιτόξενον.

ἀντ. α' ἔκαθεν γὰρ ἐπελθὼν ὁ μέλλων χρόνος
 ἐμὸν καταίσχυνε βαθὺ χρέος.
 ὅμως δὲ λῦσαι δυνατὸς ὄξειαν ἐπιμομφὰν
 τόκος· ὄρατ' ὧν νῦν ψᾶφον ἐλισσομένην
 10 ὅπῃ κῦμα κατακλύσσει ῥέον,
 ὅπῃ τε κοινὸν λόγον
 φίλαν τείσομεν ἐς χάριν.

ἐπ. α' νέμει γὰρ Ἀτρέκεια πόλιω Λοκρῶν Ζεφυρίων,
 μέλει τέ σφισι Καλλιόπα

15 καὶ χάλκεος Ἄρης. τράπε δὲ Κύ-
 κνεια μάχα καὶ ὑπέρβιον
 Ἡρακλέα· πύκτας δ' ἐν Ὀλυμπιάδι νικῶν
 Ἴλα φερέτω χάριν
 Ἀγησίδαμος, ὥς
 Ἀχιλεῖ Πάτροκλος.

20 θάξαις δέ κε φύντ' ἀρετῆ ποτὶ
 πελώριον ὀρμάσαι κλέος ἀνὴρ θεοῦ σὺν παλάμῃ.

10

20

Υπέρ του Αγησιδάμου, Επιζεφυρίου Λοκρού, νικητή σε αγώνα πυγμαχίας παιδων (476 π.Χ.)

- Α'** Αυτός ο Ολυμπιονίκης, για διαβάστε μου,
σε ποια πτυχή του λογισμού μου, ο γιος του Αρχέστρατου,
είναι γραμμένος κι ο ύμνος ο μελωδικός που του όφειλα
εκεί ξεχάστηκε· μα ω Μούσα εσύ και ω θυγατέρα του Διός
Αλήθεια, υψώστε το δεξί και κάντε πέρα
το ψέμα και την κατηγορία πως εγώ
γι' αυτόν τον ξένον αδιαφόρησα. 5
- Κι ο χρόνος που έμελλε να 'ρθεί, μεγάλωνε
την κατασχύνη μου για το βαρύ μου χρέος.
Μα ο ύμνος μου ιδού γεννιέται και διαλύει τη μομφή
κι όπως με το στροβίλισμα της άμμου
με ορμή το κύμα ρέει και κατακλύζει
έτσι κι αυτός κοινολογεί πως ήρθ' η ώρα
την προσφιλή οφειλή να ξεπληρώσομε. 10
- Των Επιζεφυρίων Λοκρών αυτήν την πόλη
η Δικαιοσύνη κυβερνά, τη νοιάζεται η Καλλιόπη
κι ο Άρης με τα όπλα τα χαλκά· κι όμως του Κύκνου η μάχη
κι αυτόν τον βίαιον Ηρακλή πήγε να κάμψει,
μα για τη νίκη της πυγμής στην Ολυμπία, 15
ο Αγησιδάμος στον Ίλα
χάρη ας χρωστά, όπως χρωστούσε
ο Πάτροκλος στον Αχιλλέα.
Κάποιος τον άξιον κι απ' τη φύση προπονεί προς την τιτάνια
δόξα του, με τη χάρη του θεού, να ορμήσει. 21

στρ. β' ἄπονον δ' ἔλαβον χάσμα παῦροί τινες,
ἔργων πρὸ πάντων βιότῳ φάος.
ἀγῶνα δ' ἐξαίρετον αἰεῖσαι θέμιτες ὤρσαν
Διός, ὃν ἀρχαίῳ σάματι παρ Πέλοπος
25 πόνων ἐξάριθμον ἐκτίσασατο,
ἐπεὶ Ποσειδάνιον
πέφνε Κτέατον ἀμύμονα,

30

ἀντ. β' πέφνε δ' Εὐρυτον, ὡς Αὐγέαν λάτριον
ἄεκουθ' ἐκὼν μισθὸν ὑπέρβιον
30 πρᾶσσοιτο, λόχμαιοι δὲ δοκεύσαις ὑπὸ Κλεωνᾶν
δάμασε καὶ κείνους Ἑρακλέης ἐφ' ὁδῷ,
ὅτι πρόσθε ποτὲ Τιρύνθιον
ἔπερσαν αὐτῷ στρατὸν
μυχοῖς ἤμενον Ἄλιδος

35

ἐπ. β' Μολίονες ὑπερφίαλοι. καὶ μὰν ξεναπάτας
35 Ἐπειῶν βασιλεὺς ὄπιθεν
οὐ πολλὸν ἶδε πατρίδα πολυ-
κτέωνον ὑπὸ στερεῷ πυρὶ
πλαγαῖς τε σιδάρου βαθὺν εἰς ὄχετὸν ἄτας
ἵζοισαν ἔαν πόλιω.
νεῖκος δὲ κρεσσόνων
40 ἀποθέσθ' ἄπορον.
καὶ κείνος ἀβουλίᾳ ὕστατος
ἀλώσιος ἀντάσαις θάνατον αἰπὺν οὐκ ἐξέφυγεν.

40

Β'

Αμόχθητη ένιωσαν χαρά μονάχα λίγοι,
που να φεγγοβολεί στα έργα της ζωής του.
Και να, του Δία οι χρησμικοί θεσμοί με ωθούν να υμνήσω
τα έξι αγωνίσματα τα εξαισία που εγκαινίασε
στο αρχαίον ο Ηρακλής μνήμα του Πέλοπος,
όταν τον Κτέανον τον δυνατόν εκείνον,
τον γιον του Ποσειδώνα, και τον Εύρυτον

εξόντωσε, που απ' τον θρασύν Αιγέα
την αμοιβή του με τη βία ν' αρπάξει τόλμησε·
στον Κλεωνών τις λόχμες παραφύλαξε
κι εκεί που βάδιζαν μεσοστρατίς τους δάμασε.
Και του στρατού του απ' άντρες κάποτε Τιρύνθιους,
που ησύχαζε στους κάμπους της Ηλείας,
του επιτεθήκαν οι υπερφίαλοι Μολίονες.

28

Κι ο βασιλιάς των Επειών, ο απατεώνας, έπειτα
τη γη του πέρα ως πέρα με τα πλούσια κτήματα
είδε από μάζες πυρκαγιάς να ζώνεται
και από τα πλήγματα των σιδηρών αρμάτων
σ' ολέθριας συμφοράς τα τρίςβαθα
να βαραθρώνεται η δική του πόλη.
Λοιπόν να παραβγείς με την οργή
των δυνατότερων δεν γίνεται,
ενώ ο απερίσκεπτος στερνά δεν μένει άτρωτος
κι αυτόν τον θάνατον ακόμη δεν ξεφεύγει.

35

στρ. γ' ὁ δ' ἄρ' ἐν Πίσᾳ ἔλσαις ὄλον τε στρατὸν
λάαν τε πᾶσαν Διὸς ἄλκιμος
45 υἱὸς σταθμᾶτο ζῆθεον ἄλσος πατρὶ μεγίστῳ
περὶ δὲ πάξαις Ἄλτιν μὲν ὄγ' ἐν καθαρῷ
διέκρινε, τὸ δὲ κύκλῳ πέδον
ἔθηκε δόρπου λύσιν,
τιμάσαις πόρον Ἄλφεοῦ

ἀντ. γ' μετὰ δώδεκ' ἀνάκτων θεῶν· καὶ πάγον
50 Κρόνου προσεφθέγγατο· πρόσθε γὰρ
νώνυμος, ἄς Οἰνόμαος ἄρχε, βρέχετο πολλᾷ
νιφάδι. ταῦτα δ' ἐν πρωτογόνῳ τελετᾷ
παρέσταν μὲν ἄρα Μοῖραι σχεδὸν
ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐτήτυμον

ἐπ. γ' Χρόνος. τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν,
56 ὅπᾳ τὰν πολέμοιο δόσω
ἀκρόθινα διελὼν ἔθνε καὶ
πενταετηρίδ' ὄπως ἄρα
ἔστασεν ἑορτὰν σὺν Ὀλυμπιάδι πρώτῃ
νικαφορίασί τε.
60 τίς δὴ ποταίνιον
ἔλαχε στέφανον
χείρεσσι ποσίῃ τε καὶ ἄρματι,
ἀγώνιον ἐν δόξᾳ θέμενος εὐχῶς, ἔργῳ καθελών;

στρ. δ' στάδιον μὲν ἀρίστευσεν, εὐθὺν τόνον
65 ποσσὶ τρέχων, παῖς ὁ Λικυμνίου

- Γ'   Στρατόν και λάφυρα συνάζοντας στην Πίσα,   43
ναόν σχεδίασε, μετά, ν' αφιερώσει
στο άλσος του μέγιστου Διός ο γιος ο άλκιμος:
περιχαράκωσε την Άλτι, μέσα να' ναι
χώρος εξαγνισμού και γύρω όλος ο τόπος
για πανηγύρι, με τη λύση των αγώνων,
του ποταμόθεου Αλφειού τη ρεματιά τιμώντας   49
- κι αυτούς τους Δώδεκα θεούς, αφότου με του Κρόνου
τ' όνομα ο βράχος Κρόνιον προσφωνήθηκε,
που ανώνυμος επί Οιομάου δερνόταν απ' το χιόνι.
Στην τελετήν εκείνη την αρχέγονη
οι Μοίρες παραστέκαν και μαζί τους
εκείνος που την αδιάψευστη αλήθεια
μοναδικά ελέγχει: ο Χρόνος.   55
- Αυτός φανέρωσε, στο γύρισμα των κύκλων,
πώς μοίρασε ο Ηρακλής τα λάφυρα της μάχης
και πώς απ' τ' ακροθίνια πρόσφερε θυσία
για κάθε πέντε χρόνια να τελείται
γιορτή, για τους πρωταθλητές της νίκης,
θεσπίζοντας την πρώτη εκείνη Ολυμπιάδα.
Μα ποιος το πρώτον έλαβε
στεφάνι τότε για τη νίκη του,   61
για των χειρών και των ποδιών και του άρματος
το καύχημα της δόξας που αγωνίστηκε;
- Δ'   Πρώτος τερμάτισε ως δρομέας του σταδίου   64
ο Οϊωνός, ο γιος του Λικυμνίου,

Οἰωνός· ἴκεν δὲ Μιδέαθεν στρατὸν ἐλαύνων·
ὁ δὲ πάλαι κυδαίνων Ἕχεμος Τεγέαν·
Δόρυκλος δ' ἔφερε πυγμᾶς τέλος,
Τίρυνθα ναίων πόλιω·
ἀν' ἵπποισι δὲ τέτρασι

90

ἀιτ. δ' ἀπὸ Μαντινέας Σάμος ὠλιβοθλίω·
71 ἄκοντι Φράστωρ ἔλασε σκοπὸν·
μᾶκος δὲ Νικεὺς ἔδικε πέτρῳ χέρα κυκλώσαις
ὑπὲρ ἀπάντων, καὶ συμμαχία θόρυβον
παραίθυξε μέγαν. ἐν δ' ἔσπερον
ἔφλεξεν εὐώπιδος
75 σελάνας ἔρατὸν φάος.

90

ἐπ. δ' αἰίδετο δὲ πᾶν τέμενος τερπναῖσι θαλίαις
τὸν ἐγκώμιον ἀμφὶ τρόπου.
ἀρχαῖς δὲ προτέραις ἐπόμενοι
καὶ νυν ἐπωνυμίαν χάριν
νίκας ἀγερῶχον κελαδησόμεθα βροντᾶν
80 καὶ πυρπάλαμον βέλος
ὄρσικτύπου Διός,
ἐν ἅπαντι κράτει
αἰθωνα κεραυνὸν ἀραρότα·
χλιδῶσα δὲ μολπὰ πρὸς κάλαμον ἀντιάξει μελέων,

100

στρ. ε' τὰ παρ' ἐνκλείϊ Δίρκῃ χρόνῳ μὲν φάνεν·
86 ἀλλ' ὥτε παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ
ποθεινὸς ἴκοντι νεότατος τὸ πάλω ἦδη,
μάλα δέ οἱ θερμαίνει φιλότατι νόον·

που με το στράτευμά του απ' τη Μιδέα κατέφθασε·
στην πάλη ο Έχεμος, η δόξα της Τεγέας·
ο Δόρυκλος στην πυγμαχία άριστευσε,
που ήταν πολίτης απ' την Τίρυνθα·
και του τεθρίππου νικητής ανακηρύχτηκε

απ' τη Μαντίνεια ο Σάμος, γιος Αριμαθίου 70
ο Φράστωρ στόχευσε μακρύτερα στο ακόντισμα·
κι ο δίσκος που απ' τη χούφτα του Νικέα τινάχτηκε
με κυκλικές περιφορές επάνω απ' τους συμμάχους
ξεσήκωσε ζητωκραυγές, καθώς ψηλά άλλος δίσκος βγαίνοντας,
ο ερατεινός της καλλιπρόσωπης Σελήνης.
φλόγισε με το φως του την εσπέρα. 75

Κι όλο το τέμενος πανηγυρίζοντας χαρμόсуνα
με τους σκοπούς των εγκωμίων
πάνω στα χνάρια τα παλαιά, και τώρα
για την αγέρωχη επωνυμία αυτής της νίκης
κελαϊδιστά ας υμνήσομε τον Δία 80
που της βροντής, την αστραπή τη φλογοβόλα
του κεραυνού που κατακαίει, μ' όλη τη δύναμη,
απ' τις παλάμες του ο βαρύκτυπος τινάζει.
Κι η αβρή μολπή μου τώρα ας αντηχήσει
του καλαμένιου αυλού τη μελωδία,

Ε' που με τα χρόνια στην κλεινή τη Δίρκη βλάστησε. 85
Κι ωσάν ενός γεροπατέρα, που απ' τη νόμιμη συμβία
ο νέος γιος, ο περιπόθητος, του δόθηκε
κι απ' την αγάπη του θερμαίνεται η καρδιά του

ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχῶν ποιμένα
ἐπακτὸν ἀλλότριον

90 θνάσκοντι στυγερώτατος·

ἀντ. ε' καὶ ὅταν καλὰ ἔρξαις ἀοιδᾶς ἄτερ,
'Αγησίδαμ', εἰς Ἄϊδα σταθμὸν

110

ἀνὴρ ἴκηται, κενεὰ πνεύσαις ἔπορε μόχθῳ
βραχὺ τι τερπνόν, τὴν δ' ἀδυεπὴς τε λύρα
γλυκὺς τ' αὐλὸς ἀναπάσσει χάριν·

95 τρέφονται δ' εὐρὺ κλέος
κόραι Πιερίδες Διός.

ἐπ. ε' ἐγὼ δὲ συνεφαπτόμενος σπουδᾷ κλυτὸν ἔθνος
Λοκρῶν ἀμφέπεσον, μέλιτι

εὐάνορα πόλιν καταβρέχων·

παῖδ' ἐρατὸν (δ') Ἀρχεστράτου

120

100 αἴνησα, τὸν εἶδον κρατέοντα χερὸς ἀλκᾷ
βωμὸν παρ' Ὀλύμπιον
κείνον κατὰ χρόνον

ιδέα τε καλὸν

ῶρα τε κεκραμένον, ἃ ποτε

105 ἀναϊδέα Γανυμήδει θάνατον ἄλκε σὺν Κυπρογενεῖ.

μα αν αποχτήσει πλούτη, που πεθαίνοντας
σε ξένα χέρια, ξέρει, θα περάσουν
γι' αυτά τι αποστροφή μεγάλη νοιώθει!

90

Όμοια, Αγησίδαμε, όποιος έργα ωραία πράξει,
χωρίς να υμνούνται, φτάνοντας στον Άδη
μάταια πως έζησε και μόχθησε θα νοιώσει,
κι η τέρψη του μικρή. Μα τη δική σου χάρη
λύρα καλλίφθογγο και αυλός γλυκύς θα ψάλλει
και την πλατιά σου δόξα θα αναθρέφουν
οι Πιερίδες, του Διός οι κόρες.

96

Κι εγώ σπουδαχτικά περιπτυσσόμενος το γένος
των ένδοξων Λοκρών, την πόλη τους την εύανδρη
σφιχταγκαλιάζω, με μελίρρυτους σκοπούς τη ραίνω,
δοξολογώντας το παιδί του Αρχέστρατου,
που εγώ τον είδα με την στιβαρή πυγμή του
πλάι στον βωμόν της Ολυμπίας, να 'ρχεται πρώτος,
ωραίος στην όψη, όπως στην ώρα της ακμής του,
ξεφεύγοντας τη μοίρα του θανάτου,
χάρη στη μάνα του Αφροδίτη
έγινε αθάνατος, παλιά, ο Γανυμήδης.

100

Σημείωμα του μεταφραστή

(Γιάννης Δάλλας)

Ο 10^{ος} Ολυμπιόνικος όπως και ο συντομότερος 11^{ος} είναι αφιερωμένοι στη νίκη του Αγησίδαμου από τους Επιζεφύριους Λοκρούς. Ο σχετικός αγώνας πυγμαχίας παιδων έγινε το 476 π.Χ. (στην 76η Ολυμπιάδα) και δεν αποκλείεται ο δεύτερος να γράφτηκε αμέσως και να στάλθηκε ως προκαταβολή του πρώτου, του οποίου η καθυστερημένη οφειλή αποτελεί το θέμα ενός ωραίου προοιμίου που με τη λυρική διαύγεια του ανυψώνει την ψυχολογία της «ξενίας» στην ηθική διάταξη του χρέους. Και ακολουθεί ο κεντρικός κορμός του μύθου, που αποτελεί κυρίαρχη πλαισίωση και ανάδειξη πνευματική του αγωνίσματος στους ύμνους του Πινδάρου. Εν προκειμένω είναι ο μύθος του Ηρακλή σε μια άγνωστη Ηλείακή του εκδοχή, που ευνοεί τη σύνδεσή του με τους Ολυμπιακούς Αγώνες: ο ύμνος ξεκινά από την επομένη του άθλου του καθαρισμού του κόπρου του Αυγεία και με την τιμωρία αυτού του «ξεναπάτα» (που εξαπατά τους φιλοξενουμένους) βασιλέα των Ηλείων απ' τον Ηρακλή, περνά στην καθιέρωση της Ολυμπίας απ' τον ήρωα ως τόπου ιερού και τελειώνει με την ονομαστική αναφορά των νικητών στους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες. Στην κατακλείδα του επιλόγου εξάιρονται το γένος και η πόλη των Λοκρών και αποθεώνεται ο Αγησίδαμος, που βγήκε από τα σπλάχνα τους, ως νέος Γανυμήδης. Ο ύμνος, τέλος, όπως και οι άλλοι του Πινδάρου, στηρίζεται σε βασικές ιδέες, σαν αυτή του Χρόνου (χρόνος της μνήμης και εν τέλει της μνημείωσης της νίκης) και διανθίζεται από «γνώμες» που η αφήγησή τους (βλ., π.χ., τους στ. 20-21 και 91-96) φτάνει ως τη νεοελληνική παράδοση του Κάλβου:

την νίκην
ύψωσ' ωλύρα· ανήρωες
δοξάζονται, το θείον
φιλεί τους ύμνους.

Σημειώσεις

στ. 9 τόκος: η γέννηση του οφειλόμενου ύμνου.

13. [Επί]ζεφύριοι Λοκροί: αρχαία πόλη της Κάτω Ιταλίας, ιδρυμένη από αποίκους των δύο Λοκρίδων της Στερεάς Ελλάδος (675 π.Χ.)

13-15 Ατρέκεια: (η Αλήθεια, ως ορθή απονομή Δικαίου)... Καλλιότητα (η Μούσα της Ποίησης)... Άρης (ο θεός του πολέμου). Πράγματι οι Επιζεφύριοι Λοκροί ήσαν ονομαστοί για τη νομοθεσία του Ζαλεύκου, για τη μουσική επίδοσή τους (τη «λοκρική αρμονία», που ευρετής της υπήρξε ο Ξενόκριτος) και για την πολεμική τους αρετή, γνωστή ίσως και από τις μάχες τους κατά του Αναξιλάου (τυράννου του γειτονικού Ρηγίου).

15-16. τράπε δε Κύκνεια μάχα... Ηρακλέα: του Κύκνου η μάχη / κι αυτόν τον βίαιον Ηρακλή πήγε να κάμψει. Πρόκειται για έναν από τους άθλους του Ηρακλή. Κατά την ψευδο-Ησιόδεια Ασπίδα του Αχιλλέως, ο Κύκνος ήταν ένας γίγας, γιος

του Άρη και αντίπαλος του Απόλλωνος, που ο Ηρακλής εξόντωσε. Πηγή του μύθου του Πινδάρου ίσως να είναι ο μη σωζόμενος Κύκνος, του χορικού Στησίχορου (γιατί εκεί αναφερόταν πως όταν τον πρωτοσυνάντησε ο Ηρακλής τράπηκε σε φυγή).

17. Ίλας: ο λεγόμενος και Ιόλαος, προπονητής του Αγησιδάμου (όπως και ο ομώνυμος εκπαιδευτής του Ηρακλή).

24-25 αγώνα...εξάριθμον εκτίσατο: τα έξι αγωνίσματα που εγκαινίασε - ιδρύοντας, αντίστοιχα, έξι βωμούς: ο πρώτος προς τιμήν του Δία και του Ποσειδώνος, ο δεύτερος της Ήρας και της Αθηνάς, ο τρίτος του Ερμή και του Απόλλωνος, ο τέταρτος των Χαρίτων και του Διονύσου, ο πέμπτος της Άρτεμης και του Αλφειού και ο έκτος του Κρόνου και της Ρέας (Ηρόδωρος).

27. Κτέανον...Εύρυτον...Αυγέαν. Ο Αυγέας (ή Αυγείας), βασιλιάς των Επειών (κατοίκων της Ηλείας), αθέτησε τη συμφωνία που είχε κάνει με τον Ηρακλή (καθαρισμός της κόπρου από

τα ατέλειωτα κοπάδια που του δώρισε ο πατέρας του Ήλιος)· και ενώ ο ήρωας τα κατάφερε, στρέφοντας σε μια μέρα τις κοίτες δύο ποταμών (Αλφειού και Πηνειού), μέσ' από τους στάβλους του, ο Αυγέας του στέργσει την αμοιβή (το 1/10 των κοπαδιών του) και με τους δύο ανεψιούς του, τον Κτέανον και τον Εύρυτον, του επιτέθηκε και αποδεκάτισε το στράτευμά του.

34 Μολιόνες: Οι ανεψιοί του Αυγέα, ως γιοι της Μολιόνης (και του Άκτορος).

66-72 Οικωνός...Έχεμος Δόρυκλος...Σάμος... Φράστωρ...Νικέας: Ανεξακρίβωτοι οι πρωταθλητές των έξι αγωνισμάτων (δρόμου, πυγμαχίας, πάλης, αρματοδρομίας, ακοντίου και δισκοβολίας), που τους ανακαλεί (εκ παραδόσεως) η τους επινοεί η φαντασία του Πινδάρου.

105. Γανυμήδης. Ήρωας μυθικός που για την ομορφιά του τον απήγαγε στον Όλυμπον ο Δίας (όπου έγινε οινόχοος του). Ο Πίνδαρος τον αναφέρει και στον Όλυμπ.1 (α 43).

ΑΓΗΣΙΔΑΜΩΙ ΛΟΚΡΩΙ ΕΠΙΖΕΦΥΡΙΩΙ ΠΑΙΔΙ ΠΥΚΤΗΙ

- στρ. Ἔστω ἀνθρώποις ἀνέμων ὅτε πλείστα
 χρῆσις· ἔστω δ' οὐρανίων ὑδάτων,
 ὀμβρίων παίδων νεφέλας.
 εἰ δὲ σὺν πόνῳ τις εὖ πράσσοι, μελιγάρυες ὕμνοι
 5 ὑστέρων ἀρχὰ λόγων
 τέλλεται καὶ πιστὸν ὄρκιον μεγάλας ἀρεταῖς·
- ἀντ. ἀφθόνητος δ' αἶνος Ὀλυμπιονίκαις
 οὗτος ἀγκείται. τὰ μὲν ἀμετέρα
 γλῶσσα ποιμαίνεω ἐθέλει,
 10 ἐκ θεοῦ δ' ἀνὴρ σοφαῖς ἀνθεῖ πραπίδεσσιω ὁμοίως. 10
 ἴσθι νῦν, Ἀρχεστράτου
 παῖ, τεῶς, Ἀγησίδαμε, πυγμαχίας ἔνεκεν
- ἐπ. κόσμον ἐπὶ στεφάνῳ χρυσέας ἐλαίας
 ἀδυμελῆ κελαδήσω,
 15 Ζεφυρίων Λοκρῶν γενεὰν ἀλέγων.
 ἔνθα συγκωμάξαι· ἐγγνάσομαι
 μὴ μὲν, ὦ Μοῖσαι, φηγόμενον στρατὸν
 μηδ' ἀπείρατον καλῶν
 ἀκρόσοφόν τε καὶ αἰχματὰν ἀφίξε-
 σθαι. τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὗτ' αἰθων ἀλώπηξ
 20 οὗτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντ' ἀν ἦθος. 20

Για τον Αγησίδαμο από τους Επιζεφύριους Λοκρούς της Ιταλίας που νίκησε στην πυγμαχία παιδών (476 π.Χ.)

Ο άνθρωπος τη μια αποζητάει ανέμους,
την άλλη επουράνια νερά
- υγρά παιδιά του σύννεφου.

Μα όταν κάποιος με τον ιδρώτα του κατορθώσει
κάτι σπουδαίο, δοξαστικά εγκώμια του αξίζουν
προεξαγγέλλοντας τη φήμη που θ' ακολουθήσει
και για μελλοντικούς δεσμεύοντάς τον θριάμβους.

5

Δεν είναι ο φθόνος που προκάλεσε
τούτον τον ύμνο για τους Ολυμπιονίκες
απλά, κείνα που πάει η γλώσσα μου
να πλάσει τώρα, μοιάζουν
από σοφία θεϊκή να 'ναι εμπνευσμένα.

10

Πε του Αρχέστρατου, Αγησίδαμε, πρέπει να ξέρεις
πως για τη νίκη σου στην πυγμαχία
και για της χρυσαφένιας ελιάς που αξιώθηκες το στεφάνι
θα τραγουδήσω όσο γίνεται καλύτερα
τιμώντας παράλληλα των Ζεφύριων Λακρών το γένος.

15

Πανηγυρίστε μαζί μας, Μούσες• κι εγώ σας βεβαιώνω
πως ο κόσμος που θα βρείτε εδώ πέρα
όχι μόνο είναι φιλόξενος και ξέρει
την ομορφιά να εκτιμήσει
μα και στη φρόνηση είναι αξεπέραστος
κι ασύγκριτος στη μάχη.
Άλλωστε ούτε της πυρόξανθης αλεπούς
ούτε των λιονταριών με το βαρύ το μουγκρητό
η φύση αλλάζει.

20

Σημείωμα του μεταφραστή

(Δημήτρης Καλοκύρης)

Ο ύμνος αυτός θεωρείται προεξαγγελία και υπόσχεση για τη σύνθεση του μεγάλου 10^{ου} Ολυμπιόνικου που αναφέρεται στο ίδιο πρόσωπο και όπου ο Πίνδαρος ομολογεί το χρέος του και εγκωμιάζει τον αθλητή και τον τόπο καταγωγής του. Πιθανολογείται ότι ο 11^{ος} γράφτηκε επί τόπου στην Ολυμπία, αμέσως μετά τη νίκη του Αγησίδαμου στην 76^η Ολυμπιάδα (476 π.Χ.) και ότι ο ποιητής τού υποσχέθηκε έναν αρτιότερο, που όμως άργησε να συνθέσει και, εντέλει, απήγγειλε αργότερα, σε άλλη ευκαιρία.

ΕΡΓΟΤΕΛΕΙ ΙΜΕΡΑΙΩΙ ΔΟΛΙΧΟΔΡΟΜΩΙ

στρ. Λίσσομαι, παῖ Ζηνὸς Ἐλευθερίου,
 Ἰμέραν εὐρυσθενέ' ἀμφιπόλει, σῶτειρα Τύχα.
 τιν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ
 νῆες, ἐν χέρσῳ τε λαιψηροὶ πόλεμοι
 5 κάγοραὶ βουλαφόροι. αἶ γε μὲν ἀνδρῶν
 πόλλ' ἄνω, τὰ δ' αὖ κάτω ψεῦδη μεταμῶνια τάμνοισαι
 κυλίνδοντ' ἐλπίδες·

ἀντ. σύμβολον δ' οὐ πῶ τις ἐπιχθονίῳ
 πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐσσομένας εὔρεν θεόθεν·
 τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί.
 10 πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,
 ἔμπαλι μὲν τέρψιος, οἱ δ' ἀνιαραῖς
 ἀντικύρσαντες ζάλαις ἐσλὸν βαθὺ πήματος ἐν μικρῷ
 πεδάμειψαν χρόνῳ.

ἐπ. νιὲ Φιλάνορος, ἦτοι καὶ τεὰ κεν
 ἐνδομάχας ἄτ' ἀλέκτωρ συγγόνῳ παρ' ἐστία
 15 ἀκλεῆς τιμὰ κατεφυλλορόησεν ποδῶν,
 εἰ μὴ στάσις ἀντιάνειρα Κυωσίας σ' ἄμερσε πάτρας.
 νῦν δ' Ὀλυμπία στεφανωσάμενος
 καὶ δις ἐκ Πυθῶνος Ἴσθμοῖ τ', Ἐργότελες,
 θερμὰ Νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις ὀμιλέων
 παρ' οἰκείαις ἀρούραις.

Σώτειρα Τύχη, του Ελευθέριου Δία κόρη,
την κραταιή την πόλη της Ιμέρας σκέπε, δέομαί σου.
Εσύ τα γοργοτάξιδα καράβια κυβερνάς στη θάλασσα,
εσύ τους ανεμόμυαλους πολέμους της στεριάς,
τις συνελεύσεις του λαού εσύ.
Όμοια και των ανθρώπων οι ελπίδες: τη μια στα ύψη,
κι ύστερα γκρεμίζονται, όταν το μάταιο αποζητούν, το κίβδηλο.

6

Κανείς ποτέ θνητός απ' τους θεούς δεν βρήκε
σημάδι αλάθητο για τα μελλούμενα.
Τυφλή του μέλλοντος η γνώση.
Πολλά σε ανθρώπους πέσαν αναπάντεχα
και της ζωής τους φαρμακώσανε τη γλύκα
κι άλλους, πίκρα βαριά τούς έζωσε
μα δεν άργησαν να χαρούν χαρά μεγάλη.

10

Και η δίκη σου η λάμψη, του Φιλάνορα γιε γοργοπόδαρε,
στων γονιών σου το σπίτι θα έσβηνε άδοξη,
καθώς πετεινού που μαχητής στην αυλή κοκορεύεται,
αν εμφύλια έριδα απ' την πατρώα Κνωσό δεν σε ορφάνευε.
Όμως τώρα, στην Ολυμπία στεφάνι κερδίζοντας,
και δυο στην Πυθώνα φορές νικητής, νικητής και στα Ισθμια,
τα θερμά των Νυμφών τα λουτρά μεγαλύνεις
σε τόπο αγαπημένο, Εργοτέλη, κατοικώντας.

19

Σημείωμα του μεταφραστή

(Παντελής Μπουκάλας)

Σε τούτη την ωδή ο Πίνδαρος εξυμνεί τον Εργοτέλη και τη νίκη του στο δόλιχο δρόμο, στην 77^η Ολυμπιάδα. Κρητικής καταγωγής ο Εργοτέλης, έπειτα από εμφύλια στάση στην πατρίδα του κατέφυγε στην Ιμέρα της Σικελίας, όπου ήταν τύραννος ο Θρασυδαίος, ο γιος του Θήρωνα. Ανδριάντα του πολυνίκη αθλητή είδε ο Πausanίας στην Ολυμπία, αναφέρει μάλιστα στην επιγραφή του: «Εργοτέλης δε Φιλάνορος δολίχου δύο εν Ολυμπία νίκας, τοσαύτας δε άλλας Πυθοί και εν Ισθμώ τε και Νεμείων ανηρημένος». Στον ύμνο ο Δίας αποκαλείται Ελευθέριος, εις μνήμη της νίκης των Ιμεραίων κατά των επιδρομέων Καρχηδονίων. Τα «θερμά λουτρά» είναι οι φημισμένες ζεστές πηγές της Ιμέρας, που τις ανέδωσαν οι Νύμφες «εις απόλαυσιν Ηρακλέα», όταν ο ήρωας στάθμευσε εκεί, επιστρέφοντας από τον άθλο που του είχε οριστεί, να θανατώσει τον Γηρυόνη και να μεταφέρει τα βόδια του τρικέφαλου κολοσσού από τον νησί Ερύθεια της μακρινής Δύσης στην Αργολίδα.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΚΟΡΙΝΘΙΩΙ ΣΤΑΔΙΟΔΡΩΜΩΙ ΚΑΙ
ΠΕΝΤΑΘΛΩΙ

στρ. α' Τρισολυμπιονίκαν
 ἐπαινέων οἶκον ἄμερον ἀστοῖς,
 ξένοισι δὲ θεράποντα, γνώσομαι
 τὰν ὀλβίαν Κόρινθον, Ἴσθμιον
 5 πρόθυρον Ποτειδᾶνος, ἀγλαόκουρον·
 ἐν τῇ γὰρ Εὐνομία ναίει κασί-
 γνηταί τε, βᾶθρον πολλῶν ἀσφαλές,
 Δίκα καὶ ὁμότροφος Εἰρήνη, τάμι' ἀνδράσι πλούτου, 10
 χρύσεται παῖδες εὐβούλου Θέμιτος·

ἀντ. α' ἐθέλοντι δ' ἀλέξειν
 10 Ἔβρω, Κόρου ματέρα θρασύμυθον.
 ἔχω καλά τε φράσαι, τόλμα τέ μοι
 εὐθεία γλῶσσαν ὀρνύει λέγειν.
 ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος.
 ἕμμιν δέ, παῖδες Ἀλάτα, πολλὰ μὲν
 νικαφόρον ἀγλαίαν ὤπασαν
 15 ἄκραις ἀρεταῖς ὑπερελθόντων ἱεροῖς ἐν ἀέθλοις, 20
 πολλὰ δ' ἐν καρδίαις ἀνδρῶν ἔβαλον

ἐπ. α' ὦραι πολυάνθεμοι ἀρ-
 χαῖα σοφίσμαθ'. ἅπαν δ' εὐρόντος ἔργου.
 ταὶ Διωνύσου πόθεν ἐξέφανε
 σὺν βοηλάτῃ χάριτες διθυράμβῃ;
 20 τίς γὰρ ἰππέοις ἐν ἔντεσσι μέτρα,

Για τον Ξενοφώντα, τον Κορίνθιο νικητή στο στάδιο
και στο πένταθλο (466 π.Χ.)

Α' Τρισολυμπιονίκην
παινεύω οίκον,
γλυκύθυμο στους συμπολίτες,
θεράποντα στους ξένους.
Μιλώ για την ολβίαν
την Κόρινθο, το πρόθυρο
του Ίσθμιου Ποσειδώνα,
με τα λαμπρά τα παλικάρια.
Σ' αυτήν εγκατοικεί Ευνομία
κι η αδελφή της, το στερρό
των πόλεων βάθρο, Δίκη.
στο πλάι της κι η ομότροφος Ειρήνη,
που ταμειύει πλούτο στους ανθρώπους,
της Θέμιδος της συνετής κόρες χρυσές.

6

Αυτές την Ύβριν θέλουν ν' απωθήσουν,
του Κόρου τη θρασύστομη μητέρα.
Πολλά είναι τα καλά που θέλω ειπεί
και δίκαιη τόλμη ωθεί τη γλώσσα να μιλήσει
χαμένη μάχη το έμφυτο να κρύψουμε ήθος.
Σε σας, παιδιά του Αλάτα βασιλέα,¹
οι Ώρες² οι πολύανθες την περιλαμπρη
δώρισαν νίκη, εφόσον η κορύφωση
των αρετών σας όλους υπερέβη
εκεί όπου τελούνταν άθλα τα ιερά
και μέσα στην ψυχή σας είχαν βάλει

12

αρχαία σοφίσματα. Όποιος τα βρήκε
πάσα του πρέπει δόξα και τιμή.
Πόθεν του Διονύσου οι τελετές³
μαζί με του διθύραμβου τα βόδια;⁴
Ποιος πέρασε στους ίππους χαλινάρι⁵

17

ἢ θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλέα δίδυμον
ἐπέθηκ'; ἐν δὲ Μοῖσ' ἀδύπνοος,
ἐν δ' Ἄρης ἀνθεὶ νέων

23^b οὐλίαισιν αἰχμαῖσιν ἀνδρῶν.

στρ. β' ὕπατ' εὐρὸν ἀνάσσω

25 Ὀλυμπίας, ἀφθόνητος ἔπεσσω
γένουιο χρόνον ἅπαντα, Ζεῦ πάτερ,
καὶ τόνδε λαὸν ἀβλαβῆ νέμων
Ξενοφῶντος εὐθνε δαίμονος οὔρου
δέξαι τέ οἱ στεφάνων ἐγκώμιον

τεθμόν, τὸν ἄγει πεδίω ἐκ Πίσας,

30 πενταθέλω ἅμα σταδίου νικῶν δρόμον· αὐτεβόλησεν
τῶν ἀνῆρ θνατὸς οὔπω τις πρότερον.

ἀντ. β' δύο δ' αὐτὸν ἔρεψαν

πλόκοι σελίνων ἐν Ἰσθμιάδεσσι
φανέντα· Νέμεά τ' οὐκ ἀντιξοεῖ·

35 πατρὸς δὲ Θεσσαλοῖ' ἐπ' Ἀλφειοῦ
ρέέθροισιν αἶγλα ποδῶν ἀνάκειται,
Πυθοῖ τ' ἔχει σταδίου τιμὰν διαύ-

λου θ' ἀλίφ' ἀμφ' ἐνί, μηνὸς τέ οἱ

τῶντου κρανααῖς ἐν Ἀθάναισι τρία ἔργα ποδαρκῆς
ἀμέρα θῆκε κάλλιστ' ἀμφὶ κόμαις,

ἐπ. β' Ἑλλάτια δ' ἐπτάκις· ἐν δ'

ἀμφιάλοισι Ποτειδάνος τεθμοῖσιν

41 Πρωδώρῳ σὺν πατρὶ μακρότεραι
Τερψίᾳ θ' ἔψοντ' Ἐριτίμῳ τ' αἰοδαί-
σσοσα τ' ἐν Δελφοῖσιν ἀριστεύσατε,
ἠδὲ χόρτοις ἐν λέοντος, δηρίομαι πολέσι

και σε θεών ναούς, στ' ακραία πτερά,⁶
έθεσε των πουλιών το βασιλέα;
Εκεί που η μυροβόλα Μούσα πνέει
και του πολέμου ο Άρης στις αιχμές
τις φονικές των νέων ανδρών ανθεί.

Β' Ύψιστε, συ που κυβερνάς της Ολυμπίας τα πλάτη,
κάνε να μη μου φθονηθούν
ποτέ στο χρόνο μέσα τ' άσματά μου.
Και τούτο το λαό, πατέρα Δία,
φύλαγε κι ούριο άνεμο στη μοίρα
του Ξενοφώντα στείλε και το πρόπον
εγκώμιο για τα στέφανα που κέρδισε
δέξου, που σύγκαιρα στις νίκες του πεντάθλου
και στου σταδίου το δρόμο τον εισάγει
από της Πίσας⁷ τα πεδία. κατόρθωσε
όσα κανείς ως σήμερα θνητός.

24

Πλόκαμοι δύο του σέλινου⁸
έκλιναν προς το μέρος του στα Ίσθμια
όταν αυτός ξεπρόβαλε. μηδέ
αντίσταση του πρόταξαν τα Νέμεα.
Του Αλφειού οι όχθες⁹ αναδέχονται
και του πατρός του Θεσσαλού
την αίγλη των ποδιών.¹⁰
Και στην Πυθώ τη δελφική¹¹ ο ήλιος
την ίδια μέρα φώτισε τις νίκες του
στο στάδιο και το δίαυλο.
Αυτού την κόμη με λαμπρά
στεφάνια τρία εστόλισε, τον ίδιο μήνα,
ημέρα φτεροπόδαρη στη βραχωμένη Αθήνα.

33

Και στα Ελλώτια¹² προς τιμήν
της Αθηνάς με επτά.
Για τις αμφιθαλάσσιες Ποσειδώνιες,
απ' του πατέρα του Πτοιόδωρου
και του Τερψία και του Ερίτιμου¹³ το χέρι τελετές,
μακρύτερο θα ταίριαζε τραγούδι.
Κι όσο για τ' αριστεία σας στους Δελφούς
και για του λέοντος τα πράσινα λημέρια,¹⁴
μ' άλλους πολλούς αντιπαλεύω ψάλλοντας

40

45 *περὶ πλήθει καλῶν· ὡς μὲν σαφὲς
οὐκ ἂν εἰδείην λέγειν*

46^b *ποντιῶν ψάφων ἀριθμὸν.*

στρ. γ' *ἔπεται δ' ἐν ἐκάστῳ
μέτρον· νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος.
ἐγὼ δὲ ἴδιος ἐν κοινῷ σταλεῖς*

50 *μήτιν τε γαρύων παλαιγόνων* 70
πόλεμόν τ' ἐν ἡρώταις ἀρεταῖσιν
οὐ ψεύσομ' ἀμφὶ Κορίνθῳ, Σίσυφον
μὲν πυκνότατον παλάμαις ὡς θεόν,
καὶ τὸν πατὴρ ἀντία Μήδειαν θεμέναν γάμον αὐτῆ,
ναὶ σώτειραν Ἄργοι καὶ προπόλοισ'

ἀντ. γ' *τὰ δὲ καὶ ποτ' ἐν ἀλκῇ*

56 *πρὸ Δαρδάνου τειχέων ἐδόκησαν*
ἐπ' ἀμφοτέρω μαχῶν τάμειν τέλος,
τοὶ μὲν γένει φίλῳ σὺν Ἀτρείῳ
Ἑλέναν κομίζοντες, οἱ δ' ἀπὸ πάμπαν

60 *εἰργοντες· ἐκ Λυκίας δὲ Γλαῦκον ἐλ-*
θόντα τρόμεον Δαναοί. τοῖσι μὲν
ἐξεύχετ' ἐν ἄσπεϊ Πειράνας σφετέρου πατὴρ ἀρχῶν
καὶ βαθὺν κλῆρον ἔμμεν καὶ μέγαρον 80

ἐπ. γ' *ὃς τῆς ὀφιδέος υἱ-*

ὄν ποτε Γοργόνος ἢ πόλλ' ἀμφὶ κρουνοῖς 90
Πάγασον ζεῦξαι ποθέων ἔπαθεν,
65 *πρὶν γέ οἱ χρυσάμπυκα κούρα χαλιῶν*
Παλλὰς ἦνεγκ', ἐξ ὄνειρου δ' αὐτίκα
ἦν ὑπαρ, φώνησε δ'· “Εὐδαίς, Αἰολίδα βασιλεῦ;

των αρετών το πλήθος. Είναι καθαρό:
τόσα χοχλάδια η θάλασσα και πώς να τα μετρήσω;

Γ'

Το καθετί στον κόσμο έχει το μέτρο του
άριστο τη στιγμή του να γνωρίζεις.
Εγώ δε μοναχός, που μου 'λαχε να βγω
σ' αποστολή δημόσια, εκφωνώντας
την των προγόνων σύνεση και τις ανδρείες
στον πόλεμο αρετές, δεν θέλω ειπεί
ψέματα για την Κόρινθο – τον Σίσυφο
με τ' άφθαστα τεχνάσματα¹⁵ (θεός να ήταν)
και την αντίδικη στη γνώμη του πατρός της
Μήδεια.¹⁶ μόνη επέλεξε το γάμο της
σώτειρα γενομένη της Αργώς
και των ναυτών του πλοίου.

47

54

Άλκιμοι εκείνοι κάποτε μπροστά
στου Δάρδανου¹⁷ τα τείχη, δοξασμένοι,
κι από τις δυο μεριές αποφασίσαν
να δώσουν ένα τέλος στην αμάχη,
τόσο τ' Ατρέα οι φίλοι και του γένους του¹⁸
που πίσω να γυρίσουν θέλαν την Ελένη
όσο κι οι άλλοι π' αντιστέκονταν με πείσμα.
Στη θέα του Γλαύκου απ' τη Λυκία¹⁹ ετρέμαν
οι Δαναοί – σε κείνους εκαυχάτο
για του πατέρα του την εξουσία
στην πόλη της Πειρήνης,²⁰ για κτήματα και μέγαρα.

60

Αυτός, της φιδομάλλας κάποτε Γοργόνας²¹
το γιο της λαχταρώντας Πήγασο, μοχθούσε
σιμά σε γάργαρα νερά να ζέψει,
ώσπου το χρυσοφάλαρο η Παλλάς
του έφερε η παρθένα χαλινάρι
κι ευτύς, σ' αλήθεια τ' όνειρο γυρνώντας, του είπε:
«Κοιμάσαι βασιλιά, του Αιόλου φύτρα;²²

ἄγε φίλτρον τόδ' Ἴππειον δέκευ,
καὶ Δαμαίῳ νῦν θύων
69^b ταῦρον ἀργάευντα πατρὶ δείξον."

στρ. δ' κύναιγισ ἐν ὄρφνῃ

100

71 κνώσσουτί οἱ παρθένος τόσα εἰπεῖν
ἔδοξεν· ἀνὰ δ' ἔπαλτ' ὀρθῶ ποδί.
παρκείμενον δὲ συλλαβῶν τέρας,
ἐπιχώριον μάντιν ἄσμενος εὖρεν,
75 δείξέν τε Κοιρανίδα πᾶσαν τελευ-

τὰν πράγματος, ὥς τ' ἀνὰ βωμῶ θεῆς
κοιτάξατο νύκτ' ἀπὸ κείνου χρήσιος, ὥς τέ οἱ αὐτὰ
Ζηνὸς ἐγγχεικεραῦνου παῖς ἔπορεν

110

ἀντ. δ' δαμασίφρονα χρυσόν.

ἐνυπνίῳ δ' ἧ τάχιστα πιθέσθαι

80 κελήσατό νιν, ὅταν δ' εὐρυσθενεῖ
καρταίποδ' ἀνερῆ Γαϊαόχῳ,
θέμεν Ἴππία βωμὸν εὐθὺς Ἀθάνα.
τελεῖ δὲ θεῶν δύναμις καὶ τὰν παρ' ὄρ-
κων καὶ παρὰ ἐλπίδα κούφαν κτίσιω.

ἦτοι καὶ ὁ καρτεροὺς ὀρμαίνων ἔλε Βελλεροφόντας,

120

85 φάρμακον πραῦ τείνων ἀμφὶ γένυι,

ἐπ. δ' ἵππον πτερόεντ'· ἀναβὰς δ'

εὐθὺς ἐνόπλια χαλκωθεῖς ἔπαιζεν.
σὺν δὲ κείνῳ καὶ ποτ' Ἀμαζονίδων
αἰθέρος ψυχρῶν ἀπὸ κόλπων ἐρήμου
τοξόταν βάλλων γυναικείου στρατὸν

Έλα και δέξου φίλτρο που μαγεύει
τ' άλογα και στον κύρη σου το Δαμαστή,²³
ταύρο λευκό θυσιάζοντάς του, δείξε».

Δ'

Τέτοια στο ζόφο του ύπνου του η παρθένα
με της αιγίδας της το σκότεινο βαθύ
του εικάστηκε πως είπε.

70

Ολομεμιάς ασκώθηκε στο πόδι
κι αρπάζοντας τ' αλλόκοτο σημάδι
που παραδίπλα εκείτονταν
χυμά καταχαρούμενος να βρει
το συμπολίτη μάντη Κοιρανίδη,
που του φανέρωσε με πάσα λεπτομέρεια
το τέλος των πραγμάτων: πώς εξάπλωσε
μετά από κείνο, νύχτα, το χρησμό
μπρος στο βωμό της θεάς,
και πώς η κόρη του Διός, που εξακοντίζει
δόρατα κεραυνούς, το χρυσοχαλινό

75

που το μυαλό δαμάζει του προσφέρει.
Και του παράγγειλε ταχύ τ' ονειρίου να υπακούσει
κι όταν στον παντοκράτορα π' όλη τη Γαία κατέχει²⁴
το δυνατό τετράποδο θυσία το δώσει,
βωμό ευθύς στην Αθηνά Ιππία²⁵ να στήσει.
Με των θεών τη δύναμη τελειούται
το έργο που υπερβαίνει κάθε όρκο
και κάθε κούφια ελπίδα.
Μ' αυτά ο κρατερός Βελλερεφόντης
ορμώντας ασυγκράτητος αρπάζει
και στα σαγόνια του πετούμενου ίππου
φάρμακο του περνάει πραΰντικό.²⁶

81

Και παρευθύς καβάλησε
μες στην αρματωσιά του χαλκωμένος
και μπήκε στο χορό.²⁷
Κάποτε δε με τ' άλογό του εκείνο
μες στου ξηρού αιθέρος τους ψυχρούς
κόλπους το γυναικείο ετρόπωσε στρατό

90 καὶ Χίμαιραν πῦρ πνέοισαν καὶ Σολύμους ἔπεφνεν.
διασωπάσομαί οἱ μόρον ἐγώ·
τὸν δ' ἐν Οὐλύμπῳ φάθναι
92^b Ζηνὸς ἀρχαῖαι δέκονται.

190

στρ. ε' ἐμὲ δ' εὐθὺν ἀκόντων
ιέντα ρόμβον παρὰ σκοπὸν οὐ χρῆ
95 τὰ πολλὰ βέλεα καρτύνειν χεροῖν.
Μοίσαις γὰρ ἀγλαοθρόνοις ἐκὼν
᾽Ολιγαιθίδαισιν τ' ἔβαν ἐπίκουρος.
Ἴσθμοῖ τά τ' ἐν Νεμέᾳ παύρῳ ἔπει
θήσω φανέρ' ἄθρο', ἀλαθῆς τέ μοι
ἔξορκος ἐπέσσεται ἐξηκοντάκι δῆμφοτέρωθεν
100 ἀδύγλωστος βοὰ κάρυκος ἐσλοῦ.

140

ἀντ. ε' τὰ δ' ᾽Ολυμπία αὐτῶν
ἔοικεν ἤδη πάροιθε λελέχθαι·
τά τ' ἐσσόμενα τότ' ἂν φαίην σαφές.
νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῶ γε μὰν
105 τέλος· εἰ δὲ δαίμων γενέθλιος ἔρποι,
Δι τοῦτ' Ἐνναλίῳ τ' ἐκδώσομεν
πράσσειν. τὰ δ' ὑπ' ὄφρῦϊ Παρνασσία
ἔξ· Ἄργεϊ θ' ὄσσα καὶ ἐν Θήβαις· ὄσα τ' Ἄρκασι βάσσαις
μαρτυρήσει Λυκαίου βωμὸς ἄναξ·

150

ἐπ. ε' Πέλλανά τε καὶ Σεκῶν
καὶ Μέγαρ' Αἰακιδᾶν τ' εὐερκὲς ἄλσος
110 ἃ τ' Ἐλευσίς καὶ λ:παρὰ Μαραθῶν

των Αμαζόνων²⁸ τοξοφόρων και τη Χίμαιρα²⁹
που ξεφυσούσε πυρ και τους Σολύμους.³⁰
Για τη θανή του λόγο δε θα κάνω.³¹
τον Πήγασο στον Όλυμπο οι αρχαίοι
στάβλοι του Δία³² δεκτήκαν.

91

Ε'

Όμως εγώ ευθεία γραμμή σαν ρίχνω
των ακοντίων το αντιδόνημα, θα πρέπει
να 'χω το νου μου μη το χέρι στον παλμό του
πολλά τα στέλνει πέρ' από το στόχο.
Γιατί στις αγλαές στο θρόνο τους απάνω
Μούσες προθύμως ήλθα να συντρέξω
και στους Ολιγαιθίδες³³ παν το γένος.
Τ' άθλα τους στον Ισθμό και τη Νεμέα
συνεκτικώς μαζί θα φανερώσω –
μάρτυς αληθινός δεμένος με όρκο
είν' η γλυκόλαλη του κήρυκα φωνή
που εξήντα κι απ' τις δυο πλευρές
αντήχησε φορές.

97

101

Όσο για τ' άθλα τους στην Ολυμπία,
τα είπαμε πρωτύτερα θαρρώ.
Και για τα μέλλοντα, σαν θα φανούν, θα ψάλλω.
Να ελπίζω μόνο δύναμαι, αλλ' είναι
στη θεία βουλή το τέλος.
Κι αν της γενιάς του η μοίρα στων δικών του
βημάτων γείρει τη γραμμή,
τα θάρρητά μας να έχουμε στο Δία
για το πρακτέον και τον Άρη Ενυάλιον.³⁴
Έξι μετρήσαν νίκες αποκάτω
από του Παρνασσού το φρύδι κι άλλες τόσες
στο Άργος και τις Θήβες. Όσο δε για τ' άθλα
στ' Αρκαδικά φαράγγια, του Λυκαίου
άνακτος³⁵ ο βωμός ας μαρτυρήσει.

106

Για τ' άλλα θα μιλήσουν και Πελλήνη
και Σικυών και Μέγαρα και ιερό
άλσος Αιακιδών³⁶ καλοφραγμένο
και Ελευσίς και Μαραθών ο καρπερός

108

ταί θ' ὑπ' Αἴτνας ὑψιλόφου καλλίπλοιοι
πόλιες ἄ τ' Εὐβοία· καὶ πᾶσαν κάτα
Ἑλλάδ' εὐρήσεις ἐρευνῶν μάσσον' ἧ ὡς ἰδέμεν.
ἄγε κούφοισιν ἐκνεύσω ποσίν·

115 Ζεῦ τέλει', αἰδῶ δίδοι

115^b καὶ τύχην τερπνῶν γλυκεΐαν.

και κάτω από την Αίτνα την ψηλόκορφη³⁷
πόλεις ευδαίμονες,³⁸ καθώς και η Εύβοια.
Και κατά πάσα την Ελλάδα θέλεις εύρει,
αν πέρα απ' όσα βλέπεις ξανοιχτείς.
Εμπρός λοιπόν μ' ανάλαφρο ας κινήσουμε ποδάρι.
Δέσποτα Δία και δώσε μας τη χάρη της αιδούς
και τη γλυκιά της ευφροσύνης τύχη.

Σημείωμα του μεταφραστή

(Κυριάκος Χαραλαμπίδης)

Ο Κορίνθιος Ξενοφών ήταν γόνος της αριστοκρατικής και πλούσιας οικογένειας των Ολιγαθιδών, που είχε μεγάλη αθλητική παράδοση. Αυτός και οι πρόγονοί του πέτυχαν συνολικά εξήντα νίκες τόσο στα Ολύμπια, τα Πύθια, τα Ίσθμια και τα Νέμεα όσο και στην Αθήνα και πολλές άλλες πόλεις. Ο Πίνδαρος υμνεί εδώ τον Ξενοφώντα που κατήγαγε διπλή νίκη, το 464 π.Χ. στην Ολυμπία, στον αγώνα δρόμου και στο πένταθλο. Ο πινδαρικός Ολυμπιονίκος, γραμμένος σε πυκνή δωρική γλώσσα, τηρεί την προσωδία και ρυθμίζεται από την ανάλογη μουσική στα επιμέρους στοιχεία, δηλαδή τις στροφές, τις αντιστροφές και τις επωδούς. Η μετάφραση αυτή επιχειρεί να είναι όσο γίνεται κοντύτερα στο χαρακτήρα του ύμνου με την τελετουργική του χροιά αλλά και την ποιητική πνοή που τον διαπερνά.

Σημειώσεις

1. Παιδιά του Αλάτα βασιλέα: Κορίνθιοι, απόγονοι του αρχαίου οικιστή της Κορίνθου Αλάτα (δωρ.) ή Αλήτη (ατ.), του οποίου η καταγωγή κρατούσε από τον Ηρακλή.
2. Ώρες: Οι τρεις κόρες του Δία και της Θέμιδας, η Ευνομία, η Δίκη και η Ειρήνη. Τις τιμούσαν ιδιαίτερα στην Κόρινθο.
3. Πόθεν του Διονύσου οι τελετές: Οι Κορίνθιοι διεκδικούσαν τη γέννηση της τραγωδίας, στη δική τους πόλη, στην αυλή του τυράννου Περίανδρου, ο Αρίων «συνέθεσε, ονομάτισε και δίδαξε», όπως λέει ο Ηρόδοτος, τον πρώτο διθυραμβικό χορό.
4. Με του διθύραμβου τα βόδια: Ο Πίνδαρος αποκαλεί το διθύραμβο «βοηλάτη» (αγελαδάρη), γιατί τα βόδια που προσφέρονταν ως έπαθλο στο νικητή οδηγούνταν στη θυσία.
5. Πέρασε στους ίππους χαλινάρι: Ο Βελλερεφόντης, που ο μύθος τον συνδέει με την Κόρινθο, χρησιμοποίησε το χαλινάρι που του έδωσε η Αθηνά για να δαμάσει τον Πήγασο.
6. Στ' ακραία πτερά: Εκεί που κατέληγε το αέτωμα του δωρικού ναού.
7. Της Πίσας: Η Πίσα, αρχαία πόλη της Ήλιδος, που σχετιζόταν ενεργά με τους αγώνες στην Ολυμπία.
8. Πλόκαμοι δύο του σέλινου: Δυο νίκες στα Ίσθμια, όπου ο Ξενοφών στεφανώθηκε μ' αρισσέλινα.
9. Του Αλφειού όχθες: Ο ποταμός Αλφειός, που πηγάζει από την Αρκαδία, διαρρέει και την Ολυμπία.
10. Την αίγλη των ποδιών: Ο πατέρας του Ξενοφώντα, ο Θεσσαλός, πέτυχε επίσης νίκη σε αγώνα δρόμου στην Ολυμπία.
11. Στην Πυθώ τη δελφική: Ο Πίνδαρος την αποκαλεί απλώς Πυθώ (αρχαιότερη ονομασία των Δελφών).
12. Στα Ελλώτια: Στους αγώνες προς τιμήν της Αθηνάς Ελλωτίδος, που γίνονταν στην Κόρινθο.
13. Πτοιόδωρου, Τερψία, Ερίτιμου: Διαπρεπή ονόματα του οίκου προφανώς των Ολιγαϊθιδών.
14. Του λέοντος τα πράσινα λημέρια: Τη Νεμέα με το γνωστό λιοντάρι της, που το σκότωσε ο Ηρακλής.
15. Τον Σίσυφο με τ' άφθαστα τεχνάσματα: Ο Σίσυφος, γιος του Αιόλου, πατέρας του Γλαύκου και παππούς του Βελλερεφόντη, ίδρυσε την Εφύρα (παλαιά ονομασία της Κορίνθου). Ονομαστός για την πονηριά του, που την ανήγαγε σε τέχνη (ξεγέλασε ακόμα και θεούς). Αναφέρεται και ως πατέρας του Οδυσσέα.
16. Μήδεια: Διαβόητη μάγισσα, κόρη του Αιήτη, βασιλιά της Κολχίδας. Όταν οι Αργοναύτες έφτασαν στην Κολχίδα, η Μήδεια ερωτεύτηκε τον Ιάσονα, τον βοήθησε να κλέψει το χρυσόμαλλο δέρας κι έφυγε μαζί του. Παρά την καταδίκη του πατέρα της, κατόρθωσε να οδηγήσει την Αργώ με ασφάλεια πίσω στην Ιωλκό. Κάποια στιγμή η

- Μήδεια και ο Ιάσων κατέληξαν στην Κόρινθο. Εκεί η Μήδεια σκότωσε τη Γλαύκη που θα παντρευόταν ο Ιάσων. Στη συνέχεια σκότωσε και τα δυο δικά της παιδιά.
17. Στου Δάρδανου τα τείχη: Τα τείχη της Τροίας. (Ο Δάρδανος ήταν ο ιδρυτής της Δαρδανίας ή Τροίας).
18. Τ' Ατρέα οι φίλοι και του γένους του: Ο οίκος του Αγαμέμνονα και οι σύμμαχοί του που εξεστράτευσαν κατά της Τροίας.
19. Του Γλαύκου απ' τη Λυκία: Γιος του Ιππόλοχου από τη Λυκία με προπάτορες τον Βελλερεφόντη, τον Γλαύκο, τον Σίσυφο και τον Αίολο. Υπήρξε, μαζί με τον Σαρπηδόνα, αρχηγός των Λυκίων συμμάχων του Πριάμου.
20. Στην πόλη της Πειρήνης: Την Κόρινθο, όπου και η ξακουστή ομώνυμη πηγή, στην αρχή του δρόμου που οδηγούσε στο ιερό του Ποσειδώνα.
21. της φιδομάλλας Γοργόνας: Η Γοργώ Μέδουσα, με την αποτρόπαιη όψη, είχε την ιδιότητα ν' απολιθώνει όποιον την αντίκριζε. Ο Περσέας, με τη βοήθεια της Αθηνάς, της έκοψε το κεφάλι κι αμέσως ξεπετάχτηκε από το λαϊμό της ο Πήγασος, άλογο φτερωτό, που ήταν παιδί της Μέδουσας και του Ποσειδώνα. Ο Βελλερεφόντης, γιος του Γλαύκου, του οποίου το όνομα σχετίζεται με τη θάλασσα και κατ' επέκταση ταυτίζεται με τον Ποσειδώνα, θεωρείται και γιος θαλάσσιου θεού. Ο Ποσειδών του χάρισε τον Πήγασο, που τόσο λαχταρούσε, αλλά το πρόβλημα ήταν πώς να τον δαμάσει ο Βελλερεφόντης. Τότε η Αθηνά του έφερε, σαν σε όνειρο εν εγρηγόρει, το μαγικό και χρυσό χαλινάρι.
22. Του Αιόλου φύτρα: Ο Αίολος ήταν προπάππος του Βελλερεφόντη.
23. Το Δαμαστή: Τον Ιπποδαμαστή Ποσειδώνα.
24. Π' όλη τη Γαία κατέχει: Ο Ποσειδών ο «Γαίαοχος» (δωρ.), δηλαδή αυτός που κρατάει τη γη, ήταν γενικά θεός του υγρού στοιχείου και απόλυτος κύριος των εγκάτων της γης.
25. Βωμό στην Αθηνά Ιππία: Η Αθηνά λατρευόταν στην Κόρινθο με αυτή την επωνυμία.
26. Φάρμακο του περνάει πραύντικο: Το χρυσό χαλινάρι που δάμασε τον Πήγασο.
27. Και μπήκε στο χορό: Ο Βελλερεφόντης χόρευε αρματωμένος, απάνω στο θεϊκό άλογό του, τον πολεμικό χορό, για να τιμήσει την Αθηνά.
28. Των Αμαζόνων: Μυθικό έθνος πολεμικών γυναικών που κατοικούσαν στα άπωτα του Πόντου.
29. Χίμαιρα: Τερατόμορφο μυθικό ζώο με φύτρα θεϊκή. Είχε κεφάλι λιονταριού, σώμα κατσίκας και ουρά δράκοντα και ξεπετούσε φλόγες από τα ρουθούνια του. Ο θάνατος της Χίμαιρας ήταν ο πρώτος άθλος του Βελλερεφόντη.
30. Σολύμους: Οι Σόλυμοι ήταν, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, οι παλαιότεροι κάτοικοι της Λυκίας.
31. Για τη θανή του λόγο δε θα κάνω: Ο Πίνδαρος αποσιώπη,

υπογραμμίζοντας έμμεσα, το τέλος του Βελλερεφόντη, που φιλοδόξησε ν' ανεβεί στον Όλυμπο και τον γκρέμισε το ίδιο το θείο άλογό του.

32. Αρχαίοι στάβλοι του Δία: Ο Πήγασος έγινε δεκτός στον Όλυμπο και σταβλιζόταν με τ' άλογα των θεών.
33. Ολιγαίθιδες: Το γένος στο οποίο ανήκε ο Κορίνθιος Ξενοφών.
34. Άρη Ενωάλιον: Ο πολεμικός θεός Άρης που λατρευόταν με αυτή την προσωνυμία και στην Πελοπόννησο.
35. Του Λυκαίου άνακτος: Του Διός Λυκαίου. Η προσωνυμία αυτή του Διός οφείλεται στο Λυκαίον Όρος της Αρκαδίας, όπου λατρευόταν ο θεός.
36. Ιερό άλσος Αιακιδών: Το τέμενος που έκτισε η γενιά του Αιακού στην Αίγινα.
37. Την Αίτνα την ψηλόκορφη: Την πόλη Αίτνα που ήταν κτισμένη ψηλά στο ομώνυμο βουνό.
38. Πόλεις ευδαίμονες: Σικελικές πλούσιες πόλεις και κυρίως οι Συρακούσες (κορινθιακή αποικία), που ήταν η μεγαλύτερη και ισχυρότερη πόλη της Σικελίας.

ΑΣΩΠΙΧΩΙ ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΙ ΣΤΑΔΙΕΙ

στρ. α Καφισίων ὑδάτων

λαχοῖσαν αἶτε ναίετε καλλίπωλον ἔδραν,
 ὦ λιπαρᾶς ἀοίδιμοι βασιλειαί
 Χάριτες Ἐρχομενοῦ, παλαιγόνων Μινυᾶν ἐπίσκοποι,
 5 κλύτ', ἐπεὶ εὐχομαι. σὺν γὰρ ὕμμιν τὰ τερπνὰ καὶ
 τὰ γλυκὲ' ἀνεταί πάντα βροτοῖς,
 εἰ σοφός, εἰ καλός, εἴ τις ἀγλαὸς ἀνὴρ. 10
 οὐδὲ γὰρ θεοὶ σεμνᾶν Χαρίτων ἄτερ
 κοιρανεόντι χοροὺς οὔτε δαίτας· ἀλλὰ πάντων ταμίαι
 10 ἔργων ἐν οὐρανῷ, χρυσότοξον θέμεναι πάρα
 Πύθειον Ἀπόλλωνα θρόνους,
 αἰέναον σέβοντι πατρὸς Ὀλυμπίου τιμάν.

στρ. β' (ὦ) πότνι' Ἀγλαία

φιλησίμολπέ τ' Εὐφροσύνα, θεῶν κρατίστου 20
 15 παῖδες, ἐπακοοῖτε νῦν, Θαλία τε
 ἐρασίμολπε, ἰδοῖσα τόνδε κῶμον ἐπ' εὐμενεῖ τύχῃ
 κοῦφα βιβῶντα· Λυδῷ γὰρ Ἀσώπιχον τρόπῳ
 ἐν μελέταις τ' ἀεῖδων ἔμολον,
 οὐνεκ' Ὀλυμπιόνικος ἂ Μινύεια
 20 σεῦ ἔκατι. μελαντειχέα νῦν δόμον
 Φερσεφόνας ἴθι, Ἀχοῖ, πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγγελίαν, 30
 Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖς', υἱὸν εἵπης ὅτι οἱ νέαν
 κόλποις παρ' εὐδόξοις Πίσας
 ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων πτεροῖσι χαίταν.

- Α'** Τύχαιε κλήρο τα νερά του Κηφισού
και μένετε στη χώρα με τα ωραία άτια,
πολυτραγουδημένες Χάριτες,
βασίλισσες του πλούσιου Ορχομενού,
προστάτιδες των παλαιών Μινύων,
ακούστε που παρακαλώ· γιατί πάντοτε οι θνητοί 5
και τα τερπνά και τα γλυκά με σας τα πετυχαίνουν
και τη σοφία δηλαδή, την ομορφιά, τη δόξα.
Γιατί ακόμα κι οι θεοί χωρίς τις θείες Χάριτες
δεν κυβερνούνε τους χορούς και τα συμπόσια·
αυτές επιστατεύουνε σ' όλα τα ουράνια έργα
κι έχουν στήσει τους θρόνους τους 10
κοντά στον Πύθιο Απόλλωνα με τα χρυσά τα τόξα,
και την αιώνια σέβονται ισχύ του Ολύμπιου Δία.
- Β'** Σεβάσμια Αγλαΐα εσύ κι εσύ φιλόμουση Ευφροσύνη,
κόρες του παντοδύναμου θεού, παρακαλώ εισακούστε με!
κι εσύ Θάλεια φιλόμολπη που καμαρώνεις 15
για την τρανή την τύχη σου να βλέπεις
τούτη την επινίκια πομπή που πάει ελαφροπάτητη.
Ήρθα με στίχους λυγερούς τον Ασώπιχο να υμνήσω
και με αρμονία λυδική, γιατί Ολυμπιονίκης
είναι η Μινύα με τη δική σου χάρη.
Τώρα στο σκοτεινό της Περσεφόνης παλάτι άμε, Ηχώ,
να φέρεις το λαμπρό μαντάτο στο γονιό του, τον Κλεόδαμο.
Είδες, να πεις, ότι ο γιος του στις Πίσας την πανέμορφη
κοιλάδα με τα φτερά των ένδοξων επάθλων
στεφάνωσε την νεαρή του κόμη. 24

Σημείωμα του μεταφραστή

(Νίκος Γρηγοριάδης)

Αυτός ο Ολυμπιόνικος είναι ένας ύμνος για τον Ασώπιχο για τη νίκη του στον αγώνα δρόμου ενός σταδίου (185 μ.) που ήταν για παιδιά. Σ' αυτές τις περιπτώσεις συνηθιζόταν να αναφέρεται τιμητικά και το όνομα του προπονητή ή του πατέρα. Ετσι κι εδώ την είδηση για τη νίκη του Ασώπιχου στο νεκρό πατέρα του, Κλεόδημο, κατά την 76η Ολυμπιάδα του 476 π.Χ., αναλαμβάνει πολύ εύστοχα η Ηχώ. Ετσι, αν και ολιγόστιχος ο Επίνικος αυτός, κάνει αρκετούς μυθικούς υπαινιγμούς (Μινύα, Ηχώ, Κηφισός, Ορχομενός, Χάριτες) και χρησιμοποιεί για την περίσταση ποικίλους μετρικούς και μουσικούς ρυθμούς (λυδικός, αιολικός). Αλλη μορφική ιδιαιτερότητα του είναι η απουσία επωδού. Η επωδός προοριζόταν να εκτελείται εν στάσει, ενώ αυτό το ποίημα τραγουδιόταν εν πομπή.

Σημειώσεις

Ο 14^{ος} Ολυμπιονίκος, που γράφτηκε για τον Ασώπιχο, γιο του Κλεόδημου, είναι ένα ολιγόστιχο ποίημα, αλλά έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός ανεπτυγμένου Επίνικου (αναφορά στο παρόν και νίκη του αθλητή, ανάπτυξη ενός μύθου, γνωμολογική σοφία και το προσωπικό βάθος του ποιητή, επάνοδος στον τόπο και το νικητή).

Ασώπιχος: Ολυμπιονίκης σε αγώνα δρόμου ενός σταδίου (185 μ.) κατά την 76η Ολυμπιάδα του 476 π.Χ.

Χάριτες: Ήταν τρεις (η Αγλαΐα, η Ευφροσύνη και η Θάλεια). Λατρεύονταν στον Ορχομενό.

Ηχώ: Νύμφη που ερωτεύτηκε τον Νάρκισσο, το γιο του Κηφισού, του ποταμού του Ορχομενού.

Μινύες: Οι απόγονοι του μυθικού βασιλιά του Ορχομενού, Μινύα.

